

Keskkonnamõju hindamise praktika uuring ja analüüs

II osa (aruanne nr 2). Keskkonnamõju hindamise praktika valikuuringu tulemused

Koostaja: Kaja Peterson

september-november 2005

Käesolev töö on valminud vastavalt Keskkonnaministeeriumi ja SA Säästva Eesti Instituudi (SEI-Tallinn) vahel 21. juulil 2005 sõlmitud töövõtulepingu nr K-13-3-2005/1317 juurde kuuluvale pakkumisdokumendile 7. juunist 2005.

Soovitav viide antud aruandele:

Peterson, K. Keskkonnamõju hindamise praktika uuring ja analüüs. Valikuuringu tulemused. Aruanne Keskkonnaministeeriumile. SEI Tallinn, Tallinn, November 2005.

Käesolevat tööd on rahastanud Keskkonnainvesteeringute Keskus

Sisukord

1. TABELID.....	5
2. JOONISED	6
3. NÄITED	6
4. KASUTATUD LÜHENDID	7
5. TÖÖ EESMÄRK	8
6. TÖÖÜLESANNE 3: KESKKONNAMÕJU HINDAMISE (KMH) VALIKUURINGU ETTEVALMISTAMINE JA LÄBIVIIMINE.....	9
6.1. TÖÖÜLESANDE KIRJELDUS	9
6.2. TÖÖ METOODIKA.....	9
6.2.1. Valimi moodustamine.....	9
6.2.2. Küsitluse läbiviimine.....	14
7. KMH OSAPOOLTE SEISUKOHAD KMH PRAKTIKA KOHTA	16
7.1. ARENDAJAD	16
7.1.1. Valimi iseloomustus	16
7.1.2. Küsitluse tulemused	18
7.2. KOHALIKUD OMAVALITSUSED JA MAANTEEAMET.....	21
7.2.1. Valimi iseloomustus	21
7.2.2. Küsitluse tulemused	22
7.3. KMH EKSPERDID.....	23
7.3.1. Valimi iseloomustus	23
7.3.2. Küsitluse tulemused	24
7.4. KESKKONNATEENISTUSED JA KESKKONNAMINISTER	26
7.4.1. Valimi iseloomustus	26
7.4.2. Küsitluse tulemused	27
7.5. HUVIRÜHMADE ESINDAJAD.....	30
7.5.1. Valimi iseloomustus	30
7.5.2. Küsitluse tulemused	31
7.6. KMH PROTSSESS JA OSAPOOLTE NÄGEMUS SELLEST – KÜSITLUSE KOKKUVÕTE JA ARUTELU.....	32
7.6.1. KMH peamine ülesanne.....	32
7.6.2. Osapoolte rollid KMH protsessis.....	35
7.6.3. Asukohavalik KMH protsessis	38
7.6.4. KMH objektiivsuse küsimus	40
7.6.5. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõuete ulatus	43
8. KMH VALIKJUHTUMITE ANALÜÜS.....	44
8.1. KMH VALIKJUHTUMITE ANALÜÜSI MEETODID	44
8.2. KMH VALIKJUHTUMITE ANALÜÜSI TULEMUSED.....	45
8.2.1. KMH algatamise motiiv	45
8.2.2. KMH programm ja aruanne	49
8.2.2.1. KMH programmi sisukorra vastavus nõuetele	49
8.2.2.2. KMH aruande sisukorra vastavus nõuetele.....	52
8.2.2.3. KMH aruande maht.....	54
8.2.3. Avalikustamine.....	56

8.2.3.1.	Avaliku teatamise viisid.....	56
8.2.3.2.	Millised huvitatud isikud osalesid avalikustamisel.....	59
8.2.3.3.	Millised aspektid äratasid avalikustamisel enam huvi.....	62
8.2.4.	<i>KMH vältus</i>	64
8.2.5.	<i>Osapoolte hinnang KMH protsessi erinevatele etappidele</i>	67
8.2.6.	<i>Vaided ja kohtukaasused</i>	68
9.	KOKKUVÕTE VALIKUURINGU PEAMISTEST TULEMUSTEST	71
10.	SOOVITUSED	74
11.	LISAD	75
11.1.	LISA 1. VALIKUURINGU ANDMEBAAS	76
11.2.	LISA 2. KÜSIMUSTIK ARENDAJALE (NÄIDIS)	77
11.3.	LISA 3. KÜSIMUSTIK KMH EKSPERDILE (NÄIDIS).....	81
11.4.	LISA 4. KÜSIMUSTIK KESKKONNAAMETNIKELE (NÄIDIS)	85
11.5.	LISA 5. KÜSIMUSTIK KOHALIKULE OMAVALITSUSELE JA MAANTEEAMETILE (NÄIDIS)	89
11.6.	LISA 6. KÜSIMUSTIK HUVIRÜHMA ESINDAJALE (NÄIDIS).....	92
11.7.	LISA 7. KÜSITLETUD ASJAOSALISED	99
11.8.	LISA 8. ASJAOSALISTE HINNANG UURITAVATE KMHDE KOHTA	102
11.9.	LISA 9. 29.11.2005 KESKKONNAMINISTEERIUMIS TOIMUNUD KÄESOLEVA TÖÖ TULEMUSI TUTVUSTAVAST SEMINARIST OSAVÕTNUTE NIMEKIRI	103

1. TABELID

Tabel 1. Uuritav valim	9
Tabel 2. Valimi jagunemine maakonniti.....	12
Tabel 3. Valimi jagunemine tegevusvaldkondade järgi.....	13
Tabel 4. Valimi jagunemine KMH juhtekspertide ja nende tööandjate vahel.....	14
Tabel 5. Üldküsimuste arv ankeedi adressaatide lõikes.....	15
Tabel 6. Adressaatide arv ankeedi tüübi järgi.....	15
Tabel 7. Ankeetide väljastamine ja tagastamine adressaatide lõikes.....	16
Tabel 8. Valimisse kaasatud arendajad.....	16
Tabel 9. Valimisse kaasatud otsustajad kohaliku omavalitsuse tasemel ja Maanteeametist.....	21
Tabel 10. Valimisse kaasatud KMH juhtekspertid	23
Tabel 11. Keskkonnamõju hindamise järelevalve teostamise ja keskkonnalubade menetlemise kaksikrollide jaotus uuritavas valimis	28
Tabel 12. Huvirühmade valim	30
Tabel 13. KMH peamine ülesanne osapoolte arvates.....	32
Tabel 14. Erinevate aspektide tähtsus majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju hindamisel (üldistus uuritavate KMHde põhjal).....	34
Tabel 15. KMH osapoolte arusaamine oma ja teiste rollist KMH aruande koostamisel küsitluse tulemuste põhjal (ülesande vastutava täitja lahttris on esimesena ja rasvaselt toodud KMH osapool, keda peeti peamiseks vastutajaks, kaldkriipsu järel on märgitud järgmised olulised vastutajad tähtsuse järjekorras).....	35
Tabel 16. Teatamise sisu ja vastavate teatajate võrdlus KeHASE ja KeHJS vahel	37
Tabel 17. KMH osapoolte vastutus KMH aruande koostamisel (ettepanek).....	38
Tabel 18. Kes ja kuidas peab valima asukohaalternatiivid.....	38
Tabel 19. Dokumentide võimalik hierarhia regionaalprügila asukohavaliku näitel.....	40
Tabel 20. Kuivõrd objektiivne on keskkonnamõju hindamine KMH osapoolte arvates ja mis oleks peamine lahendus.....	40
Tabel 21. KMH algatamise motiiv ja selle põhjendatus uuritavas valimis.....	45
Tabel 22. KMH objekt ehk millise tegevusloa taotlemisega seoses algatati antud KMH..	48
Tabel 23. Uuritavate KMH-de programmi sisukorra vastavus KeHASE nõuetele (1 – hindamise kava; 2 – avalikustamise kava).....	50
Tabel 24. KMH aruande sisukorra vastavus KeHASE ja keskkonnaministri määruse nõuetele	53
Tabel 25. KMH aruande maht uuritavas valimis	54
Tabel 26. Avaliku teatamise viisid uuritavas valimis	56
Tabel 27. Huvitatud isikute kategooriad	59
Tabel 28. Avalikustamisel osalenud isikud	60
Tabel 29. Aspektid, mis huvitasid KMH osapooli.....	62
Tabel 30. KMH osapooltes enim huvi äratanud aspektid.....	63
Tabel 31. KMH vältus KeHASE järgi.....	64
Tabel 32. KMH protseduuri kestus uuritavate KMH juhtumite puhul	65
Tabel 33. Asjaosaliste hinnang KMH eri aspektide käsitlemise piisavusele uuritavas KMHs.....	67

2. JOONISED

Joonis 1. Sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnakomponentide omavaheline suhe ja proportsioonid keskkonnamõju hindamise protsessis.....	35
Joonis 2. KMH protseduur (ettepanek).....	43
Joonis 3. Saaremaa sadama rajamisega seotud tegevuslubade ja planeeringute menetlemise ajaline jaotus (ELF juristi K. Vaarmari joonis)	69
Joonis 4. Saaremaa sadama rajamise vaidlustamine kohtus (ELF juristi K. Vaarmari joonis)	70

3. NÄITED

Näide 1. Näide teatest avaldamiseks Ametlikes Teadaannetes keskkonnamõju hindamise algatamise, KMH programmi avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta.....	58
Näide 2. Väljavõte teatest Ametlikes Teadaannetes.....	59
Näide 3. Koosoleku protokoll näidisvorm.....	62

4. KASUTATUD LÜHENDID

AT	- Ametlikud Teadaanded
DP	- detailplaneering
ELF	- SA Eestimaa Looduse Fond
ERL	- MTÜ Eesti Roheline Liikumine
HMS	- Haldusmenetluse seadus (RT I 2001, 58, 354)
KeHAS	- Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnaauditeerimise seadus (RT I 2000, 54, 348)
KeHJS	- Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (RT I 2005, 15, 87)
KKM	- Keskkonnaministeerium
KKT	- maakonna keskkonnateenistus
KMH	- keskkonnamõju hindamine
KOV	- kohalik omavalitsus
KSH	- keskkonnamõju strateegiline hindamine
LV	- linnavalitsus
MTÜ	- mittetulundusühing
SA	- sihtasutus
VV	- vallavalitsus
ÜP	- üldplaneering

5. TÖÖ EESMÄRK

Vastavalt Keskkonnaministeeriumi ja SA Säästva Eesti Instituudi (SEI Tallinna) vahel 21. juulil 2005 sõlmitud töövõtulepingu nr K-13-3-2005/1317 juurde kuuluva pakkumisdokumendile 7. juunist 2005 oli töö eesmärgiks keskkonnamõju hindamise praktika uuring ja analüüs.

SEI Tallinna ülesandeks oli välja selgitada, millised on olnud keskkonnamõju hindamise (KMH) protseduurilised ja sisulised vead ja probleemid ning anda soovitusi tulevikus, et esinenud probleeme vältida.

Tööülesande täitmiseks SEI Tallinn, esiteks, koondas olemasolevad andmed keskkonnamõju hindamise juhtumite kohta ajavahemikul 01.01.2001 kuni 02.04.2005, st Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnaauditeerimise seaduse (KeHAS, RT I 2000, 54, 348) kehtivusajal¹ algatatud ja menetletud KMH-de kohta ja vormistas need tabelina Exceli failis. Teiseks analüüsis SEI Tallinn kogutud andmeid ning vajadusel tõi välja probleemid ja andis soovitusi olukorra parendamiseks. Esimese ja teise ülesande tulemused vormistati aruandena nr 1 ja esitati tellijale 15.09.2005.

Kolmandaks viis SEI Tallinn läbi paarikümne KMH juhtumi spetsiaalse ehk valikuuringu. Selleks pakkusid Keskkonnaministeerium ja seitsme maakonna keskkonnateenistused omal valikul välja igaüks kuni 3 KMH-d, mis nende hinnangul olid KMH praktikat rikastanud nii positiivsest kui negatiivsest seisukohast lähtudes. Spetsiaaluuringu väljundiks on üldistused KMH protsessi läbiviimise praktika kohta ja soovitusel olukorra parendamiseks. Kolmanda ülesande tulemusi käsitleb käesolev aruanne nr 2.

Neljandaks koondas SEI Tallinn olulised kohtu pretsedendid Euroopa Liidu KMH direktiivide 85/337/EMÜ ja 97/11/EÜ rakendamise kohta Euroopa Kohtu, kui ka KeHASE rakendamise kohta Eesti kohtute praktikas. Selle töö väljundiks on vastavate kohtukaasuste lühike annoteeritud loend, mis on esitatud aruandes nr 3. Kõigi kirjeldatud tööde lõpptähtaeg oli vastavalt lepingule 30.november 2005.

Käesolevas töös (aruandes nr 2) antakse esmalt ülevaade KMH protsessi osapoolte seisukohtadest KMH eesmärkide, osapoolte rollide ja praktikas esinenud probleemide kohta. Seejärel analüüsitakse valikuuringus käsitletud KMH juhtumeid detailsemalt: vaatluse alla võetakse KMH algatamise motiiv, KMH programmi ja aruande vastavus nõuetele, aruande maht ning vaiete esitamine. Aruande lõpus antakse ka soovitusi KMH protsessi kitsaskohtade lahendamiseks. Töö tulemuste esitlemine ja avalik arutelu toimus Keskkonnaministeeriumis 29.11. 2005.a., millest võttis osa 52 inimest (Lisa 9). Seminarist osalejate kui Keskkonnaministeeriumi märkusi on käesolevas aruandes arvestatud.

Käesoleva töö autor on Kaja Peterson, kes koondas olemasolevad andmed uuritavate KMH-de kohta ühtsesse andmebaasi, analüüsis saadud andmeid, viis läbi küsitluse asjaosaliste hulgas ja koostas töö tulemustest kokkuvõtte. Meelis Uustal täiendas ja vormistas uuritavate KMHde lõpliku andmebaasi (Lisa 1).

¹ 03.04.2005 jõustus Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (RT I 2005, 15, 87)

6. TÖÖÜLESANNE 3: KESKKONNAMÕJU HINDAMISE (KMH) VALIKUURINGU ETTEVALMISTAMINE JA LÄBIVIIMINE

6.1. Tööülesande kirjeldus

Tööülesande 3 eesmärgiks oli kirjeldada valitud KMH juhtumite põhjal KMH praktikat protsessi osapoolte vaatevinklist, nende rolli ja ootusi KMH suhtes, samuti analüüsida avalikustamise käiku ja selles osalenud huvirühmi ning nende põhilisi (mure)küsimusi ning anda soovitusi vigade ennetamiseks ja probleemide lahendamiseks.

Tööülesande täitmiseks vajaliku valimi moodustamise kriteeriumid olid järgmised:

1) uuritaval perioodil 01.01.2001 kuni 02.04.2005 2) seitsmes maakonnas läbiviidud, 3) igas ühes vähemalt kolm keskkonnamõju hindamise juhtumit, 4) mis esindavad erinevaid tegevusvaldkondi ning 5) on erinevate KMH ekspertide tööd. Valitud KMH juhtumite paremaks uurimiseks ja mõistmiseks ning andmete täpsustamiseks oli vastavalt tööülesandele ettenähtud ka valikjuhtumite osapoolte küsitlemine. Küsitlemise eesmärgiks oli muuhulgas selgitada välja erinevate osapoolte seisukohad KMHs esinenud probleemide, vigade ja nende põhjuste kohta.

6.2. Töö metoodika

6.2.1. Valimi moodustamine

Keskkonnaministeeriumi kantsler pöördus 27. juulil 2005 seitsme maakonna (Harjumaa, Ida-Virumaa, Jõgevamaa, Lääne-Virumaa, Pärnumaa, Saaremaa ja Tartumaa) keskkonnateenistuste juhatajate poole palvega pakkuda valikuuringu jaoks välja vähemalt kolm keskkonnamõju hindamise juhtumit, mis on nende arvates olnud KMH praktika seisukohast olulised. Nimetatud keskkonnateenistused pakkusid välja järgmised KMH juhtumid (Tabel 1):

Tabel 1. Uuritav valim

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevusvaldkond ²
1	Harjumaa	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	2004	Tööstus
2	Harjumaa	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	2004	Maavara kaevandamine
3	Harjumaa	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	2004	Jäätmekäitlus
4	Harjumaa	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Väo-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise	2003	Tee-ehitus

² Tegevusvaldkondade loend ja kirjeldus on toodud aruandes nr 1 (Tabel 1)

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevusvaldkond ²
		KMH		
5	Ida-Virumaa	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	2004	Energeetika
6	Ida-Virumaa	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	2003	Tööstus
7	Ida-Virumaa	Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	2001	Jäätmekäitlus
8	Jõgevamaa	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	2004	Vesiehitus
9	Jõgevamaa	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	2003	Tee-ehitus
10	Jõgevamaa	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH	2001	Vesiehitus
11	Lääne-Virumaa	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	2004	Jäätmekäitlus
12	Lääne-Virumaa	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	2004	Tööstus
13	Lääne-Virumaa	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	2004	Põllumajandus
14	Pärnumaa	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH	2002	Energeetika
15	Pärnumaa	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	2004	Tööstus
16	Pärnumaa	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	2005	Põllumajandus
17	Saaremaa	Paduri IV maaiüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	2005	Energeetika
18	Saaremaa	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	2005	Jäätmekäitlus
19	Tartumaa	Laguja prügila sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	2004	Jäätmekäitlus
20	Tartumaa	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	2002	Puhkemajandus
21	Tartumaa	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	2004	Tee-ehitus

Lisaks pakkusid Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja tehnoloogia osakonna spetsialistid välja kuus keskkonnaministri järelevalves olnud KMH juhtumit. Nendeks olid:

Tabel 1 (jätk).

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevus-valdkond
22	Saaremaa	Saaremaa sadama rajamise KMH	2003	Sadam
23	Harjumaa	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	2004	Sadam

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevus-valdkond
24	Harjumaa	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	2002	Tööstus
25	Harjumaa	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	2003	Maavara kaevandamine
26	Harjumaa	Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine	2002	Jäätmekäitlus
27	Ida-Virumaa	Eesti Elektri jaamade 8. ploki ja Balti Elektri jaamade 11. ploki renoveerimisprojekti KMH	2002	Energeetika

Uuritava valimi moodustasid nimetatud **27 KMH juhtumit** (Tabel 1). Uuritava valimi kohta koostati laiendatud andmebaas, mis põhineb KMHde üle-Eestilisel üldandmebaasil (kirjeldatud aruandes 1). Olemasolevatele üldandmebaasi väljadele lisati 13 uut välja (märgitud rasvases kirjas), milledest mitmed jagunesid omakorda 2-8 alamväljaks. Alamväljade moodustamise eesmärgiks oli täpsustada uuritavat küsimust. Uuritava KMH valimi kirjeldamiseks ja detailsemaks analüüsiks kasutati järgmisi andmebaasi välju:

1. KMH kood (maakonna lühend-aasta-järjekorra number)
2. KMH algatamise aasta (aaaa)
- 3. Tegevusloa tüüp või muu tegevus**
4. KMH (ametlik) nimetus
5. Tegevusvaldkond
6. Arendaja nimi
7. Otsustaja nimi
8. Järelevalve teostaja nimi
9. Juhteksperdi nimi
10. Ekspertühma liikmete nimed
11. Kes esitab arve KMH eest (firma/FIE nimi)
- 12. KMH aruande maht (põhiteksti lehekülgede arv ilma lisadeta)**
13. KMH algatamise põhjus (kohustuslik või kaalutletud)
14. Millal tehti KMH algatamise otsus (pp.kk.aaaa)
15. Millal toimus KMH programmi avalik arutelu (pp.kk.aaaa)
- 16. Mitu osalejat osales KMH programmi avalikul arutelul (osalejate arv)**
17. Millal toimus KMH programmi kinnitamine (pp.kk.aaaa)
18. Millal toimus KMH aruande avalik arutelu (pp.kk.aaaa)
- 19. Mitu osalejat osales KMH aruande avalikul arutelul (osalejate arv)**
20. Millal tehti KMH aruande heakskiitmise otsus (pp.kk.aaaa)
21. Milliste teabevahendite abil teatati KMH programmist? (Ametlikud Teadaanded; ajaleht; ei teatatud avalikult jms) (vastavad viited allikale)
22. Milliste teabevahendite abil teatati KMH aruandest? (Ametlikud Teadaanded; ajaleht; ei teatatud avalikult jms) (vastavad viited allikale)
- 23. Millised huvirühmad osalesid avalikustamisel**
 - 23.1. riigiasutused (asutuse nimi või lühend)**
 - 23.2. kohalikud omavalitsused (KOV nimi)**
 - 23.3. kodanike jm ühendused (MTÜ või SA nimi, seltsingu nimi)**
 - 23.4. äriühingud (aktsiaseltsi või osaiühingu nimi)**
 - 23.5. teised organisatsioonid (nt ülikool jt nimi)**
 - 23.6. eraisikud (eraisikute arv)**
24. Mitu avalikku arutelu peeti KMH jooksul? (koosolekute arv)
25. Millist tüüpi küsimusi esitati kirjalikult ja protokolliti avalikustamise käigus
 - 25.1. asukoha(valiku) kohta (jah/ei)**
 - 25.2. KMH protseduuri kohta (jah/ei)**

- 25.3. mõju kohta (jah/ei)
- 25.4. emotsionaalne väljendamine (jah/ei);
- 25.5. muu (mis?) (täpsustus tekstina)
- 26. Millist laadi küsimusi esitas KMH järelevalve teostaja
 - 26.1.Sisulisi
 - 26.2.Protseduurilisi
 - 26.3.Vormilisi
- 27. Millist laadi keskkonnanõudeid esitas KMH järelevalve teostaja avalikustamise käigus (jah/ei vastus, täpsustused tekstina vastavas andmebaasi alam-väljas)
 - 27.1. tehnoloogilist laadi
 - 27.2. juhtimist suunavat laadi
 - 27.3. arhitektuurilist (sh haljastus) laadi
 - 27.4. seire korraldust suunavat laadi
 - 27.5. muu (mis?)
- 28. Millist laadi probleeme KMH käigus kirjeldasid KMH eksperdid KMH aruandes (täpsustused tekstina vastavas andmebaasi alam-väljas)
 - 28.1. mõju hindamise objekt ja ulatus (ehk mida hinnata?)
 - 28.2. mõju hindamise meetodika (ehk kuidas hinnata?)
 - 28.3. avalikustamisega seotud probleeme (täpsustus tekstina)
 - 28.4. eelarve piires püsimine
 - 28.5. ajakava piires püsimine
 - 28.6. koostöö arendajaga
 - 28.7. koostöö KMH järelevalve teostajaga
 - 28.8. muu (mis?)
- 29. Kas antud KMH puhul esitati vaideid?
 - 29.1. jah/ei
 - 29.2. kui jah, siis mida vaidlustati (täpsustused on tekstina)
- 30. Kas antud KMH puhul pöörduiti kohtu poole?
 - 30.1. jah/ei
 - 30.2. kui jah, siis mis küsimuses (täpsustus, mis küsimuses pöörduiti)
 - 30.3. kes pöördus (organisatsiooni(de) või eraisiku(te) nimi (-ed))
- 31. Kommentaarid (uuringu läbiviijate kommentaarid KMH eripära kohta)

27 uuritavat KMH juhtumit paigutati KMH valik-uuringu andmebaasi ühele andmelehele (.xls-sheet) järgides nimetatud KMH-de maakondlikku kuuluvust (Lisa 1).

Asukoha järgi jagunesid uuritavad KMH-d järgmiselt (Tabel 2):

Tabel 2. Valimi jagunemine maakonniti

Jrk. nr	Maakond	KMH-de arv	%
1	Harjumaa	8	30
2	Ida-Virumaa	4	15
3	Jõgevamaa	3	11
4	Lääne-Virumaa	3	11
5	Pärnumaa	3	11
6	Saaremaa	3	11
7	Tartumaa	3	11
	KOKKU:	27	100

Tegevusvaldkondade järgi jagunes uuritav valim järgmiselt (Tabel 3).

Tabel 3. Valimi jagunemine tegevusvaldkondade järgi

Jrk. Nr.	Tegevusvaldkond	Täpsustus	KMH-de arv valimis
1	Jäätmekäitlus	Ehitus-jäätmete ladestamine Prügila sulgemine (2 KMHd) Jäätmekäitlusettevõtte asukoha valik Reoveepuhasti ehitus Lägakäitlusseadme ehitus	6
2	Tööstus	Mineraalväetiste terminal Vedellasti terminal Söeterminal Liimitehas Kalajahutetas	5
3	Energeetika	Tuulepark (3 KMHd) Soojuselektrijaam	4
4	Tee-ehitus	Maantee ehitus (2 KMHd) Liiklustunneli ehitus	3
5	Vesiehitus	Jõe paisutamine	2
6	Maavara kaevandamine	Lubjakivi kaevandamine Ehitusliiva kaevandamine	2
7	Põllumajandus	Seafarm Veisefarm	2
8	Sadam	Reisisadam Tööstussadam	2
9	Puhkemajandus	Pargi arendamine	1
KOKKU:			27

Jäätmekäitluse, tööstuse ja energeetika valdkonda iseloomustavaid juhtumeid oli uuritavas valimis kõige enam, vastavalt 6, 5 ja 4 KMH-d. Nagu näitas üle-Eestiline uuring, mille tulemusi kajastas aruanne nr 1, moodustasid sadamatega, jäätmekäitlusega ja tööstusega seoses algatatud KMH-d kolm kõige suuremat valdkondlikku rühma, moodustades uuritaval perioodil 39% kõigist KMH-dest Eestis (aruanne nr 1, Tabel 1).

Arvukamalt oli valikuuringus vaatluse all KMH-sid, mis algatati 2004.a., kokku 12 KMH-d 27-st, ehk 44%. Aastate lõikes jagunes käesolevas töös uuritav valim järgmiselt:

2001	-	2 KMH-d
2002	-	5
2003	-	5
2004	-	12
2005 I kv	-	3
KOKKU:		27

Valimi moodustamise üheks kriteeriumiks oli see, et valitud juhtumid iseloomustaksid erinevate KMH ekspertide tööd. Käesolevas töös uuritud valimis jagunesid KMH juhtumid KMH juhteksperdi ja nende tööandjate lõikes järgmiselt (Tabel 5).

Tabel 4. Valimi jagunemine KMH juhteksperdi ja nende tööandjate vahel

Jrk. nr	KMH juhteksperdi nimi	Tööandja nimi	KMH-de arv valimis
1	Mihkel Vaarik	AS Entec	1
2	Lauri Aasalo	AS Entec	1
3	Anne Rooma	AS Kobras	1
4	Urmas Uri	AS Kobras	1
5	Toomas Ideon	AS Maves	1
6	Peeter Kais	AS Maves	1
7	Silver Riige	AS Maves	1
8	Rein Kitsing	AS Merin	2
9	Rein Ratas	AS Tallmac	2
10	Ahto Järvik	Eesti Mereakadeemia	1
11	Arvo Järvet	FIE	1
12	Juhan Ruut	FIE	1
13	Jüri Kask	FIE	1
14	Eike Riis	OÜ E-Konsult	1
15	Karin Juhat	OÜ E-Konsult	1
16	Toomas Pallo	OÜ ELLE	2
17	Enno Kirt	OÜ Enno Kirt Projekt	1
18	Kuido Kartau	OÜ Hendrikson&Ko	4
19	Aare Kuusik	OÜ Vetepere	1
20	Aavo Rätsep	TPÜ Ökoloogia Instituudi Kirde-Eesti osakond	1
21	Valdo Liblik	TPÜ Ökoloogia Instituudi Kirde-Eesti osakond	1
		KOKKU:	27

Antud valimis oli 21 KMH juhteksperdi hulgas 7 KMH juhteksperdi, kes aruandes nr 1 toodud andmete põhjal olid uuritaval perioodil 2001-2004/2005 I kv 16 aktiivsema ja enimnõutud KMH juhteksperdi hulgas (aruanne nr 1, ptk. 2.6. lk 29). Nendeks olid Kuido Kartau, Rein Ratas, Mihkel Vaarik, Ahto Järvik, Urmas Uri, Jüri Kask ja Valdo Liblik, kelle tööd antud valikuuringus lähemalt käsitleti. Seega oli uuritav valim mitmekesine, et tagada KMH ekspertide töö uurimiseks piisav andmestik.

Uuritava valimi tegevusvaldkondlik, KMH ekspertide ja KMH-de läbiviimise ajaline mitmekesisus annab alust väita, et uuritav valim oli representatiivne iseloomustamiseks keskkonnamõju hindamise eri tahke KeHAS-e³ kehtivusajal üle Eesti.

6.2.2. Küsitluse läbiviimine

Uurimaks erinevate KMH osapoolte (arendajate, KMH ekspertide, otsustajate, KMH järelevalve teostajate ja huvirühmade esindajate) seisukohti ja kogemust keskkonnamõju hindamise protsessis, kasutati ankeet-, telefoni- ja intervjuuküsitlusmeetodit. Järgnevalt kirjeldatakse erinevaid küsitlusmeetodeid ja küsimusi ning näidatakse ära, keda küsitleti.

³ KeHAS – Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnaauditeerimise seadus (RT I 2000, 54, 348) kehtis ajavahemikul 01.01.2001-02.04.2005

Igale KMH osapoolt esindavale rühmale koostati erinev ankeet. Ühtekokku koostati viit tüüpi ankeete. Need ankeedid olid adresseeritud järgmiselt:

1. arendajale;
2. KMH eksperdile;
3. kohalikule omavalitsusele kui otsustajale;
4. keskkonnateenistusele ja keskkonnaministrile kui otsustajale ja KMH järelevalve teostajale;
5. huvirühma esindajale.

Ankeet koosnes kahest osast: A- ja B-osast. A-osa koosnes üldistest küsimustest, mis puudutasid KMH protsessi ja vastava osapooli rolli selles, ning B-osa spetsiifilisematest küsimustest uuritava KMH juhtumi kohta, eesmärgiga selgitada välja asjaosalise hinnang antud juhtumi läbiviimise ja tulemuste kohta.

Ankeedi A-osa küsimused oli esitatud väidetena ja varustatud valikvastustega, et vastajal oleks ankeeti täita võimalikult mugav ja vähese ajakuluga. B-osa küsimused puudutasid asjaosalise hinnanguid uuritava(te) KMH(de) kohta. Üldküsimuste ja spetsiaalküsimuste arv varieerus adressaatide lõikes järgmiselt (Tabel 6):

Tabel 5. Üldküsimuste arv ankeedi adressaatide lõikes

Ankeedi tüüp	Ankeedi adressaat	Küsimuste arv A-osas	Küsimuste arv B-osas
1	Arendaja	14	4
2	KMH ekspert	10	8
3	Kohalik omavalitsus ja maanteeamet	10	1-4
4	Keskkonnateenistus/ keskkonnaminister	14	8
5	Huvirühma esindaja	17	8

Küsitletavaid olid 27 juhtumi puhul kokku 74 (Tabel 7), kuivõrd mõned adressaadid olid asjaosalised mitmes juhtumis korraga, kas ühes ja samas rollis (ainult arendajana, ainult otsustajana) või erinevates rollides (nii arendajana kui otsustajana või nii otsustajana kui KMH järelevalve teostajana).

Tabel 6. Adressaatide arv ankeedi tüübi järgi

Ankeedi tüüp	Ankeedi adressaat	Adressaatide arv
1	Arendaja	23
2	KMH ekspert	21
3	Kohalik omavalitsus	15
4	Keskkonnateenistus + Keskkonnaministeerium	7+2
5	Huvirühma esindaja	6
	KOKKU:	74

Ankeedid väljastati perioodil 23.09-26.09. 2005 ja tagastamist eeldati 3.10.2005. Seega jäi vastamiseks keskmiselt üks nädal. 2 nädalat kulus meeldetuletuseks ja täiendavate vastuste ootamisele. Viimased ankeedid tagastati ajavahemikul 11-13.10.2005.

Ankeetide väljastamist ja tagastamist kirjeldab Tabel 8. Nimetatud tabelist on näha, et ainult neli adressaati ei leidnud võimalust vastamiseks. 100%-liselt tagastasid ankeedid keskkonnateenistuste ja keskkonnaministeeriumi spetsialistid ning huvirühmade esindajad.

KMH ekspertidest ei leidnud aega ankeedile vastata vaid üks ekspert, arendajatest üks arendaja. Tagasihoidlikumalt osalesid küsitluses kohalikud omavalitsused, vastamata jätsid kaks KOV (ankeedi tagastusprotsent 87) (vt ka Lisa 8). Kõigi, tähtjaks (03.10.2005) mittevastanud adreessaatidega (68%) võeti telefoni teel ühendust ja paluti siiski leida aega ankeedile vastamiseks ja tagastamiseks. Meeldetuletustega õnnestus tagastusprotsenti oluliselt tõsta. Lõplik tagastusprotsent oli 95%.

Tabel 7. Ankeetide väljastamine ja tagastamine adreessaatide lõikes

Ankeedi tüüp	Ankeedi adreesaat	Väljastatud ankeetide arv	Tagastatud ankeetide arv	Tagastusprotsent, %
1	Arendaja	23	22	96
2	KMH ekspert	21	20	95
3	Kohalik omavalitsus ja Maanteeamet	15	13	87
4	Keskkonnateenistus/ keskkonnaministeerium	9	9	100
5	Huvirühma esindaja	6	6	100
KOKKU:		74	70	95

Järgnevalt iseloomustatakse uuritavat valmit KMH osapoolte kaupa, seejärel esitatakse küsitluse tulemused eraldi ankeedi A- ja B-osa kohta.

7. KMH OSAPOOLTE SEISUKOHAD KMH PRAKTIKA KOHTA

7.1. Arendajad

7.1.1. Valimi iseloomustus

Uuritavasse valimisse oli kaasatud ühtekokku 23 erinevat arendajat (Tabel 9).

Tabel 8. Valimisse kaasatud arendajad

Jrk. Nr.	Arendaja nimi	KMH nimetus
1	AS DBT	1. AS-i DBT mineraalvæetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks
2	OÜ Starhill	2. Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH
3	OÜ Slops	3. OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine
4	Maanteeamet	4. Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH 5. T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH
5	OÜ Irbeni	6. Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH
6	Viru Liimid AS	7. Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH
7	Jõhvi linnavalitsus	8. Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine
8	Põltsamaa vallavalitsus	9. Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH
9	Saare vallavalitsus	10. Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga

Jrk. Nr.	Arendaja nimi	KMH nimetus
		kavandatava tegevuse KMH
10	Kunda linnavalitsus	11. Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine
11	AS Kunda Nordic Tsement	12. Kunda sadama vedellasti terminali KMH
12	OÜ Voore Mõis	13. Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH
13	Tuuleenergia OÜ	14. Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH
14	AS Pomes Feeds	15. Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH
15	OÜ Lõpe Agro	16. Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH
16	OÜ GRGM Projekt	17. Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH
17	OÜ Saare ECONOMICS	18. Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH
18	Nõo vallavalitsus	19. Laguja prügila sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine
		20. Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine
19	Tartu linnavalitsus	21. Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine
20	AS Tallinna Sadam	22. Saaremaa sadama rajamise KMH
		23. Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine
		24. Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine
21	AS Lahesuu Sadam	25. Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine
22	AS Ragn-Sells	26. Loode-Eesti jäätmekäitlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine
23	AS Narva Elektriijaamad	27. Eesti Elektriijaamade 8.ploki ja Balti Elektriijaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH

Tabel 9 põhjal näeme, et 27-st KMH juhtumist oli 18 puhul arendajaks äriühing, 7 puhul kohalik omavalitsus ja kahe puhul riigiasutus (maanteeamet). AS Tallinna Sadam oli seejuures kolme, Nõo vallavalitsus ja Maanteeamet kumbki kahe juhtumi puhul tegevuse arendajaks, ülejäänud 20 juhtumil olid arendajad erinevad.

Arendajatel on keskkonnamõju hindamise protsessis keskne roll. Arendajalt tuleb tegevuse idee ja teostus. Arendaja soovib leida oma ideele toetajaid ja teostajaid ning minimeerida riske (sh keskkonna- ja sotsiaalseid riske, mis võiksid omakorda võimendada majandus- ja finantsriske). Oluline tähtsus on arendaja *lobby*-tööl otsustajaga ja huvirühmadega. Samuti valib arendaja KMH eksperdi(d), kes nõustab(-vad) teda keskkonnamõju hindamisel ja keskkonnamõju hindamise läbiviimisel.

Käesolevas töös uuriti arendajate rolli keskkonnamõju hindamise protsessis läbi nende endi nägemuse ja kogemuse. Arendajatele esitati üldküsimuste plokis (A-osa) järgmised küsimused:

1. Mis on keskkonnamõju hindamise peamine eesmärk?
2. Kelle poole pöördub arendaja nõu ja abi saamiseks, kui ta alustab arendustegevust? Kust ja kellelt ta hangib infot keskkonnamõju hindamise ja koostöölastuste kohta?
3. Kuidas leiab arendaja KMH eksperdi(d); millised on arendaja jaoks olulised kriteeriumid KMH eksperdi valikul?
4. Kas ja kuidas peaksid arendaja arvates KMH eksperdid vastutama oma töö eest?
5. Milliste alternatiivide kaalumise on arendaja arvates otstarbekas?

6. Milline teavituskanal on arendaja arvates kõige tõhusam?
7. Kas KMH ajalulul ja maksumusel on arendaja jaoks piire?
8. Millised on arendaja jaoks kõige keerulisemad tööloigud KMH protsessis?

B-osas küsiti arendajate arvamust selle kohta, kas kõnealune KMH protsess vastas arendaja ootustele, kas protsess kulges ladusalt ja kas esines tõrkeid, ja kui esines, siis paluti neid täpsustada. Eraldi uuriti huvirühmade kaasamist. Arendajal paluti hinnata teavitamise piisavust ja huvirühmade esindatust protsessis. Lõpuks küsiti projekti hetkeseisu kohta, et kas projekt on käivitud või lõpetatud ja milliste keskkonnanõuete rakendamine on olnud kõige keerulisem ja kulukam.

Näidisanket asub Lisa 2, küsitluse A-osa tulemusi käsitletakse järgmises peatükis, B-osa tulemusi aga peatükis 8.

7.1.2. Küsitluse tulemused

23-st arendajast vastas ankeedile ja telefoniusutlusele 22 arendajat. Ainukesena ei leidnud küsitluse jaoks aega Jõhvi linnavalitsus.

Uurimaks keskkonnamõju hindamise protsessi ja KMH osapoolte ootusi selle protsessi tulemuste suhtes, paluti kõigil 74-l uuringu adressaadil vastata küsimusele, “mis on keskkonnamõju hindamise peamine eesmärk”. Mõnevõrra üllatav oli valdava osa arendajate arvamus, et KMH eesmärgid on laiemad kui vaid kavandatava tegevusega kaasnevate keskkonnakahjude ennetamine ja minimeerimine. 85% vastanutest pidas KMH peamiseks eesmärgiks “ennetada ja minimeerida nii keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalset kahju kogu ühiskonnale”. 7,5% vastanutest pidas KMH peamiseks eesmärgiks eelkõige keskkonnakahju ärahoidmist ja samapalju (7,5%) oli neid vastanud, kes töid esile nii keskkonna- kui sotsiaalse kahju tekkimise vältimise vajaduse.

Arendustegevuse algatamisel, riskide hindamisel, tegevuslubade ja kooskõlastuste vajaduse üle otsustamisel usaldab enamik arendajaid iseennast. Küsimusele, kelle poole pöördute esimesena, kui asute oma äriideed ellu viima ja soovite teada, milliseid tegevuslube ja kooskõlastusi selleks vaja läheb, vastasid peaaegu pooled (47%) küsitletavatest, et “ei pöördu kellegi poole, uurin ise järele”. Olulisuselt järgmisena nimetati kohalikku omavalitsust (32%), kelle territooriumile arendaja oma tegevust kavandab ja kolmandas järjekorras pöörduetakse maakonna keskkonnateenistuse poole (16%). Ülejäänutel (5%) oli varasem arendustegevuse kogemus olemas ja teavad juba, kuidas toimida.

Küsimusele, kas keskkonnamõju hindamise motiivid (olulise keskkonnamõju kriteeriumid) on piisavad ja hästi mõistetavad, vastas enamus arendajatest (85%), et kriteeriumid on “täiesti piisavad ja mõistetavad” ja ülejäänud (15%), et olulise keskkonnamõju kriteeriumid on “enam-vähem piisavad ja mõistetavad”. Seega võib väita, et seaduses kirjeldatud olulise keskkonnamõju hindamise kriteeriumid on arendajatele selged ja mõistetavad.

Vastused küsimusele, kuidas arendaja leiab keskkonnamõju hindamise eksperdi(d), näitasid, et suurel osal uuringus osalenud arendajatest (60%) oli “varasem kogemus keskkonnamõju hindamisega olemas ja nad teavad, kust eksperte otsida”. Ülejäänud (40%) küsivad nõu tuttavatelt, kes on varem KMHd läbi viinud. KMH ekspertide valikul on samavõrra tähtsad nii “eksperdi varasem kogemus” kui “kvalifikatsiooni vastavus antud KMH objektile” (60% kõigist vastustest). Kolm arendajat hindasid eksperdi valikul

tähtsaks “eksperdi suutlikkust viia KMH tõrgeteta läbi (sh ladus suhtlemine ametiasutustega ja huvirühmadega)”. KMH eksperdi küsitud hinda ja renomeed pidasid esmatahtsaks vaid kaks arendajat. KMH ekspertide litsentseerimist pidas väga oluliseks 55% arendajatest ja suhteliselt oluliseks 35%, ühel juhul peeti litsentseerimist ebaoluliseks ja ühel juhul täiesti tarbetuks. Viimase vastuse puhul oli arendaja seisukohal, et “turg paneb asjad ise paika”, riigipoolset reguleerimist poleks vaja.

KMH praktikas, aga ka erinevate koolituste raames on vahel tõusetunud küsimus KMH eksperdi vastutusest KMH aruandes toodud järelduste ja soovitude eest. Valdav osa uuringus osalenud arendajatest oli seisukohal, et KMH eksperdi vastutusel on piirid. Nii arvas 68% vastanutest, et KMH eksperdi vastutus “lõpeb KMH aruande heakskiitmise” või “tellijatäitja lepingu lõppemisega” ja edaspidine vastutus on vaid “moraalne”, sest ebaõiged järeldused võivad kahjustada vaid eksperdi renomeed ja seeläbi piirata eksperdi tegutsemist edaspidi, aga mitte rohkemat. 18% vastanud arendajatest oli seisukohal, et eksperdi vastutust on raske, kui mitte võimatu mõõta, seevastu 14% vastanutest näeks heameelega aga seda, kui ekspert hüvitaks ebaõigetest järeldustest ja soovitudest tekkinud kahju arendajale. Küsimusele, kuidas sellist hüvitamist võiks korraldada, ei osanud aga arendajad vastata.

Küsitluse tulemustest on enim huvipakkuvam KMH protsessi osapoolte rollid ja kelle ülesandeks/vastustusala võiksid uuritava sihtrühma arvates olla ankeedis loetletud tegevused. Vastates küsimusele, kelle ülesandeks on “kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendamine ja kirjeldamine”, olid arendajad üksmeelsed selles, et nimetatud tegevus on eelkõige arendaja enda ülesanne. “KMH programmi ja aruande mustandi ehk eelnõu koostamist” peeti eelkõige KMH eksperdi ülesandeks. Nii “KMH programmi ja aruande eelnõu avalikust arutelu teatamist” kui “avaliku arutelu juhtimist” peeti otsustaja ülesandeks. Ent “avaliku arutelu protokollimist” peeti KMH eksperdi ülesandeks. Samuti leiti, et avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele peab vastama eelkõige KMH ekspert. Arendajad panevad riigiasutustega kooskõlatamise ülesande samuti meelsasti KMH eksperdi õlule. KMH protsessi käigus tekkinud konfliktsituatsioonide lahendamisel olid arendajad aga eri meelt. Huvirühmade huvide tasakaalustajana ja kompromisside otsijateks pakuti otsustajat, KMH eksperti ja KMH järelevalve teostajat, arendajat ennast pakuti ainult kahel juhul.

KMH praktika ja mitmed koolitused on näidanud, et enim tekib probleeme huvirühmade, sh kohalike elanikega just asukohaga seotud küsimustes. Ankeedis küsiti arendajatelt, millele oleks keskkonna seisukohast otstarbekas valida ja kaaluda alternatiive. Peaaegu pooled vastajatest (45%) leidsid, et otstarbekas on valida ja kaaluda alternatiive tehnoloogiliste võimaluste vahel, kuivõrd valdav osa arendajatest (65%) leidis, et arendaja saabki kaaluda vaid ainult seda territooriumi, mis on tema valduses. Asukoha valiku ebaotstarbekust põhjendasid vastajad sellega, et arendaja võimuses ei ole valida ja pakkuda välja rohkem kui üht asukohta, kuivõrd seda saavad teha ikkagi riik ja kohalik omavalitsus, kellel on rohkem infot võimaluste ja piirangute kohta (35% vastanutest). Üks arendaja leidis, et asukoha probleemid tulenevad otseselt planeeringute puudulikkusest, pidades silmas seda, et kui maasihtotstarve on planeeringuga määratud tootmismaksaks, siis ei saa arendajale öelda, et sinna ei saa tootmist planeerida. Vastaja märkis kommentaarides, et ta eeldab, et keskkonnamõju hindamine on enne maasihtotstarbe määramist läbi viidud.

Avalikustamine on arendajale enamasti raskeks proovikiviks teel tegevusloani. Huvirühmade määratlemine ja info vajalike adressaatideni viimine valmistab arendajatele

tihti probleeme. Negatiivse hoiaku ennetamist või selle muutmist pidasid küsitletud oluliseks teemaks. Küsimusele, kuidas kõige tõhusamalt ennetada negatiivset suhtumist, vastasid arendajad, et esmalt peaks arendaja (enne tegevusloa taotlemist ja KMH-d tutvustama oma ideed (nt kohalikus ajalehes või avalikul koosolekul), et teada saada inimeste suhtumist või tellima eeluuringu kavandatava tegevuse võimalustest ja piirangutest valitud ala(de)l, millega kaardistatakse võimalikke ohtusid (sh negatiivset suhtumist). 75% vastajatest pidas eeltööd suhtumise ja piirangute kaardistamiseks vajalikuks. Ülejäänud vastajad leidsid, et “negatiivset arvamust ei saagi ennetada, sest kunagi ei tea ette, mis tuleb”. Arendajad pidasid kõige tõhusamateks teavitustöö ja kaasamise kanaliteks kohalikku ajalehte (75%) ja otsepostitust (kiri koju või otse postkasti).

Küsitluse kaudu uuriti arendajatelt, kas keskkonnamõju hindamisel peaks nende arvates olema ajalised ja rahalised piirid. Küsimuse mõte oli uurida, kas kulutused keskkonnamõju hindamisele ja keskkonnanõuete täitmiseks võivad ajendada arendajat loobuma oma kavandatud tegevusest. KMH ajalise kestuse osas läksid vastajate arvamused lahku: 45% leidis, et KMH keskmine kestus 5-8 kuud on optimaalne, ja 35% leidis, et KMH kestus peaks olema lühem, näiteks mitte ületama 2-3 kuud. 20% vastanutest oli seisukohal, et “KMH kestusele ei saa piire seada, läheb aega, mis läheb”.

Maksumuse osas olid enamik vastanutest (65%) seisukohal, et KMH maksumusel on piirid. Pooled vastanutest leidsid, et KMH maksumus peaks jääma 0,5% ja 5% vahele, kuid kindlasti ei tohiks ületada 5%. 15% vastanutest leidsid aga, et KMH maksumus ei tohiks ületada 10% kogu projekti maksumusest. Ülejäänud, ehk 20% vastanutest ei pidanud KMH maksumust määravaks, väites, et “KMH maksumusel pole suurt tähtsust, kulub palju kulub”.

Viimane küsimus puudutas peamisi raskusi, mida arendaja on kogenud KMH protsessis kõige teravamalt. Küsitluse tulemused näitasid, et ühepalju raskusi valmistab arendajatele mõjude määratlemine ja hindamine, tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendamine otsustajale ja huvirühmadele ning suhtlemine ametiasutustega (bürokratia). Esile tõsteti veel raskusi KMH ekspertidele tööülesande püstitamisel, avalike koosolekute läbiviimisel ja küsimuste vastamisel. Kõige vähem muret on arendajatel arusaamisega, kas kavandatav tegevus on KMH objekt või mitte. Viimane vastus korreleerub hästi jaatavate vastustega küsimusele, kas keskkonnamõju hindamise motiivid on piisavad ja mõistetavad. Kommentaarides märkisid kaks vastajat, et raskusi tekitab mõningate ametnike ebapädevus keskkonnamõju hindamise protsessi läbi viimisel. Näiteks toodi dokumentide läbivaatamisega venitamist ja nõ igaksjuhuks keskkonnamõju hindamise algatamist, aga ka arendaja arvates mõttetute, aga kulukate lisauuringute nõudmist. Häirivaks peeti olukorda, kui KMH protsess muutub poliitilise võitluse tandriks või kui meedia sekkub protsessi ning asub jõuliselt kujundama negatiivset suhtumist arendajasse ja kavandatavasse tegevusse.

7.2. Kohalikud omavalitsused ja maanteeamet

7.2.1. Valimi iseloomustus

Antud valimist jäeti välja keskkonnateenistused ja keskkonnaminister põhjusel, et kuigi keskkonnaministeeriumi pädevusse kuulub teatud tegevuslubade (keskkonnalubade) väljaandmine, täidavad keskkonnaamentikud ka KMH järelevalve teostaja rolli. Seetõttu käsitleti keskkonnaametnikke (ptk 7.4) eraldi valimina. Ühte valmisse haarati aga kohalikud omavalitsused ja Maanteeamet.

Kohalike omavalitsusi ja maanteeametit esindav otsustajate valim koosnes 14-st vallast või linnast ja ühest riigiasutusest – Maanteeametist, kokku 15-st adressaadist (Tabel 10).

Tabel 9. Valimisse kaasatud otsustajad kohaliku omavalitsuse tasemel ja Maanteeametist

Jrk. Nr.	Otsustaja nimi	KMH nimetus
1	Viimsi vallavalitsus	1. AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks
2	Aseri vallavalitsus	2. Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH
3	Jõhvi vallavalitsus	3. Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine
4	Saare vallavalitsus	4. Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH
5	Kunda linnavalitsus	5. Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine
		6. Kunda sadama vedellasti terminali KMH
6	Vinni vallavalitsus	7. Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH
7	Varbla vallavalitsus	8. Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH
8	Audru vallavalitsus	9. Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH
9	Tori vallavalitsus	10. Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH
10	Kaarma vallavalitsus	11. Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH
11	Valjala vallavalitsus	12. Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH
12	Nõo vallavalitsus	13. Laguja prügila sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine
		14. Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine
13	Tartu linnavalitsus	15. Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine
14	Saue vallavalitsus	16. Loode-Eesti jäätmeäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine
15	Maanteeamet	17. Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH
		18. T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH

Uuritavas valimis (Tabel 10) olid Kunda linnavalitsus, Nõo vallavalitsus ja Maanteeamet otsustaja rollis igäüks kahes valitud KMH juhtumis. Ülejäänud kohalikud omavalitsused olid otsustajateks igäüks vaid ühes juhtumis. Kohalikud omavalitsused olid otsustajad kokku 16-nes ja Maanteeamet kahes KMH juhtumis.

Ankeedi B-osas küsiti KOVide ja Maanteeameti arvamust selle kohta, kas kõnealune KMH protsess vastas otsustaja ootustele, kas protsess kulges ladusalt ja kas esines tõrkeid, ja kui esines, siis paluti neid täpsustada. Eraldi uuriti huvirühmade kaasamist. Otsustajal paluti hinnata teavitamise piisavust ja huvirühmade esindatust protsessis. Lõpuks küsiti projekti hetkeseisu kohta, et kas projekt on käivitunud või lõpetatud ja milliste keskkonnanõuete rakendamine on olnud kõige keerulisem ja kulukam. Näidisanket asub Lisa 6, küsitluse B-osa tulemusi käsitletakse ptk-s 8.

7.2.2. *Küsitluse tulemused*

Küsitluses osales 13 otsustajat (kitsamas mõistes, st kohalikud omavalitsused ja maanteeamet) 15-st, nende hulgas 12 kohalikku omavalitsust (vastamiseks ei leidnud kahjuks aega Saue VV ja Kunda LV) ja Maanteeamet.

Küsitluse kaudu uuriti otsustajatelt, mis on nende arvates keskkonnamõju hindamise peamiseks eesmärgiks, ja milliseid aspekte peaks otsustaja oma rolli täites eelkõige arvestama, ja kuivõrd otsustaja ülesandeks on huvirühmade arvamuse arvestamine otsustamisel, siis millised kaasamise meetmed on praktikas osutunud kõige tõhusamateks ning lõpetuseks paluti arvamust selle kohta, mis osas tuleks KMH protsessi täiustada, et see täidaks oma eesmärgi.

KMH peamiseks eesmärgiks pidasid kohalikud omavalitsused (KOV-d) ja Maanteeamet võimaliku keskkonnakahju (eeskätt looduskeskkonnale ja elukvaliteedile -puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused jms) tuvastamist ja hindamist. 62% vastajatest olid sedameelt, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja tegevuse lõpetamise tagajärjel ei tekiks keskkonnakahju. Ülejäänud vastajad (38%) pidasid KMH peamiseks eesmärgiks tuvastada ja hinnata nii keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalset kahju kogu ühiskonnale või kogukonnale.

Küsimusele, milliseid teisi eesmärgi KMH protsess peaks nende arvates täitma, vastasid küsitletavad (69%), et KMH protsessi oluline tähtsus seisneb demokraatia arendamises, sest KMH protsess on avalik, huvirühmade kaasamine on kohustuslik, huvitatud isikute küsimustele, ettepanekutele ja vastuväidetele tuleb vastata. Vastanute arvates mängib KMH olulist rolli ka tegevuste vajaduste ja sotsiaalsete mõjude analüüsimisel, vastavalt arvasid nii 14% ja 14% vastanutest. 3% vastanutest pidas oluliseks kavandatava tegevuse majandusliku mõttekuse ja kuluefektiivsuse, aga ka positiivsete mõjude analüüsi.

Enamus vastanutest (69%) ei pidanud KMH puhul ainutähtsaks seadusest tulenevate nõuete korrektset järgimist (ehk vormi), vaid leidis, et oluline on pigem asja sisu – olulise negatiivse keskkonnamõju tekkimise ärahoidmine ja minimeerimine. Ülejäänud (31%) leidsid, KMH ülesanne sõltub KMH iseloomust ja üldist reeglit ei ole. Ka leiti seda, et otsustaja tuleb otsustamisel kaaluda lisaks KMH järeldustele palju muid aspekte. Enamus vastajate (69%) arvates peab otsustaja eelkõige seisma hea selle eest, et “kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja sulgemise tagajärjel oleks tagatud säästva arengu põhimõte – majandus-, sotsiaalse ja keskkonnavaldkonna tasakaalustatud areng”. Eeskätt elukeskkonna säilimise eest heaseismist pooldas 31% vastanutest. Valdav enamus (92%) vastanutest leidis, et otsustaja peab eelkõige arvestama üldisi mitte era(äri)huvisid. Kuigi enamus vastanutest pidas keskkonnakaalutlusi otsustamisel määravaks, näitasid vastused küsimusele, et kumba praktikas eelistatakse, kui kaalukaasil on kohaliku elu arendamine ja keskkonnanõuded, et taolisi olukordi, kus eelistatakse sotsiaal-majanduslikke kaalutlusi keskkonnakaalutluste ees, tuleb praktikas siiski ette. 77% vastanutest mõõnis, et

majanduslike kaalutlusi eelistatakse keskkonnakaalutluste ees “mõnikord” või “harva”. 33% märkis, et otsustamisel lähtutakse alati üksnes keskkonnakaalutlustest.

Otsustajad pidasid KMH protsessi edukuse kriteeriumideks nõuetekohast läbiviimist, kus muuhulgas on olnud aktiivne ja laiapõhjaline avalikustamine, aga ka seda, et kõik olulised keskkonnamõjud on läbi analüüsitud. Kõige tõhusamaks kaasamise meetodiks peavad kohalikud omavalitsused inimeste teavitamist võimalikult kodukoha lähedal ja personaalselt. Nii pidas enamus otsustajatest info levitamisel tähtsaks kohalikku ajalehte, aga ka otsepostituse kasutamist (kirjaga koju või postkasti).

Küsimusele, mis vajaks otsustajate arvates KMH protsessis täiustamist, valis 69% vastanutest väite, et “arendaja kui tellija ja KMH eksperdi kui täitja otsene rahaline suhe tuleks lõpetada”. Telefonivestlustes avaldati seisukohti, et KMH ekspert pole oma töös vaba, kuivõrd arendaja annab eksperdile tööülesande, tähtaja ja eelarve ja nii esindab ekspert eelkõige arendaja soove ja eesmäärke, mitte üldisi huvisid. Otsustajad ootavad KMH eksperdilt eelkõige aga keskkonnamõtjude igakülgset analüüsi. Ülejäänud vastajad (31%) soovisid otsustajale enam võimu kaalumaks KMH algatamise vajalikkuse üle ega pidanud seetõttu vajalikuks projektide loetelu seaduses edasist detailsemaks muutmist.

7.3. KMH eksperdid

7.3.1. Valimi iseloomustus

Valimisse kuulus 21 KMH eksperti, kes olid 27-s KMH juhtumis juhteksperdid (Tabel 12). Ankeedi A-osas (Lisa 3) esitati KMH ekspertidele 10 küsimust, mis puudutasid KMH protseduuri, erinevate osapoolte rolle ja peamisi raskusi, mida eksperdid on oma töös tunnetanud.

21 KMH eksperdi hulgas oli kolm eksperti, kes olid seotud enam kui ühe uuritava KMH-ga. Nendeks olid Kuido Kartau, kes oli vastavalt neljas, ning Rein Ratas, Rein Kitsing ja Toomas Pallo vastavalt igaüks kahes KMH-s juhteksperdidiks.

Tabel 10. Valimisse kaasatud KMH juhteksperdid

Jrk. Nr.	KMH juhteksperdi nimi	KMH nimetus
1	Eike Riis	1. AS-i DBT mineraalvætiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks
2	Rein Ratas	2. Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärilal ehituslubjakivi kaevandamise KMH 3. Saaremaa sadama rajamise KMH
3	Peeter Kais	4. OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine
4	Rein Kitsing	5. Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH 6. Kunda sadama vedellasti terminali KMH
5	Kuido Kartau	7. Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH 8. Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH 9. Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH 10. Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH
6	Aavo Rätsep	11. Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH

7	Toomas Ideon	12. Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine
8	Arvo Järvet	13. Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH
9	Lauri Aasalo	14. T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH
10	Silver Riige	15. Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH
11	Enno Kirt	16. Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine
12	Toomas Pallo	17. Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH
		18. Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH
13	Aare Kuusik	19. Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH
14	Juhan Ruut	20. Laguja prügila sulgemise seotud keskkonnamõju hindamine
15	Anne Rooma	21. Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine
16	Urmas Uri	22. Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine
17	Ahto Järvik	23. Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine
18	Karin Juhat	24. Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine
19	Jüri Kask	25. Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine
20	Mihkel Vaarik	26. Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine
21	Valdo Liblik	27. Eesti Elektri jaamade 8. plokki ja Balti Elektri jaamade 11. plokki renoveerimisprojekti KMH

21 KMH juhteksperdi jaotumine tööandjate vahel on toodud Tabel 5. Näidisankeet KMH ekspertidele asub Lisa 3, küsitluse B-osa tulemusi käsitletakse ptk-s 8.

7.3.2. Küsitluse tulemused

Täidetud ankeedi tagastas 20 KMH eksperti 21-st (95%). Ankeedile vastamiseks ei leidnud kahjuks aega Toomas Ideon AS-st Maves. Lisaks ankeetvastustele esitasid mitmed eksperdid kirjalikult ja suuliselt lisakommentaare ja ettepanekuid KMH protsessi kohta, mida on tulemuste analüüsil ka kasutatud.

KMH eksperdi rolli KMH protsessis ei saa alahinnata. KMH eksperdil lasub oluline vastutus kavandatav tegevuse keskkonnamõju kaardistamisel, hindamisel ja prognoosimisel. KMH eksperdiks saamiseks tuleb taotleda vastavat litsentsi, mille saamise eeldusteks on vastav haridus ja koolitus ning eelnev töökogemus KMH-des juhteksperdi käe all jms. Uuritavas valimis oli 7 KMH eksperti, kes olid aruande 1 põhjal enimnõutud eksperdid Eestis (aruanne 1, tabel 8). Nendeks on Kuido Kartau, Rein Ratas, Mihkel Vaarik, Ahto Järvik, Urmas Uri, Jüri Kask ja Valdo Liblik, kes perioodil 2001-2005 I kvartal olid kuueteistkümne KMH eksperdi hulgas, kes juhtisid kümnet ja enam KMH-d. Seega on käesolevas küsitluses osalenud 20 eksperdi seisukohad representatiivsed andmaks hinnangut keskkonnamõju hindamise protsessile KMH eksperdi vaatevinklist.

KMH ekspertide arvates olid seaduses toodud kriteeriumid olulise keskkonnamõju määramiseks täiesti piisavad ja mõistetavad. 80% vastanutest arvas, et keskkonnamõju hindamise algatamise motiivid on selged ja detailsemaks pole mõtet minna, kuivõrd “kõiki elus ette tulevaid juhtumeid ei saagi seadusesse kirjutada, oluline on ka igakordne kaalutlemine”. Ülejäänud (20%) pidasid vajalikuks tegevuste loetelu täpsustamist.

KMH eksperdi litsentseerimist pidas vajalikuks 85% vastanutest, sh suhteliselt oluliseks pidas seda 55% ja väga oluliseks 35% vastanutest. Kaks eksperti pidasid litsentseerimist täiesti tarbetuks, väites, et “töö kõneleb enda eest”.

Küsimusele, kas ja mil määral peaks KMH ekspert vastutama KMH järelduste eest kavandatava tegevuse rakendumisel, vastasid KMH eksperdid, et eksperdi vastutus lõpeb KMH aruande heakskiitmisega (30%), aga vastutus on pigem moraalne (20%) kui materiaalne. Ka nõustus 15% vastanutest väitega, et KMH eksperdi vastutust on raske kui mitte võimatu määratleda. Kommentaarides märgiti, et eksperdi vastutust saab tõsta litsentsi peatamise või äravõtmisega.

Nii nagu arendajatele esitati ka KMH ekspertidele küsimus mõistlike alternatiivide valiku kohta. KMH ekspertide arvates tuleks alternatiive valida nii asukohale (30% vastanutest) kui tehnoloogiale (30% vastanutest). Oluliseks peeti alternatiivide otsimist tegevuse vajadusele (15%). Ülejäänud (25%) leidsid, et see, millele alternatiive valida sõltub kavandatavast tegevusest ja ei saa nõuda, et alati on vaja pakkuda välja ja analüüsida asukoha või mõnda muud alternatiivi.

Asukohavaliku puhul küsiti, et kuidas oleks kõige otstarbekam kaaluda asukoha alternatiive. KMH ekspertide arvates oleks asukohavalikul mõte ainult strateegiliste planeerimisdokumentide koostamise, sh maakonna- ja üldplaneeringute tasemel. Oma kommentaarides ja telefonivestlustes tulid esile olukorrad, kus asukohavalikut on nõutud detailplaneeringu tasemel või laiendatavale ja rekonstrueeritavale objektile olemasoleva kinnistu piires. 50% vastanutest on seisukohal, et asukohaalternatiivide valik saab ja peab toimuda vaid ülერიigilise, maakonna- ja üldplaneeringute tasemel, teine 50% vastanutest on seisukohal, et arendaja saabki kaaluda vaid tema valduses olevat territooriumi.

Asjaosaliste rollidest KMH protsessis on KMH ekspertidel oma arusaamine. Kui kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjenduse ja kirjelduse peaks KMH ekspertide arvates andma arendaja (80% vastanutest), ja KMH programmi ja aruande eelnõu koostamine on nende endi õlul (95%), siis arvamused selle kohta, kes on eelkõige vastutav avalikest aruteludest teatamise, koosolekute juhtimise ning protokollimise eest, lahnevad tublisti. Valdavalt peeti seda otsustaja ülesandeks (65%), kuid leidis ka neid, kes pidasid seda eelkõige arendaja (15%), KMH järelevalve teostaja (10%) ja KMH eksperdi (10%) ülesandeks. Suuresti erinevad ka KMH ekspertide seisukohad selles osas, et kes peaks riigiasutustelt kooskõlastusi võtma ja lahendama võimalikke konflikte. KMH eksperdid pakuvad nimetatud rolle kandma nii arendajat (70%), otsustajat (5%), KMH järelevalve teostajat (10%) kui iseend (15%). Kommentaarides ja telefoniusutlustes lisasid eksperdid siiski, et nimetatud rollide võtmine sõltub eelnevatest kokkulepetest. Näiteks toodi KMH ekspertide ja arendaja vahelised lepingud, kus KMH eksperdile on arendaja soovil pandud muuhulgas ülesanne korraldada avalikke koosolekuid ja neid protokollida, vastata avalikustamise käigus esitatud küsimustele, vastuväidetele ja ettepanekutele ning vastavalt täiendada dokumentide eelnõusid, kuigi KeHAS pani need kohustused aga arendajale (§17, lg 1 ja lg 2). KMH eksperdid on seisukohal, et avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele vastamine on eelkõige nende endi peamine ülesanne (85%), 10% vastanutest leidis, et tagasisidet peaksid andma KMH ekspert ja arendaja koos ning 5% vastanutest pidas seda vaid arendaja kohuseks.

Küsimusele, milline KMH etapp tekitab KMH ekspertidele kõige enam raskusi, vastas 40% vastanutest, et selleks on andmete vähesus, 20% vastanute arvates tekitab raskusi arendaja

antud liiga lühike tähtaeg ja 15% vastanute arvates liigne bürokraatia KMH menetlemisel. 25% vastanud märkisid raskustena teisi asjaolusid, kui oli ankeedis valikvastustena välja pakutud. Peamiste raskustena nimetati “arendajapoolset ebatäpset ülesande püstitamist”, “otsustaja ebakompetentsust”, KOV-ide suutmatust KMHd menetleda”, “kui KMH järelevalvaja nõuab lisauuringuid, mida aga pole (KMH eksperdi arvates – KP) tarvis” ja “arendajaga hinnas ja tööajas kokkuleppimist”. Kommentaaridesse ja telefoniusutlustes märkisid eksperdid, et kõik kohalikud omavalitsused pole suutelised KMH protsessi adekvaatselt juhtima, puuduvad kogemused avalikustamise läbiviimiseks, eriti avalike koosolekutel küsimustele vastamisel ja ristuvate huvide tasakaalustamisel.

Küsimusele, kas KMH järelevalve teostaja on pigem kohaliku arengu aeglustaja või edendaja, vastasid KMH eksperdid, et olukordi, kus nende arvates KMH järelevalve teostaja pigem eelistab majanduslikke kaalutlusi kui keskkonnakaalutlusi tuleb ette “mõnikord” ja “harva” (80%). 15% vastanutest oli kindel, et KMH järelevalve teostaja eelistab alati keskkonnakaalutlusi. Samas olid KMH eksperdid suhteliselt üksmeelsed selles, et puudub huvide konflikt olukorras, kus keskkonnateenistus on samas asjas otsustajana ja KMH järelevalve teostajana. 55% vastanutest arvas, et huvide konflikt puudub, kuivõrd “nii keskkonnalaubade väljaandmisel kui KMH järelevalves tuleb niikuinii arvestada kõiki (sh majanduslikke, sotsiaal- ja keskkonna-) aspekte võrdselt”. 15% vastanutest oli aga arvamusel, et huvide konflikti ei saagi tekkida ja seda eeldusel, et nii keskkonnalaubade väljaandmisel kui KMH järelevalves on esikohal vaid keskkonnaaspektid. 20% vastanutest nägi siiski keskkonnateenistuse kahetises rollis probleeme, märkides, et olukord “ise teen-ise kontrollin” pole normaalne. Vastustest võib järeldada, et KMH ekspertide seas on erinevaid käsitlusi KMH peamistest eesmärkidest: ühed leiavad, et KMH peaks tegelema majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaküsimustega võrdselt, teised jälle, et esmatähtsad on keskkonnaaspektid. Telefoniusutluste tulemusena koorus välja ka tõsiasi, et rollidest erinevat arusaamist põhjustab keskkonnateenistuse kahetine roll, sest KMH eksperdid lähtuvad keskkonnateenistuse rolli hindamisel ühest tervikust, lahutamata seejuures otsustaja ja järelevalve teostaja rolle.

Ankeedi viimane küsimus puudutas KMH protsessi objektiivsust ja ekspertide sõltumatust. See teema on üles kerkinud ka eelnevates projektides ja koolituste käigus. Küsitluses osalenud KMH ekspertide arvamused selle kohta, kuidas tagada KMH objektiivsus, jagunesid pooleks: 45% vastanutest oli seisukohal, et senist olukorda tuleks muuta ja eksperdile peaks tasuma arendaja riigi vahendusel (30%) või riik (15%). 45% arvas, et KMH objektiivsust tuleks tõsta pigem KMH aruande kvaliteedi kontrolliga, kui arendaja ja eksperdi lepingulise suhte muutmisega. 10% leidis, et KMH on täna piisavalt objektiivne ja muudatusi pole tarvis. Ülejäänud (10%) leidsid, et KMH objektiivsust saaks tõsta KMH programmi kvaliteedi tõstmisega ja sel moel, et KMH programmi koostaks mõni KMH järelevalve teostaja tellitud sõltumatu ekspert, kuivõrd arendaja “läheb alati kergema vastupanu teed”. KMH aruande koostamine jääks ikkagi arendaja palgatud KMH eksperdi hooleks.

7.4. Keskkonnateenistused ja keskkonnaminister

7.4.1. Valimi iseloomustus

Keskkonnateenistused ja keskkonnaminister on KMH protsessis kaheses rollis: otsustajana andes välja mõnda keskkonnalauba ja KMH järelevalve teostajana. KeHASes oli sätestatud, et kui keskkonnateenistus oli keskkonnaloa väljaandja, siis jäid nende pädevusse ka vastava

KMH juhtumi järelevalve (§12, lg 3; §18, lg 1). Erandi moodustasid need olukorrad, kui kavandatava tegevuse mõju võis ulatuda teise maakonda, piiriveekogule või merele või olla piiriülene, mille puhul võis otsustajaks olla keskkonnaminister, aga KMH järelevalve teostajaks vastava maakonna keskkonnateenistus. KeHJSe § 10, lg 1 muudab seda olukorda, sätestades, et kui keskkonnaminister on tegevusloa andja või kui tegevusega kaasnev keskkonnamõju võib ulatuda teise maakonda, piiriveekogule või merele või olla piiriülene, siis on keskkonnaminister (Keskkonnaministerium) selles menetlusprotsessis ka KMH järelevalvaja.

Vastavalt pakkumise lähteülesandele kaasati uuritavasse valimisse seitsme maakonna keskkonnateenistused (KKT), kus keskkonnamõju hindamiste arv oli eelinfo põhjal uuritaval perioodil olnud suurim. Need KKT-d olid järgmised:

1. Harjumaa KKT
2. Ida-Virumaa KKT
3. Jõgevamaa KKT
4. Lääne-Virumaa KKT
5. Pärnumaa KKT
6. Saaremaa KKT
7. Tartumaa KKT

Üle-Eestilise uurimuse tulemused (aruanne 1) näitasid aga, et valik-uuringusse oleks pidanud haarama ka Läänemaa, kuivõrd seal oli uuritaval perioodil sama arv KMH-sid (29) kui valimisse võetud Jõgevamaal ja Pärnumaal. Ankeet (Lisa 4) saadeti nimetatud seitsme maakonna keskkonnamõju hindamisega tegelevale seitsmele spetsialistile.

Keskkonnaministri otsuseid valmistavad ette Keskkonnaministeriumi keskkonnanakorralduse ja –tehnoloogia osakonna spetsialistid. Seetõttu paluti ankeediküsimustele vastata kahel osakonna spetsialistil. Ühtekokku saadeti ankeet (Lisa 4) 9-le keskkonnanakorralduse ametnikule.

7.4.2. Küsitluse tulemused

Ankeetküsitlusele vastas 9-st adressaadist 9 (100%). Üldküsimusi (ankeedi A-osa) oli 14. Küsimusele, mis on keskkonnamõju hindamise peamiseks eesmärgiks, vastasid Keskkonnaministeriumi keskkonnamõju hindamise eest (nii keskaparaadi kui maakondlikul tasemel) vastutavad ametnikud, et selleks on ära hoida “kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel tekkivat võimalikku keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalset kahju kogu ühiskonnale”. Sedameelt oli 56% vastanutest. Üksnes keskkonnakahju ärahoidmist pidas KMH esmaseks ülesandeks 33% vastanutest, valides vastuse “et ei tekiks keskkonnakahju (eeskätt looduskeskkonnale ja elukvaliteedile – puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused jms)”. Ülejäänud 11% vastanutest arvasid, et KMH eesmärk sõltub KMH ülesandest ja see võib olla igakord erinev.

Ülekaalukalt (67%) leidsid vastanud, et lisaks peamisele eesmärgile, täidab KMH väga olulist rolli “demokraatia arendamisel (läbi huvirühmade kaasamise, avalike arutelude, ettepanekutele/vastuväidetele arvestamise jms)”. Ülejäänud vastajad pidasid ühevõrra tähtsaks nii “kavandatava tegevuse vajaduse analüüsi” (11%), “kavandatava tegevuse sotsiaalsete mõjude analüüsi” (11%) kui “kavandatava tegevuse positiivsete mõjude analüüsi” (11%).

Olgugi, et enamus vastajatest pidas KMH ülesannet laiamaks kui vaid keskkonnakahju ennetamist ja minimeerimist, siis otsustaja esmaseks rolliks pidasid vastajad aga just olulise negatiivse keskkonnakahju ärahoidmist. Sedameelt oli 89% vastanutest. Sellisest vastusest jääb paratamatult mulje, nagu oleks veel keegi peale otsustaja, kes tegevusloa andmise protsessis peaks “kogu kahju”, st lisaks keskkonnakahjule arvestama ka majandusliku ja sotsiaalse kahju tekkimise võimalust ja olulisust. Vastakad vastused võivad olla tingitud sellest, et keskkonnateenistused ja keskkonnaministri otsustada on keskkonnalubade väljaandmine ja viimaste põhisisuks on ikkagi keskkonna-, mitte majanduslike ega sotsiaalsete nõuete seadmine.

Vähemtähtsaks peeti otsustaja ülesannet kontrollida KMH läbiviimise nõuetekohasust (11%). Otsustajalt eeldatakse eelkõige üldiste huvide eest heaseismist (89%) ja säästva arengu põhimõtete arvestamist, st majanduse, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna tasakaalustatud arengu tagamist (100%). Samas tõdesid vastajad (67%), et tuleb ette olukordi, kus eelistatakse majanduslikke kaalutlusi keskkonnakaalutluste ees. Ülejäänud 33% märkisid, et alati on otsustamisel antud eelis keskkonnakaalutlustele.

Enim segadust tekitas vastajates küsimus selle kohta, et teatud olukordades tuleb keskkonnateenistusel ja keskkonnaministril täita KMH protsessis kahte rolli korraga: otsustajana keskkonnavalda andmisel ja KMH järelevalve teostajana, ja kas see võiks olla huvide konflikti allikaks. 56% vastanutest märkis, et huvide konflikti pole, kuivõrd “nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves tuleb niikuinii arvestada kõiki (nii majandus-, sotsiaal- kui keskkonna-) aspekte võrdselt“. 33% vastanutest oli arvamusel, et “sellist olukorda ei saa tekkida, sest nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves on esmatähtsad vaid keskkonnaaspektid.” Ainult üks vastaja (11%) märkis, et “enamasti on see nii, sest otsustajal tuleb tasakaalustada kõiki (nii majandus-, sotsiaalseid kui keskkonna-)huvisid, kuid KMH järelevalve teostaja peab hea seisma eelkõige keskkonnahuvide eest”.

Isiku (ametniku) tasandil on need rollid enamasti lahutatud, kuivõrd keskkonnavalda andmist menetleb vastaval ametikohal olev ametnik (nt vee-, välisõhu-, jäätmespetsialist), kes ei pruugi olla sama keskkonnateenistuse või keskkonnaministeeriumi KMH järelevalve ametnikuks. Ent tuleb ette olukordi, kus üks keskkonnaametnik lisaks KMH järelevalvele täidab veel ka keskkonnavalda menetleja rolli. Uuritavates maakondades oli vaid Ida-Virumaal ametis üks ametnik, kelle ainsaks tööülesandeks on KMH järelevalve teostamine. Pärnumaa keskkonnateenistuse keskkonnakorralduse spetsialist küll keskkonnalube ei menetle, kuid tal on lisäülesandeid seoses maaostu ja –müügiga, keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamisega ettevõtetes ja keskkonnainfo kogumisega. Ülejäänud uuritavates keskkonnateenistustes on mõne valdkonna keskkonnavalda menetlemine ja KMH järelevalve teostamine ühendatud sama ametikohaga (Tabel 13).

Tabel 11. Keskkonnamõju hindamise järelevalve teostamise ja keskkonnalubade menetlemise kaksikrollide jaotus uuritavas valimis

Jrk nr	Keskkonna-teenistuse nimi	Keskkonna-korraldusega tegelevate ametnike arv ⁴	Ainult KMH järelevalve teostaja rollis	Keskkonnavalda menetleja ja KMH järelevalve teostaja rollis
1	Harjumaa KKT	1	0	1 (sh menetleb ka

⁴ Keskkonnakorralduse all mõeldakse siin ametikohta, mille ülesannete hulka kuulub kas ainult KMH järelevalve teostamine või lisaks KMH järelevalve teostamisele ka keskkonnavalda väljaandmine

Jrk nr	Keskkonna-teenistuse nimi	Keskkonna-korraldusega tegelevate ametnike arv ⁴	Ainult KMH järelevalve teostaja rollis	Keskkonnavalomenetleja ja KMH järelevalve teostaja rollis
				komplekslube)
2	Ida-Virumaa KKT	1	1	0
3	Jõgevamaa KKT	1	0	1 (sh menetleb maavara kaevandamise ja vee-erikasutuslube)
4	Lääne-Virumaa	1	0	1 (sh menetleb maavara kaevandamise, jäätme- ja komplekslube ning vahel ka vee-erikasutuslube)
5	Pärnumaa KKT	1	1	0 ⁵
6	Saaremaa KKT	1	0	1 (sh menetleb maavara kaevandamise lube, annab kooskõlastusi planeeringutele)
7	Tartumaa KKT	1	0	1 (sh menetleb vee-erikasutus, jäätme- ja välisõhulube ning komplekslube)
	KOKKU:	7	2	5

Seega võib huvide konflikti teket eeldada vaid juhtudel, kui üks ja sama ametnik on nii vastava loa menetleja kui KMH järelevalve teostaja. Seega võis uuritavate KMH juhtumite hulgas olla potentsiaalne huvide konflikt vaid ühel juhul (Jõgevamaal), kus sama ametnik tegeles samaaegselt vee-erikasutusloa menetlemise ja KMH järelevalvega (Soovitus 2).

Vestlustes keskkonnaekspertidega tehti ettepanek, et olukorras, kus üks ja sama ametnik on ühes ja samas juhtumis otsustaja ja KMH järelevalve teostaja rollis korraga, siis võiks KMH järelevalve teostaja kohuseid täita mõne teise maakonna keskkonnateenistus. Ettepaneku esitaja põhjendas oma mõtet ka sellega, et sellisel juhul saaks töökoormust keskkonnakorralduse spetsialistide vahel paremini jagada.

Arvestades KMH-de arvu maakondade lõikes oli uuritaval perioodil suurim koormus Harjumaa keskkonnateenistuse keskkonnakaitse peaspetsialistil. Ajavahemikul 2001-2005 I kvartal algatati Harjumaal 226 KMH-d, mis moodustasid 35% kõigist KMH-dest üle Eesti (aruanne nr 1). Arvestades KMH-de suurt mahtu, valdkondlikku mitmekesisust (sh planeeringute ja projektide keskkonnamõju hindamist) ja avalikustamisega seotud koormust tuleks kaaluda veel ühe ametikoha täiendavat loomist Harjumaa keskkonnateenistuses või panna komplekslubade menetlemine uue töötaja õlule.

Asukohavalik on keskkonnamõju hindamise praktikas üks keerulisemaid küsimusi. Arendajad tunnetavad, et asukoha alternatiivide valik on suhteliselt formaalne nõue, sest nemad saavadki kaaluda vaid neid asukohti, mis on nende valduses (vt. ptk.7.1.2). Keskkonnaametnikelt päriti nende arvamust, kuidas oleks kõige otstarbekam kaaluda asukoha alternatiive. 56% küsimustele vastanud keskkonnaametnikest arvas, et “asukohavalik pole niivõrd arendaja mure, kuivõrd erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta”. Oma vastusele lisaks märkisid neli küsitletavat, et asukohavalik on eelkõige planeeringute ülesanne. 44% vastajatest pidas asukohavalikut aga

⁵ Kuigi vastav ametnik ei menetle keskkonnavalube, on tal lisaks KMH järelevalvele teisi tööülesandeid

eelkõige arendaja ülesandeks, märkides, et “arendaja peab oma tegevuse kavandamisel alati välja valima rohkem kui ühe territooriumi”. Ükski keskkonnaametnik ei nõustunud seisukohaga, et “arendaja saabki kaaluda ainult seda territooriumi, mis on tema valduses, asukohavalik on KMHs suhteliselt formaalne tegevus”, pidades seda keskkonnamõju hindamist kitsendavaks aspektiks.

Küsimusele, mis on KMH praktikas tekitanud eriarvamusi – KMH objektiivsus ja arendaja ja KMH eksperdi vahetu rahalise suhte roll selles – vastas suur osa keskkonnaametnikke (44%) , et “KMH objektiivsust tuleks pigem tõsta KMH aruande kvaliteedi parema kontrolliga kui KMH eksperdi ja arendaja vaheliste suhete muutmisega”. 22% vastajatest oli aga sedameelt, et arendaja ja KMH eksperdi suhet tuleks muuta ja parim viis seda teha oleks nii, et “eksperdile tasuks arendaja riigi vahendusel”. Sama arvamust jagas samapalju vastanuid (22%), kelle arvates pole vajadust arendaja ja KMH eksperdi suhte muutmiseks, küll aga tuleks tõsta ekspertide pädevust ja töö kvaliteeti. 11% vastanuid arvas, et KMH objektiivsuse tagaks see, kui KMH kulud tervikuna kannaks riik.

Ankeedi B-osa tulemusi käsitletakse ptk-s 8.

7.5. Huvirühmade esindajad

7.5.1. Valimi iseloomustus

Valimisse kaasati 6 keskkonnaorganisatsiooni, kes võtsid aktiivselt osa avalikustamise protsessidest kaheksas uuritavas KMH-s, st kommenteerisid dokumente ja osalesid avalikel koosolekutel. Huvirühmade valim oli järgmine (Tabel 14).

Tabel 12. Huvirühmade valim

Jrk. nr	Nimetus ja	KMH, milles osales
1	SA Eestimaa Looduse Fond	1. Saaremaa sadama rajamise KMH 2. Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine
2	MTÜ Eesti Roheline Liikumine	1. Saaremaa sadama rajamise KMH 2. Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte KMH 3. Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH 4. Laguja prügilala sulgemisega seotud KMH 5. Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste KMH 6. Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse KMH
3	SA Kihnu Väina Merepark	1. Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH
4	MTÜ Eesti Ornitoloogiaühing	1. Saaremaa süvasadama rajamise KMH
5	Seltsing “Puhta Ääsmäe eest!”	1. Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte KMH
6	MTÜ Saaremaa Linnuklubi	1. Saaremaa sadama rajamise KMH

Üldküsimusi (A-osa) oli ankeedis antud valimile 17 (Lisa 6). Arvukate küsimuste eesmärgiks oli eelkõige uurida, kuidas huvirühmade arusaamine KMH eesmärkidest ja osapoolte rollidest ühtib teiste osapoolte arusaamisega. Uurimus osapoolte ootuste kohta keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessis näitas, et need ootused võisid olla erinevad või koguni ristuvad (Peterson, 2004)⁶.

⁶ Peterson, K. 2004. The role and value of strategic environmental assessment in Estonia: stakeholders' perspectives. *Impact Assessment and Project Appraisal*, vol. 22, June 2004, p. 159-165.

Ankeedi B-osas uuriti huvirühmade hinnangut nende KMH eri osade piisavuse kohta, kus huvirühma esindaja osales.

7.5.2. *Küsitluse tulemused*

Kuuest adreessadist vastas ankeedile kuus (100%), kes esindasid kolme MTÜd, kahte sihtasutust ja ühe mitteformaalset ühendust -seltsingut.

Küsimusele, et mis on keskkonnamõju hindamise peamiseks eesmärgiks, vastas neli kuuest, et selleks on eeskätt keskkonnakahju ära hoidmine looduskeskkonnale ja elukvaliteedile. Üks vastaja olid sedameelt, et KMH peaks hindama “nii keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalset kahju kogu ühiskonnale” ja üks vastaja oli seisukohal, et KMH peamiseks ülesandeks on “avalikkusele teada anda, mis mõjud (nii positiivsed kui negatiivsed) võivad kaasneda arendustegevusega”. Kõik kuus vastajat jagasid ühte seisukohta, et KMH-l on oluline roll demokraatia arendamisel, pidades seda rolli tähtsuselt teiseks. See, et KMH on nõuetekohaselt läbiviidud ei pidanud oluliseks neli vastajat, üks vastaja pidas seda aga oluliseks. Üks vastaja arvas, et KMH ülesanne sõltub KMHst ja see võib igakord olla erinev.

Kõik vastajad pidasid otsustaja esmaseks kohuseks tagada, et “kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks olulist negatiivset keskkonnamõju”. Viie vastaja arvates peaks otsustaja eelkõige hea seisma üldiste huvide eest, üks vastaja pidas oluliseks seda, et otsustaja oleks erinevate huvide tasakaalustajaks. Huvirühmade esindajad olid kriitilisemad otsustajate suhtes, väites, et majanduslikke kaalutlusi eelistatakse keskkonnakaalutluste ees “suhteliselt tihti” (4 vastajat), “enamasti” (1 vastaja) ja “tuleb ette mõnikord” (1 vastaja).

Küsimusele, mis on KMH järelevalvaja ülesanne KMH-s vastasid kõik (100%), et selleks on “kontrollida, et KMH oleks nõuetekohaselt (sh avalikustamine) läbi viidud ja negatiivse keskkonnamõju vältimine tegevuse kavandamisel ja elluviimisel on seejuures kõige tähtsam aspekt”.

Pidades keskkonnakaalutluste eelistamist KMH järelevalves esmatähtsaks, olid küsitluses osalenud huvirühmade esindajad suhteliselt kriitilised nende olukordade suhtes, kus KMH järelevalve teostaja oli eelistanud majanduslikke kaalutlusi. Küsimusele, kas ja kui tihti taolisi olukordi ette on tulnud, vastas kolmandik küsitletavatest, et “suhteliselt tihti”, kolmandik, et “tuleb ette mõnikord” ja ülejäänud kolmandik, et “alati on KMH järelevalve teostaja eelistanud keskkonnakaalutlusi”. Samas ei pea enamust vastajaid (67%) õigeks, et keskkonnateenistus ja keskkonnaminister võivad ühes juhtumis olla kahes rollis korraga – otsustajana ja KMH järelevalve teostajana. Põhjuseks nimetati olukorda, kus “otsustajal tuleb tasakaalustada kõiki (majandus-, sotsiaalseid ja keskkonna-) huvisid, kuid KMH järelevalve teostaja peab hea seisma eelkõige keskkonnahuvide eest”. Ülejäänud vastajad (33%) olid seisukohal, et huvide konflikti pole, kuna “keskkonnateenistus lähtub alati eelkõige keskkonnakaalutlustest”.

Küsimus prima asukoha valimise protseduuri kohta, vastas 33% küsitletutest, et “asukohavalik ei ole arendaja mure, erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta”, 17% vastanutest leidis, et “arendaja peaks alati välja pakkuma enam kui ühe asukoha”. Ülejäänud vastajad (56%) pakkusid asukoha valikuks välja erinevaid

võimalusi, nagu asukohta peaks välja pakkuma “arendaja ja KMH ekspert” või “arendaja ja avalikkus” või “arendaja ja otsustaja”, “parima asukohta peaks välja valima planeeringute käigus” või “arendaja peab tõestama, et see on parim asukoht”.

Küsimusele KMH objektiivsuse kohta vastas 50% küsitletutest, et “ekspertide peaks tasuma arendaja riigi vahendusel”, 33% oli sedameelt, et “KMH objektiivsust tuleks tõsta KMH aruande kvaliteedi parema kontrolliga mitte KMH eksperti ja arendaja vaheliste suhete muutmisega” ja 17% vastanutest ei osanud lahendust välja pakkuda.

7.6. KMH protsess ja osapoolte nägemus sellest – küsitluse kokkuvõte ja arutelu

7.6.1. KMH peamine ülesanne

Selleks, et protsessi, milles on mitu osapoolt, demokraatlikult ja ladusalt läbi viia, on eelduseks see, et kõik osapooled saavad protsessi eesmärkidest ja oodatavatest tulemustest ühtemoodi aru. Küsitlus uuritava 27 KMH juhtumiga seotud isikute seas näitas, et KMH protsessi eri osapooltel on erinevad arvamused selle kohta, mis on keskkonnamõju hindamise peamine eesmärk. Võttes arvesse küsitluses osalenud viie osapoolte (arendajad, KMH eksperdid, kohalikud omavalitsused ja maanteeameti, keskkonnaametnike ja huvirühmade) esindajate valdavast seisukohta (ptk.7.1.2, 7.2.2, 7.3.2, 7.4.2, 7.5.2), selgus, et osad pidasid KMH ülesandeid laiemaks, teised kitsamaks (Tabel 15).

Tabel 13. KMH peamine ülesanne osapoolte arvates

Nr	KMH ülesanne peamine	KMH osapoolte arvamus				
		Arendajate arvates	KMH ekspertide arvates	KOV-de ja maanteeameti arvates	Keskkonnaametnike arvates	Huvirühmade arvates
1	Ennetada ja minimeerida kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamisega kaasnevat majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnakahju	Kõige olulisem ülesanne (85%)	Kõige olulisem ülesanne (55%)	Oluline ülesanne (38%)	Kõige olulisem ülesanne (56%)	Oluline ülesanne (33%)
2	Ennetada ja minimeerida kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamisega kaasnevat keskkonnakahju (eeskätt looduskeskkonnale ja elukvaliteedile – puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused jms)	Oluline ülesanne (7,5%)	Oluline ülesanne (45%)	Kõige olulisem ülesanne (62%)	Oluline ülesanne (33%)	Kõige olulisem ülesanne (67%)
3	Ennetada ja minimeerida kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamisega kaasnevat sotsiaalset ja	Oluline ülesanne (7,5%)	Pole asjakohane ülesanne	Pole asjakohane ülesanne	Pole asjakohane ülesanne	Pole asjakohane ülesanne

Nr	KMH peamine ülesanne	KMH osapoolde arvamus				
		Arendajate arvates	KMH ekspertide arvates	KOV-de ja maanteeameti arvates	Keskonnaametnike arvates	Huvirühmade arvates
	keskkonnakahju					
4	KMH peamine eesmärk sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev	Pole asjakohane ülesanne	Pole asjakohane ülesanne	Pole asjakohane ülesanne	Suhteliselt väheoluline ülesanne (11%)	Pole asjakohane ülesanne

Mõnevõrra üllatav on suure osa küsitluses osalenud arendajate, KMH ekspertide ja keskkonnaametnike valdav seisukoht, et KMH peaks andma vastuse mitte ainult kavandatava tegevuse keskkonnamõtjude, vaid ka majanduslike ja sotsiaalsete mõjude kohta. Üllatav on see seisukoht ehk eriti arendajate puhul, kuivõrd nende soov viia KMH läbi võimalikult kiirest ja odavalt (vt ptk 7.1.2) ei tundu toetavat mõjude kompleksset hindamist, sest see eeldaks arendaja poolset suuremat panust KMH protsessi. Suurema panusena tuleks käsitleda kavandatava tegevuse vajaduse, aga ka majanduslikku ja sotsiaalset põhjendatust, mis oleks võrreldav keskkonnamõtju hindamise mahu ja ulatusega. Kompleksset lähenemist ehk säästva arengu edendamist pooldanute hulgas olnud KMH eksperdid ja keskkonnaametnikud pidasid oma vastustes eelkõige silmas seda, et KMH protsessis nii või teisiti kaalutakse lisaks keskkonnamõtjudele ka sotsiaalseid ja majanduslikke mõjusid. Ent siinkohal tuleb märkida, et majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnaküsimuste küsitlus on KMHs ikkagi “keskkonna poole kaldu” (vt ptk 7.6.1). Uuritavate juhtumite puhul piirdusid kõik KMH aruanded kavandatava tegevuse vajaduse, eesmärgi ning majandusliku ja sotsiaalse mõju kirjeldamisel üksnes põgusa ülevaatega (Lisa 1).

KeHAS määratles keskkonnamõtju hindamise eesmärgina eelkõige keskkonnamõtju hindamist kitsamas mõttes. §2 sätestas, et “keskkonnamõtju hindamise eesmärgiks on selgitada, hinnata ja kirjeldada kavandatava tegevuse eeldatavat mõju keskkonnale, analüüsida selle mõju vältimise või leevendamise võimalusi ning teha ettepanek sobivaima lahendusvariandi valikuks”. Kohalike omavalitsuste ja maanteeameti ning huvirühmade valimis prevaleeriski just selline seisukoht: KMH peamine eesmärk on ennetada ja minimeerida võimalikku keskkonnakahju. Põhjus, miks KMH mõned osapooled käsitlevad KMH eesmarke kitsamas mõttes (keskkonnakahju ärahoidmisena) on ehk selles, et protseduuri nimetus (keskkonnamõtju hindamine) ise kitsendab seda. Miks aga mõned KMH osapooled (arendajad, KMH eksperdid ja keskkonnaametnikud) käsitlevad KMH-d laiemana kui ainult keskkond, võib peituda ehk selles, et täna kehtiv seadus KeHJS on toonud lisaks keskkonnakahju vältimise ja minimeerimise aspektile sisse ka säästva arengu edendamise vajaduse (§2, lg 1, p 1). Viimane eeldab, et keskkonnamõtju hindamise protsessis tuleb arvestada laiema kontekstiga kui ainult keskkonnakahju.

Märkimist väärrib ka mõnede arendajate seisukoht, et KMH peamiseks eesmärgiks on sotsiaalsete ja keskkonnamõtjude kooshindamine. Analüüsides uuritavaid KMH juhtumeid võis tõesti täheldada, et keskkonnamõtjude kõrval pöörati enim tähelepanu just elukvaliteedi muutumisega seotud aspektidele, mida võib pidada sotsiaalse mõõtme sisse toomiseks keskkonnamõtju hindamisse.

Ilmselt nõustuvad kõik KMH protsessi osapooled sellega, et keskkonnamõtju hindamine ei saa tegelda kõigi probleemidega võrdselt, st käsitleda võrdses mahus ja ulatuses nii majanduse, sotsiaal- kui keskkonnaküsimusi. Kuhugi peab tõmbama piiri ja määratlema

põhieesmärgi(d). KMH praktikas on väljakujunenud, et keskkonnamõju hindamine käsitleb eelkõige kavandatava tegevusega kaasnevaid võimalikke negatiivseid mõjusid looduskeskkonnale (keskkond kitsamas mõttes) ja inimeste elukvaliteedile, so mõjud looduskeskkonnale ja inimese tervisele (puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused) ehk keskkonnaga laiemas mõistes. Mõju hindamine majanduskeskkonnale on ilmselt valdkond, mis eeldab omaette analüüsi ja spetsiifilistate mõjude hindamist (finantsanalüüs, majandusriski analüüs jt). Küll on aga majanduskeskkonna analüüs oluline sisend kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise protsessi, hindamaks mõjude ennetamiseks ja minimeerimiseks vajalike kulutuste mahtu ja meetmete teostatavust. Majanduslike mõju analüüs ei peaks aga tervikuna toimuma KMH protsessi osana vaid väljaspool seda, kuid andma oma kindla sisendi KMH-sse. Põhjus, miks KMH praktikas on keskendutud eelkõige keskkonna-, st looduskeskkonna ja inimese tervisega seotud aspektidele ning majanduslikud aspektid on jäetud tahaplaanile, on seotud keskkonnakaitse üldise arengulooga. Majandusliku kahju ja kasu arvutamine on otsustetegemisel olnud tunduvalt pikema ajalooga kui keskkonnakahju ja -kasu arvutamine. Säästva arengu kontseptsioonist, mis eeldab, et kaalukausile pannakse nii majanduslikud, sotsiaalsed kui keskkonnakaalutlused, hakati rääkima alles 18 aastat tagasi, täpsemalt 1987.aastal. Nihkest majandusliku mõju hindamiselt looduskeskkonna ja inimese tervise mõju hindamisele annavad tunnistust ka üha enam praktikasse levivad inimese tervise mõju hindamise (*Health Impact Assessment*), sotsiaalse mõju hindamise (*Social Impact Assessment*) ja jätkusuutlikkuse hindamise (*Sustainability Impact Assessment* või *Sustainability Assessment*) protseduurid.

Kui võrrelda kavandatava tegevusega kaasneva majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju omavahelist kaalu otsustetegemisel, siis arvestades säästva arengu üldisi põhimõtet – olemasoleva põlvkonna areng ei tohi toimuda järeltulevate põlvkondade arvel - tuleks eelkõige arvestada kaasneva mõju kumuleerivat iseloomu ja pikaajalist toimet (sh kahju) ning sedagi, kui võrd on olemas teaduslikku infot mõjude kohta ja kui võrd osatakse seda kasutada mõjude prognoosimiseks. Just keskkonnakaitse tõi otsustetegemise protsessi uue mõiste – ettevaatuspõhimõte, mis tähendab seda, et riske tuleb ennetada isegi siis, kui ei ole selge, kas kavandatava tegevusega kaasneb keskkonnamõju ja milline on selle arvatav ulatus ja iseloom (Annist, A., Jüssi, M. et al, 2000)⁷. Tabel 16-sse on paigutatud erinevad aspektid, mida uuritud KMH protsessides arvestati, kuid kolme komponendi (majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju) osas erinevas mahus.

Tabel 14. Erinevate aspektide tähtsus majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju hindamisel (üldistus uuritavate KMHde põhjal)

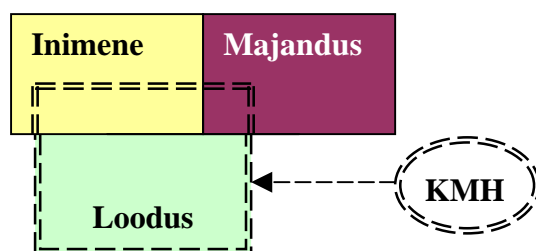
Jrk nr	Aspekt, mida arvestatakse mõju hindamisel	Kui võrd oluline on nimetatud aspekt majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju hindamiseks KMH protsessis (+ suhteliselt väheoluline; ++ suhteliselt oluline; +++ väga oluline)		
		Majandusliku mõju hindamine	Sotsiaalse mõju hindamine	Keskkonnamõju hindamine
1	Teadusliku info olemasolu	+	++	+++
2	Kahju prognoosimine ja analüüs	+++	+++	+++
3	Kumuleeruva mõju prognoosimine ja analüüs	+	+++	+++
4	Pikaajalise mõju prognoosimine ja analüüs	+	++	+++

⁷ Annist, A., Jüssi, M. et al. 2000. Säästva arengu sõnaseletusi. SEI väljaanne nr 1, Tallinn, 94 lk.

Jrk nr	Aspekt, mida arvestatakse mõju hindamisel	Kuivõrd oluline on nimetatud aspekt majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju hindamiseks KMH protsessis (+ suhteliselt väheoluline; ++ suhteliselt oluline; +++ väga oluline)		
		Majandusliku mõju hindamine	Sotsiaalse mõju hindamine	Keskkonnamõju hindamine
5	Ettevaatuspõhimõtte arvestamine ja rakendamine	+	++	+++
6	Üldiste huvide eelistamine erahuvide ees	+	+++	+++
7	Avalikkuse kaasamine ja "mure-tase"	+	+++	+++

Võrdselt oluline on kahju prognoosimine nii majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnakahju hindamisel puhul, kuid ülejäänud aspektide puhul on majandusliku mõju hindamisel tagasihoidlikum roll.

Seega, kui kujutada säästva arengu kolme komponendi – sotsiaalse (inimese), majanduse ja keskkonnakomponendi (looduse) omavahelisi seoseid keskkonnamõju hindamise protsessis kastidena, siis KMH praktikale toetudes võib väita, et KMH on eelkõige suunatud negatiivsete mõjude ennetamisele ja minimeerimisele looduskeskkonnale ja inimese elukvaliteedile (tervisele), millele annab olulise sisendi majanduskeskkonna analüüs (Joonis 1).

Joonis 1. Sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnakomponentide omavaheline suhe ja proportsioonid keskkonnamõju hindamise protsessis.

Majanduskeskkonna all on mõeldud kavandatava tegevuse majanduslikku tasuvust ja tegevuse laiendamise või intensiivsuse tõstmise perspektiive, aga ka arendaja võimet täita keskkonnanõuetest tulenevaid meetmeid, sh rakendada parimat võimalikku tehnikat.

Seega võiks keskkonnamõju hindamise peamiseks ülesandeks olla kavandatava tegevusega kaasneva võimaliku negatiivse mõju inimese elukeskkonnale, so looduskeskkonnale ja elukvaliteedile, ennetamine ja minimeerimine (Soovitus 1).

7.6.2. Osapoolte rollid KMH protsessis

Analüüsidest KMH osapoolte seisukohti rollide jaotuse kohta KMH protsessis (ptk-d 7.1-7.5), selgus, et arendajatel, KMH ekspertidel, otsustajatel ja huvirühmade esindajatel oli vastutuse võtmises või selle panemises ühele osapooltele erinevad nägemused (Tabel 17).

Tabel 15. KMH osapoolte arusaamine oma ja teiste rollist KMH aruande koostamisel küsitluse tulemuste põhjal (ülesande vastutava täitja lahtris on esimesena ja rasvaselt toodud KMH osapool, keda peeti peamiseks vastutajaks, kaldkriipsu järel on märgitud järgmised olulised vastutajad tähtsuse järjekorras)

Nr	Tegevus KMH aruande koostamisel	Kes peaks seda eelkõige tegema?			
		Otsustajate arvates ⁸	Arendajate arvates	KMH ekspertide arvates	Huvirühmade arvates
1	Kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendus ja kirjeldus	Arendaja	Arendaja	Arendaja	Arendaja
2	KMH programmi ja aruande mustandi koostamine	KMH ekspert	KMH ekspert	KMH ekspert	KMH ekspert
3	KMH programmi ja aruande mustandi avalikust arutelust teatamine	KMH järelevalveteostaja	Otsustaja/ KMH järelevalveteostaja/ KMH ekspert	Otsustaja/ arendaja/ KMH järelevalveteostaja	Otsustaja/ arendaja/ KMH ekspert
4	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu juhtimine	Arendaja/ KMH ekspert	KMH ekspert/ otsustaja	Otsustaja/ arendaja/ KMH ekspert	Otsustaja/ KMH järelevalveteostaja/ KMH ekspert
5	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu protokollimine	Arendaja/ KMH ekspert	KMH ekspert/ otsustaja	Otsustaja/ arendaja/ KMH ekspert	Otsustaja/ KMH ekspert/ KMH järelevalveteostaja
6	Avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele vastamine	Arendaja koostöös KMH eksperdiga	KMH ekspert/ arendaja koos KMH eksperdiga	KMH ekspert/ arendaja/ arendaja koostöös KMH eksperdiga	Arendaja/ arendaja koostöös KMH eksperdiga
7	Riigiasutustega kooskõlastamine	Arendaja	KMH ekspert/ arendaja/ otsustaja	Arendaja/ KMH ekspert	Arendaja/ KMH ekspert
8	Konflikt-situatsioonide lahendamine erinevate osapoolte vahel KMH protsessis	KMH järelevalveteostaja	KMH ekspert/ otsustaja/ KMH järelevalveteostaja/ arendaja	KMH järelevalveteostaja/ arendaja/ KMH ekspert/ otsustaja	KMH järelevalveteostaja

KMH osapooled on ühtemeelt selles, et kavandatava tegevuse eesmärgi ja vajaduse põhjendus peab tulema arendajalt. Samuti oli valdav osa küsitletutest seisukohal, et KMH programmi ja aruande mustandi (eelnõu) peaks koostama KMH ekspert. Ilmselt olid vastajad juba kohanenud uue seadusega (KeHJS), mis paneb programmi ja aruande koostamise kohustuse eelkõige KMH eksperdile (§13; §20), lisades juurde, et programmi koostamine toimub koos arendajaga (§13, lg 1). Seevastu KeHAS pani KMH programmi koostamise, KMH läbiviimise ja avaliku arutelu korraldamise kohustuse arendajale (vastavalt §12, lg 1; §13, lg 1; §17, lg 1). Praktikas aga delegeeris arendaja selle ülesande täitmise KMH eksperdile.

Vana seadus (KeHAS) oli avaliku teatamise osa üsna “kitsas”, pannes otsustajale vaid kohustuse teatada KMH algatamisest ja KMH aruande valmimisest (§16, lg 1). Seevastu uus seadus (KeHJS) laiendab oluliselt avalikustamise osa KMH protsessis (Tabel 18).

⁸ Otsustajad on siinkohal nii KOV-d, Maanteeamet kui keskkonnateenistused

Tabel 16. Teatamise sisu ja vastavate teatajate võrdlus KeHAsE ja KeHJS vahel

Jrk. nr	Avaliku teatamise sisu	Teataja	
		KeHAsE järgi	KeHJS-e järgi
1	Keskkonnamõju hindamise algatamisest teatamine	otsustaja	Otsustaja
2	Keskkonnamõju hindamise algatamata jätmisest teatamine	Ei olnud sätestatud	Otsustaja
3	KMH programmi ja aruande avalikust väljapanekust teatamine	Ei olnud sätestatud	Otsustaja
4	KMH programmi avalikust arutelust teatamine	Ei olnud sätestatud	Otsustaja
5	KMH aruande avalikust arutelust teatamine	Otsustaja	Otsustaja
6	KMH programmi heakskiitmisest teatamine	Ei olnud sätestatud	KMH järelevalvaja
7	KMH programmi heakskiitmata jätmisest teatamine	Ei olnud sätestatud	KMH järelevalvaja
8	KMH aruande heakskiitmisest teatamine	Ei olnud sätestatud	KMH järelevalvaja
9	KMH aruande heakskiitmata jätmisest teatamine	Ei olnud sätestatud	KMH järelevalvaja
10	Tegevusloa andmisest teatamine	Otsustaja	Ei ole sätestatud ⁹
11	Tegevusloa andmisest keeldumisest teatamine	Otsustaja	Ei ole sätestatud ⁹

Selles KMH protsessi osas, mida seadus ei reguleeri, nagu avaliku arutelu läbiviimise kord, osapoolte arvamused lahknevad. Kuigi avaliku koosoleku korraldamise vastustus oli nii KeHAS-s (§17 lg 1), kui täna KeHJS-s §16 lg 1), pandud arendajale, delegeeris (delegeerib) arendaja selle ülesande tavaliselt KMH eksperdile. Arendaja ülesandeks oli ka riigiasutustega kooskõlastamine, mille arendaja jällegi tihti KMH eksperdile delegeerib (Tabel 17). “Korraldamine” eeldab ürituse ettevalmistamist ja läbiviimist, sealhulgas kutsete väljasaatmist, koosoleku juhtimist ja protokollide koostamist. Seega on mõistetav, miks nähakse avaliku koosoleku korraldajana enamasti KMH ekspert mitte arendajat.

Avalikustamine on keerukas protsess. Avalikustamine toob tavaliselt esile kogu kavandatava tegevuse ettevalmistamise, mitte üksnes KMH protsessi, nõrkused ja tugevused. Avalikustamine puudutab kõiki KMH osapooli, kuigi peavastutus on seaduse järgi pandud arendajale kui kavandatava tegevuse initsiaatorile. Küsitletavate vastuste mitmekesisus (Tabel 17) selle kohta, kes peaks avalikustamist juhtima, annab tunnistust sellest, et erinevates olukordades on vaja erinevat juhti. Ilmselt ei ole arendaja, kui KMH protsessis kõige enam kavandatavast tegevusest huvitatud osapool, panek koosoleku juhataja ja protokollija rolli alati asjakohane. Olukordades, kus on kõrgendatud üldine huvi või protsessis osaleb arvukalt huvirühmi ja üksikisikuid, oleks otstarbekam, kui avalikku koosolekut asuks juhtima ja protokollima otsustaja. KMH eksperdid ja huvirühmade esindajad ongi leidnud, et otsustaja oleks selle ülesande täitmiseks kõige sobivaim institutsioon (Tabel 17), kuivõrd otsustaja peaks olema eelkõige selles, et enne otsuse tegemist oleksid kõik osapooled ära kuulatud ja nende arvamused kaalutud (Soovitus 3).

Vaidluste lahendamine on samuti oluline osa KMH protsessist. KeHAS pani KMHga seotud vaidluste lahendaja rolli KMH järelevalve teostajale (§18, lg 2, p 5). KeHJS ei ole määranud vaidluste lahendajat. Selleks võiks olla otsustaja, sest otsustaja on KMH

⁹ Sätestatud eriseadustes (nagu veeseadus, jäätmeseadus jt)

protsessis üldjuhul neutraalne isik, kelle ainsaks “huviks” peaks olema anda arendajale tegevusluba pärast kõigi seaduses ettenähtud protseduuride nõuetekohast läbiviimist, kõigi asjast huvitatud isikute ära kuulamist ja huvide kaalumist (vastavalt Haldusmenetluse seaduse¹⁰). Vestlustes keskkonnateenistustega pooldati põhimõtteliselt ettepanekut, et avaliku koosoleku kutsub kokku, seda juhib ja protokollib ning konflikte lahendab otsustaja, kuid selline muutus eeldaks täiendavate ressursside suunamist keskkonnateenistustele kui keskkonnalubade väljaandmise üle otsustajatele. Täiendavat ressursi ehk riigieelarvet nõuab tööaeg, mis kulub riigiametnikel koosolekute ettevalmistamisele, juhtimisele ja protokollimisele. Koosoleku praktilise korraldamise kulud (kutsete levitamine, ruumide üür jms) jääksid ikkagi arendaja kanda. Seega võiksid KMH osapoolte rollid olla jagatud järgmiselt (Tabel 19):

Tabel 17. KMH osapoolte vastutus KMH aruande koostamisel (ettepanek)

Nr	Tegevus KMH aruande koostamisel	Kelle põhiülesanne see on	Kes kannab kulud
1	Kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendus ja kirjeldus	Arendaja	Arendaja
2	KMH programmi ja aruande mustandi koostamine	KMH ekspert	Arendaja
3	KMH programmi ja aruande mustandi avalikust arutelust teatamine	Otsustaja	Arendaja
4	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu praktiline korraldamine	Arendaja	Arendaja
5	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu juhtimine	Otsustaja	Otsustaja
6	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu protokollimine	Otsustaja	Otsustaja
7	Avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele vastamine	Eeskätt arendaja, kuid vastama peaksid ka need, kellele küsimus on suunatud	Arendaja
8	Riigiasutustega kooskõlastamine	Arendaja	Arendaja
9	Konflikt-situatsioonide lahendamine osapoolte vahel KMH protsessis	Otsustaja	Otsustaja

7.6.3. Asukohavalik KMH protsessis

Käesolevas uuringus osalenud arendajad, KMH eksperdid, kohalike omavalitsuste esindajad ja keskkonnaametnikud nõustusid küsitluses püstitatud väitega, et asukohavalik on üks keerulisemaid teemasid, mida KMH käigus tuleb lahendada. Ankeetküsitluse ja suuliste vestluste tulemused näitasid (vt ptk-d 7.1.2, 7.3.2, 7.4.2, 7.5.2), et asukohavalik ei ole projektitasandi küsimus, vaid tuleks lahendada maakonna- ja üldplaneeringute või mõne muu dokumentide hierarhias kõrgemal seisva strateegilise planeerimisdokumendi (nt arengukava jms) koostamise ajal. KMH osapoolte valdav seisukoht oli, et “asukohavalik ei ole arendaja mure, erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta” (Tabel 20).

Tabel 18. Kes ja kuidas peab valima asukohaalternatiivid

Nr	Väide	Valdav seisukoht			
		Arendajate arvates	KMH ekspertide arvates	Keskkonnaametnike arvates	Huvirühmade arvates
1	Arendaja peab oma tegevuse				

¹⁰ Haldusmenetluse seadus (RT I 2001, 58, 354) e HMS

Nr	Väide	Valdav seisukoht			
		Arendajate arvates	KMH ekspertide arvates	Keskkonnaametnike arvates	Huvirühmade arvates
	kavandamisel alati välja valima rohkem kui ühe territooriumi	0%	0%	44%	17%
2	Asukohavalik ei ole arendaja mure, erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta	35%	50%	56%	33%
3	Arendaja saabki kaaluda ainult seda territooriumi, mis on tema valduses, asukohavalik on KMHs suhteliselt formaalne tegevus	65%	50%	0%	0%
4	Muud vastused/ kommentaariid:	Asukohavaliku vajadus sõltub kavandatavast tegevusest	1)Asukohavalik peab toimuma maakonna- ja üldplaneeringu, mitte detailplaneeringu tasemel 2) Asukohavaliku vajadus sõltub kavandatavast tegevusest	Asukoha valik on eelkõige planeeringute ja KSH, mitte aga projekti KMH teema	50% 1)Arendaja ja otsustaja peaksid koos kaaluma alternatiive enne arendustegevuse käivitamist 2) Asukoha valik on eelkõige planeeringute ja KSH mitte projekti KMH teema 3) Asukoha pakub välja arendaja, ka ekspert ja avalikkus

Samas eeldavad keskkonnaametnike ja huvirühmade esindajad, et arendaja pakuks alati välja rohkem kui ühe territooriumi. Valdav osa uuringus osalenud arendajatest ja pooled KMH ekspertidest olid aga seisukohal, et “arendaja saabki kaaluda ainult seda territooriumi, mis on tema valduses, asukohavalik on KMHs suhteliselt formaalne tegevus”. Pooled huvirühmade esindajatest ei leidnud ankeedis enda jaoks aga sobivat vastusevarianti ja lisasid uusi aspekte asukohaalternatiivide valikuks, nagu näiteks selle, et asukohavaliku peaksid tegema arendaja ja otsustaja koos, või arendaja ja ekspert avalikkuse kaasabil.

Seega võib eeltoodust järeldada, et vaja oleks seaduse tasemel täpsustada asukohavaliku läbiviimise ja selle üle otsustamise tasand ja protseduur (Soovitus 4). Tuleb arvestada asjaolu, et kui on algatatud konkreetse tegevuse (projekti) keskkonnamõju hindamine, siis tegevuse alternatiivseid asukohti reeglina enam valida ei saa. Asukohavalik peaks toimuma detailplaneeringust kõrgemal tasandil, soovitatavalt üleriigilise, maakonna- või üldplaneeringu koostamise raames. Olulist rolli mängib seejuures strateegiliste

planeerimisdokumentide hierarhia ja nende sisu, st milline otsustustase hõlmab kõnealuse valdkonna näiteks põhimõttelisi aspekte, milline konkreetseid tegevusi, sh teatud tegevuste võimalikke ja konkreetseid asukohti. Näitena olgu siinkohal toodud regionaalprügilate rajamise võimalikud otsustustasemed (Tabel 21).

Tabel 19. Dokumentide võimalik hierarhia regionaalprügila asukohavaliku näitel

Otsustustase	Maakasutuse kava ja keskkonnamõju hindamise tüüp (sulgudes)	Tegevuse kategooria ja keskkonnamõju hindamise tüüp (sulgudes)	
Riiklik tase	Üleriigiline planeering (KSH ¹¹)	Üleriigiline jäätmekava (KSH)	Muuhulgas on üleriigilises jäätmekavas pakutud välja regionaalprügilate võimalikud asukohad Eestis; kavas on analüüsitud erinevaid võimalusi ja piiranguid
Maakonna tase	Maakonna-planeering (KSH)	Maakonna jäätmekava (KSH)	Üleriigilises jäätmekavas teatud maakonnas väljapakutud regionaalprügila konkreetse asukoha alternatiivide valik (maakonna piires)
Kohaliku omavalitsuse tase	Üldplaneering (KSH)	Kohaliku omavalitsuse jäätmekava (KSH)	Regionaalprügila asukoht on arvesse võetud valla/linna üldplaneeringus ja jäätmekavas
	Detailplaneering (KSH)	Prügila projekt (KMH)	Regionaalprügila detailplaneeringu koostamine ja rajamine valitud asukohas

Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte rajamise juhtum näitas ilmekalt vastuolu kavandatava tegevuse eesmärgi ja iseloomu ning valitud otsustaseme vahel. Nn Ääsmäe juhtumi puhul oli arendaja leidnud enda arvates sobivaima asukoha regionaalprügila rajamiseks, kuid see valik polnud sündinud eelnevate kavade põhjal ega vastavat keskkonnamõju hindamise protseduuri järgides. See muutis arendaja kava kergesti haavatavaks ja põhjustas arendaja ja kohalike elanike vahel arusaamatuse.

7.6.4. KMH objektiivsuse küsimus

Uuringu tulemused näitasid, et KMH osapooled ei ole veendunud senise KMH protsessi objektiivsuses. Paljude küsitletavate arvates (vt ptk.7.2.2, 7.4.2, 7.5.2) ei saa KMH protsessi käsitleda objektiivsena seni, kuni arendaja, asjast enim huvitatud pool, palkab endale KMH eksperdi. Probleemi tõsisust näitab fakt, et olukorra muutmist soovisid kõik uuringus osalenud kohalike omavalitsuse, keskkonnaametnike ja huvirühmade esindajad. Ainukese KMH osapoolena ei näinud olulisi objektiivsus-probleeme arendajad (60%), ka 10% KMH ekspertidest ei pidanud vajalikuks tänase olukorra muutmist. KMH objektiivsus-probleemile lahenduse väljapakkumine kujunes aga keeruliseks, sest uuringus osalejad ei osanud täpselt vastata, kuidas võiks KMH objektiivsust tõsta. Osapooled pakkusid järgmist (Tabel 22).

Tabel 20. Kuivõrd objektiivne on keskkonnamõju hindamine KMH osapoolte arvates ja mis oleks peamine lahendus

Jr	Kuidas tõsta KMH	Peamine lahendusvariant
----	------------------	-------------------------

¹¹ KSH – keskkonnamõju strateegiline hindamine vastavalt KeHJSe §-le 31-32 jt

		KOV ja Maanteeameti arvates	Keskkonna-ametnike arvates	Arendajate arvates	KMH ekspertide arvates	Huvi-rühmade arvates
1	KMH eksperdile peaks tasuma arendaja riigi vahendusel	69%	22%	-	30%	50%
2	KMH objektiivsust tuleks tõsta KMH aruande kvaliteedi parema kontrolliga mitte KMH eksperdi ja arendaja vaheliste suhete muutmiseks	31%	44%	40%	45%	33%
3	KMH eksperdile peaks tasuma riik	-	11%	-	15%	-
4	KMH on täna piisavalt objektiivne, pole vaja olukorda muuta	-	-	60%	10%	
5	Muu vastus	Lisaks vaja tõsta KMH ekspertide pädevust	Lisaks vaja tõsta ekspertide pädevust		10% KMH programmi koostaks sõltumatu ekspert	17% ei tea

KMH objektiivsuse tõstmist vajalikuks pidavad KMH osapooled pakkusid välja lahenduse, mille puhul arendaja ei maksa otse KMH eksperdile, vaid teeb seda riigi vahendusel. Taolist süsteemi rakendati mõnda aega 1990-ndate keskel, kui maakonna keskkonnanõukonnad otsisid sobivad eksperdid ja sõlmisid nendega lepingud, mille kulud kandis arendaja. Vestlustes tõdesid tänaste keskkonnateenistuste keskkonnakorralduse ametnikud, et lepingutega tegelemine võttis liiga palju nende tööaega (pikaldane lepingute läbivaatamise ja muutmise protsess KKM sees, ekspertidega hinnas ja ajas kokku leppimine, arendajaga sel teemal läbirääkimiste pidamine jpm). Mitte ainult liigne aeg, mis kulus riigiasutustel lepingute ja väljamaksetega tegelemiseks, vaid ikkagi põhiküsimus, kas era- ja juriidiliste isikute raha vahendamine on riigiasutuse roll, viisid selleni, et kirjeldatud süsteem lõpetati. Siia võib lisada veelgi aspekte, mida 1990-ndate keskel ehk polnudki veel, kuid mis kindlasti mõjutaksid tänast olukorda. Kasvõi näiteks kolme pakkumise võtmise kohustus olukorras, kus lepingusumma ületab 50 000.- krooni või hanke korraldamise kohustus olukorras, kus lepingusumma on suurem kui 100 000.- krooni (lihtsustatud menetlusega hange tuleb läbi viia siis, kui lepingu summa jääb 100 000.- ja 300 000.- krooni vahele ja riigihange on vaja korraldada siis, kui tellitav töö maksab enam kui 300 000.- krooni). Hanke korraldamine pikendaks KMH kestust mitme kuu võrra. Samuti eeldaks riigi vahendustegevus KMH ekspertide ja arendaja vahel seda, et näiteks keskkonnaministril tuleks kinnitada eksperttasude ühtne hinnakiri, et arendajatel oleks teada, mis ühe või teise eksperdi palkamine võib maksma minna. Kuid sellise süsteemi käivitamisest tuleneks hoopis uus lähenemine KMH protsessi. Kuivõrd lepingu partneriteks oleks sel juhul Keskkonnaministerium ja vastav(ad) KMH ekspert (eksperdid), siis tundub hoopis loogilisem see, kui riigi vahendatud eksperdid nõustaksid pigem KMH järelevalve teostajat kui arendajat. Siit jõuame järgmise võimaliku lahenduseni, kuidas paremini tagada KMH objektiivsus.

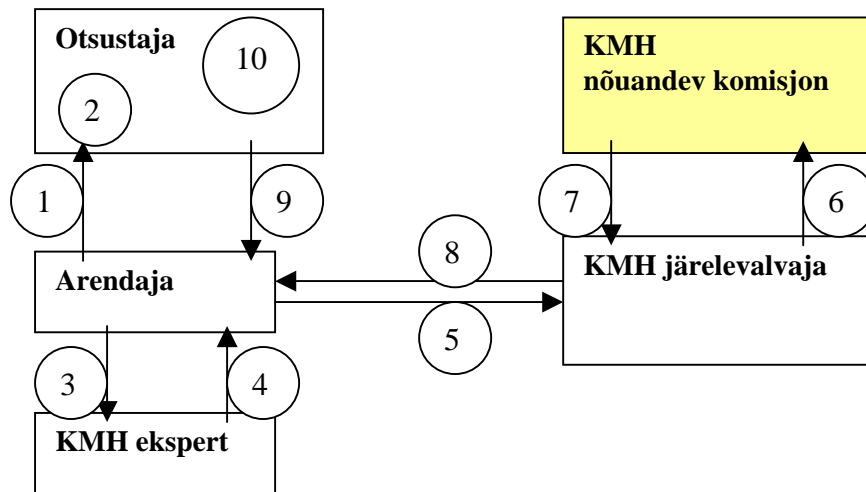
Kui arendaja saab valida endale need nõustajad, kes on tema arvates piisavalt pädevad ja omavad kogemust viimaks läbi KMH protsessi, sh koostama KMH programmi ja aruande, ning hinna poolest sobivad, siis KMH järelevalve teostajal selline nõustajate kaasamise võimalus formaalselt puudub. Arvestades KMH-de valdkondlikku mitmekesisust (sadamatest, vesiehitustest, tuuleparkidest kuni maavara kaevandamiseni ja puhkemajanduse objektideni välja) ühelt poolt, ja keskkonnaametnike vähesust ja tööga koormatust teiselt poolt, peaks mõtlema ka sellele, kuidas pakkuda piisavat sisulist tuge KMH järelevalve ametnikele tegelemaks väga spetsiifiliste ja kõrget kvalifikatsiooni eeldavate dokumentide (keskkonnamõjude) analüüsiga ja vastava hinnangu andmisel KMH ekspertide tööle.

Täna saavad KMH järelevalve spetsialistid suuresti toetuda vaid oma töökogemusele. Telefoniusutlustes viitasid keskkonna teenistuste spetsialistid, et nad on keerulistes olukordades küsinud eksperthinnangut ka väljaspool menetletavat KMH-d, kui avalikkuse surve on olnud suur või kui KMH eksperdi järeldused pandi huvirühmade poolt kahtluse alla. Uuritavate KMH-de hulgas oli üks KMH – Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH – mille käigus KMH järelevalve teostaja pöördus kahe KMH eksperdi poole teise arvamuse saamiseks. Kui aga muuta KMH järelevalve teostaja nõuküsimine sõltumatutelt ekspertidelt süsteemiks, siis võiks kaaluda analoogiat Hollandis kasutusel oleva süsteemiga. Hollandis on mindud riigipoolse KMH/KSH¹² kvaliteedi kontrolli tõhustamise teed, mida viib läbi **riiklik KMH komisjon** (*The Netherlands Commission for EIA*)¹³ (www.eia.nl/nceia). Selle komisjoni ülesandeks on vaadata läbi nii KMH/KSH lähteülesanne (meie mõistes KMH/KSH programm) kui KMH/KSH aruande eelnõu ning anda oma seisukoht keskkonnaametile (meie mõistes siis keskkonnateenistusele) KMH/KSH kvaliteedi kohta. Väidetavalt pole olnud olukorda, kus keskkonnaamet poleks KMH komisjoni seisukohta arvestanud. KMH komisjonis töötab alaliselt 3 inimest (e sekretariaat) ja iga KMH juhtumi jaoks moodustatakse 3-5 eksperdist koosnev *ad hoc* töörühm. Ekspertide nimekirjas on ca 300 inimest, kelle seast valitakse kõnealuse KMH spetsiifikat arvestades sobivad eksperdid. Keskkonnaameti ülesandeks on kontrollida arendaja esitatud dokumente ja protsessi läbiviimise nõuetekohasust, riikliku komisjoni pädevuses on KMH/KSH sisuline ehk kvaliteedi kontroll.

Arvestades Eesti mastaape ja seda, et aastas tehakse keskmiselt 150 KMH/KSH-d, siis võiks taoline riiklik KMH komisjon töötada nõuandva *ad hoc* komisjonina, kelle poole keskkonnateenistused saavad vajadusel pöörduda keerukate juhtumite korral KMH/KSH programmi ja aruande läbi vaatamiseks (Joonis 2). Seejuures jääksid KMH eksperdid edasi nõustama arendajaid, kuid KMH järelevalve teostajale tekiks võimalus samuti kasutada ekspertabi – **KMH nõuandva komisjoni** näol.

¹² KSH – keskkonnamõju strateegiline hindamine vastavalt KeHJS-ale

¹³ Hollandi KMH komisjon loodi 1987.a. ja kuni tänaseni on komisjon andnud oma seisukoha 1500 KMH kohta, mis on tehtud Hollandis ja enam kui 50 KMH kohta, mis on läbiviidud välismaal

Joonis 2. KMH protseduur (ettepanek)

Selgitus joonise juurde:

- 1 - Arendaja esitab otsustajale tegevusloa taotluse
- 2 - Otsustaja algatab KMH
- 3 - Arendaja palkab KMH eksperdi
- 4 - KMH ekspert koostab KMH programmi ja aruande eelnõud
- 5 - Arendaja esitab KMH järelevalvajale KMH programmi ja aruande eelnõud läbivaatamiseks ja heakskiitmiseks
- 6 - KMH järelevalvaja suunab KMH programmi ja aruande eelnõud KMH ekspertkomisjonile
- 7 - KMH nõuandev komisjon vaatab läbi KMH programmi ja aruande eelnõud lähtudes seadusest tulenevatest nõuetest ja heast tavast ning annab oma seisukoha KMH järelevalvajale
- 8 - KMH järelevalvaja kontrollib KMH programmi ja aruande koostamise protsessi läbiviimise nõuetekohasust, arendaja esitatud dokumentide asjakohasust ja piisavust ning võttes arvesse KMH ekspertkomisjoni seisukohta teeb otsuse KMH programmi ja aruande heakskiitmise kohta ja teatab sellest arendajale
- 9 - Arendaja esitab heakskiidetud KMH aruande otsustajale
- 10 - Otsustaja otsustab tegevusloa andmise või mitte-andmise

KMH nõuandva komisjoni loomisega õnnestuks ehk lahendada kaks probleemi korraga. Esiteks suureneks KMH objektiivsus, sest komisjon on oma töös sõltumatu ja komisjoni seisukoht on kollegiaalne. Teiseks saaks komisjoni loomise kaudu leevendada KMH järelevalve teostaja koormust ja ühtlasi tõrjuda süüdistusi tema ebapädevuse ja ebaobjektiivsuse aadressil.

Taolise komisjoni loomise vajadust ja funktsioone võiks edaspidi põhjalikumalt analüüsida (Soovitus 5).

7.6.5. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõuete ulatus

Vestlustes uuringus osalenud keskkonnateenistuse ametnikega ilmes veel üks huvitav aspekt keskkonnamõju hindamise protsessis, nimelt tunnetavad keskkonnaametnikud oma igapäevases töös teatud vastuolu keskkonnanõuete seadmise ulatuse ja keskkonnamõju hindamise ulatuse vahel. Ametnikud märkisid, et harvad pole juhtumid, kus

keskkonnamõju hindamise ulatus on laiem kui menetletava keskkonnaloa reguleerimise ulatus, mille raames KMH algatati. Teatud osa KMH aruandes toodud meetmeid ei saa keskkonnaloaga määratavate keskkonnanõuete hulka märkida, sest need ületavad seadusega määratud kõnealuse keskkonnaloa spetsiifika ja ulatuse. Näitena toodi olukord, kus arendaja taotleb välisõhu saasteluba, millega seoses otsustaja algatab KMH ja mille KMH aruandes on KMH eksperdid loetlenud rida leevendavaid meetmeid, muuhulgas näiteks müraekraani paigaldamise, juurdepääsuteede kastmise kuival ajal, öisel ajal transpordi keelamise jms, mis pole välisõhu saastelooaga otseselt määratavad tingimused. Sama küsimus kerkis esile ka ühe uuritavas KMH juhtumis – Saaremaa sadama rajamise KMH, kus keskkonnaorganisatsioonid vaidlustasid vee-erikasutusloa väljaandmise põhjusel, et loaga määratud keskkonnanõuded ei katnud kõiki olulisi tingimusi, et vältida olulist keskkonnamõju. Nii halduskohus kui ringkonnakohus pidasid keskkonnaministri poolt vee-erikasutusloaga seatud keskkonnanõudeid piisavaks, sest need olid kooskõlas veeseadusega määratud nõuete ja ulatusega (vt lähemalt aruanne nr 3). Keskkonnaametnikud juhtisid tähelepanu ka sellele, et ehitusloa vormis puudub võimalus keskkonnanõuete märkimiseks. Olukord, kus keskkonnamõju hindamise ulatus on laiem kui keskkonnaloaga määratud keskkonnanõuete ulatus, vajab eraldi analüüsi ja lahenduste väljatöötamist (Soovitus 6).

8. KMH VALIKJUHTUMITE ANALÜÜS

8.1. KMH valikjuhtumite analüüsi meetodid

27 KMH juhtumi detailsema uurimise eesmärgiks oli lisaks KMH protsessi üldistele nähtustele analüüsida valitud juhtumite spetsiifilisi aspekte, nagu KMH protsessi kulgu algatamisest kuni KMH aruande heakskiitmiseni ja mõnel puhul ka kuni kohtukaasusteni välja ning asjaosaliste käitumist protsessis. Valikuuringu eesmärgiks oli illustreerida KMH protsessi eri tahke valitud näidete põhjal ja võimalusel tuvastada need asjaolud, mis eristavad neid juhtumeid üldisest KMH protsessist.

Valikjuhtumeid käsitleti järgmiselt. Esmalt koostati andmetabel 28 väljaga, millest kaheksa välja jagunesid omakorda alam-väljadeks (vt lähemalt ptk 9). Andmetabeli koostamisel võeti aluseks KMH üle-Eestiline üldtabel (aruande nr 1 lisa 1), millele lisati järgmised väljad:

- 1) Millist tegevusluba taotleti
- 2) Kus ja kuidas teatati KMH algatamisest
- 3) Millised huvirühmad osalesid
- 4) Kui arvukas oli huvirühmade osalemine
- 5) Milliseid probleeme tõstatasid huvirühmad ja protsessi osapooled
- 6) Kui mahukas oli KMH aruanne
- 7) Kas antud KMH käigus esitati vaideid või pöörduti kohtu poole, kui jah, siis mis põhjusel

Uute andmeväljade täitmiseks kasutati keskkonnaministeeriumi ja seitsme maakonna keskkonnateenistusest saadud uuritavate juhtumite KMH aruandeid, juhtumiga seotud asjaosaliste küsitluse tulemusi ja järgmisi KMH protsessiga seonduvaid dokumente:

1. KMH algatamise otsus
2. KMH programmi eelnõule tehtud parandusettepanekud
3. KMH programmi heakskiitmise otsus

4. KMH aruande eelnõule tehtud parandusettepanekud
5. KMH aruande heakskiitmise otsus
6. KMH programmi ja aruande avalike koosolekute protokollid
7. Huvitatud isikute esitatud küsimused, ettepanekud ja vastuväited

Juhtumite võrdlemisel ja tulemuste analüüsimisel pöörati tähelepanu järgmistele teemadele ja küsimustele:

1. KMH objekt ja vajaduse põhjendus
 - 1.1. KMH algatamise motiiv – kohustuslik või kaalutletud
 - 1.2. KMH objekt ehk millise tegevusloa taotlemisega seoses antud KMH algatati
2. KMH programm ja aruanne
 - 2.1. KMH programmi sisukorra vastavus nõuetele
 - 2.2. KMH aruande sisukorra vastavus nõuetele
 - 2.3. Kui KMH programm ja aruande sisukord on laiendatud, siis mis valdkonnas
 - 2.4. Kui mahukas oli KMH aruanne
3. Avalikustamine
 - 3.1. Millised huvitatud isikud osalesid avalikustamisel
 - 3.2. Millised aspektid äratasid huvitatud isikute seas enam huvi
4. Vaided ja kohtukaasused
 - 4.1. Kas uuritavates juhtumites esitati vaideid või pöörduti kohtu poole

Järgnevalt tuuakse KMH valikjuhtumite analüüsi tulemused.

8.2. KMH valikjuhtumite analüüsi tulemused

8.2.1. KMH algatamise motiiv

Vastavalt KeHASEle tuli KMH algatada juhtudel, kui arendaja kavandatav tegevus oli nimetatud §6, lg-s 2 või tuli KMH algatamist kaaluda igakordselt lähtudes eeldatava keskkonnamõju ulatusest, asukohast ja selle keskkonnatingimustest, tehnoloogilisest tasemest ning jääme- ja energiamahukusest, eeldatava keskkonnamõju tõenäosusest, kestusest, sagedusest, pöördumatuses ja toimest, võimaliku riski ulatusest või eeldatavast mõjust Natura 2000 võrgustiku alale või mõnele muule kaitstavale loodusobjektile¹⁴.

KMH algatamise motiiviks oli enamasti seadusest tulenev nõue (Tabel 23).

Tabel 21. KMH algatamise motiiv ja selle põhjendus uuritavas valimis

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH algatamise põhjus KeHASE järgi	Otsustaja kaalutusotsuse põhjendus KMH algatamisel
1	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	§6, lg 2, p 31 (keemiatoodete terminaali rajamine)	-

¹⁴ Viimati nimetatud kriteerium (võimaliku riski ulatusest või eeldatavast mõjust Natura 2000 võrgustiku alale või mõnele muule kaitstavale loodusobjektile) jõustus looduskaitseaduse (RT I 2004, 38, 258) jõustumisega 10.05.2005

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH algatamise põhjus KeHASE järgi	Otsustaja kaalutlusotsuse põhjendus KMH algatamisel
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	§6, lg 2, p 26 (karjäärade rajamine)	-
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	§6, lg 2, p 9 (asbesti käitlemine)	-
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	§6, lg 2, p 11 (põhimaantee ehitus)	-
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	§6, lg 2, p 11 (põhimaantee ehitus)	-
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus) ¹⁵	Aseri vallavalitsuse korralduses puudub KMH algatamise põhjendus
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	§6, lg 2, p 10 (keemilised protsessid)	-
8	Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	kohustuslik vastavalt keskkonnaministri määrusele ¹⁶	-
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	§6, lg 2, p 14 (veekogu süvendamine), p 21 (veekogu rannajoone muutmise)	-
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH	§6, lg 2, p 14 (veekogu süvendamine), p 21 (veekogu rannajoone muutmise)	-
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	§6, lg 2, p 17 (reoveepuhastusseadmete rajamine); p 25 (ühiskanalisatsiooni rajamine); lg 3, p 6 (mõju Natura-alale)	-
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	§6, lg 2, p 31 (keemiatoodete terminaali rajamine)	-
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus)	Asumine Pandivere veekaitsealal
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus) ¹⁵	Varbla vallavalitsuse

¹⁵ Vastavalt Planeerimisseadusele (RTI 2002, 99, 579) on üldplaneeringu koostamine kohustuslik olulise ruumilise mõjuga objekti asukoha valiku tegemisel. Olulise ruumilise mõjuga objekti üldplaneeringuga planeeritava maa-ala suuruse määrab maavanem koostöös vastava kohaliku omavalitsusega ja kooskõlastab keskkonnaminister (§8, lg 5). Olulise ruumilise mõjuga objekt planeerimisseaduse tähenduses on objekt, millest tingitud transpordivood, saasteainete hulk, külastajate hulk ja tooraine või tööjõu vajadus muutuvad objekti kavandatavas asukohas senisega võrreldes oluliselt ning mille mõju ulatub suurele territooriumile. Olulise ruumilise mõjuga objektide nimekirja kehtestab Vabariigi Valitsus (§8, lg 6). Planeerimisseaduse §8, lg 6 alusel on Vabariigi Valitsus andnud välja määruse nr 198 "Olulise ruumilise mõjuga objektide nimekirj" (RTI 2003, 54, 369), mis loetleb ka "rohkem kui viie tuulikuga tuuleelektrijaama koguvõimsusega üle 7,5 MW" olulise ruumilise mõjuga objektide hulka, mille jaoks tuleb koostada üldplaneering ja vastavalt ka keskkonnamõju strateegiline hinnang. Vastava nõude tühistas Planeerimisseaduse muudatus, mis hakkas kehtima 01.01.2003.

¹⁶ Keskkonnaministri 29.04.2004 määruse nr 38 "Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded" (RTL 2004, 56, 938) §33

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH algatamise põhjus KeHASE järgi	Otsustaja kaalutusotsuse põhjendus KMH algatamisel
	KMH		teates puudub KMH algatamise põhjendus
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus)	Audru vallavalitsuse algatas KMH, sest "planeeritava tegevusega võib kaasneda pöördumatu negatiivne keskkonnamõju haisu leviku näol"
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	§6, lg 2, p 25 (seakasvatuse rajamine)	-
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus) ¹⁵	Kaarma vallavalitsus algatas KMH, sest "kavandatava tegevusega kaasneb müra, visuaalne häiring, võimalik mõju lindudele, mõju on pidev ja pikaajaline (20-30 a.)"
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus)	Valjala vallavalitsus ei ole oma otsust algatada KMH põhjendanud
19	Laguja prügila sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	kohustuslik vastavalt keskkonnaministri määrusele	-
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus)	Nõo vallavalitsus ei ole oma otsust algatada detailplaneeringu SMH põhjendanud
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus)	Tartu linnavalitsus algatas KMH põhjendusega, et "liiklustunnel on kavandatud intensiivse liiklusega ristmike ja elamualade vahetus läheduses linna vahevööndis ning on keerulise ehitustehnoloogiaga"
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	§6, lg 2, p 13 (meresadama rajamine)	-
23	Muuga sadama sõeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	§6, lg 2, p. 14 (veekogude süvendamine) ja p 21 (veekogu rannajoone muutmise)	-
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	§6, lg 3 (kaalutletud põhjus) ja kohustus teha KMH seoses geoloogilise uuringu loa taotlemisega	Keskkonnaminister pole oma kaalutusotsust põhjendanud
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	§6, lg 2, p 14 (veekogude süvendamine või kaadamine)	-
26	Loo-Eesti jäätmekäitlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine	§6, lg 2, p 16 (olmejäätmete prügila rajamine)	-

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH algatamise põhjus KeHASE järgi	Otsustaja kaalutlusotsuse põhjendus KMH algatamisel
27	Eesti Elektriijaamade 8.ploki ja Balti Elektriijaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH	§6, lg 2, p 1 (piiriülene keskkonnamõju); p 3 (soojuselektriijaamade rajamine)	-

Tabel 1 põhjal on näha, et uuritava valimi hulgas oli vaid 10 KMH-d, mille puhul KMH algatamine oli otsustaja kaalutletud otsus vastavalt KeHASE §-le 6, lg 3 (37%). Ülejäänud 17 KMH algatamine oli KeHASE §-le 6, lg 2 ja ühe keskkonnaministri määruse¹⁴ kohaselt kohustuslik (63%).

KeHAS sidus KMH algatamise tegevusloa taotlemisega (§-d 8-11). Uuritavas valmis algatati KMH järgmiste tegevuslubade taotlemisega seoses (Tabel 24).

Tabel 22. KMH objekt ehk millise tegevusloa taotlemisega seoses algatati antud KMH

Jrk. Nr.	KMH nimetus	Millise tegevusloa taotlemisega seoses KMH algatati
1	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	Projekteerimistingimused, hiljem selgus välisõhu saasteloa ja vee-erikasutusloa vajadus
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärilal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	Maavara kaevandamise luba
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	Jäätmeluba
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Väo-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	Tee-ehitusluba
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	Tee-ehitusluba
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	Ehitusluba
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	Kompleksluba
8	Kotinuka prügilala sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	Prügilala sulgemise puhul on vastavalt keskkonnaministri määrusele ¹⁷ KMH kohustuslik
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamiseiga seotud KMH	Vee-erikasutusluba
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH	Detailplaneering ja vee-erikasutusluba
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	Vee-erikasutusluba
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	Ehitusluba
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	Ehitusluba ja kompleksluba
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH	Detailplaneering ja ehitusluba
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	Ehitusluba
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	Ehitusluba ja kompleksluba
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	Ehitusluba
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise	Ehitusluba

¹⁷ Keskkonnaministri 29.04.2004 määruse nr 38 "Prügilala rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded" (RTL 2004, 56, 938) §33

Jrk. Nr.	KMH nimetus	Millise tegevusloa taotlemisega seoses KMH algatati
	ja kasutamise KMH	
19	Laguja prügilga sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	Prügilga sulgemise puhul on vastavalt keskkonnaministri määrusele KMH kohustuslik
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	Detailplaneering
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	Tee-ehitusluba
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	Vee-erikasutusluba
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	Vee-erikasutusluba
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	Maavara kaevandamise luba
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	Vee-erikasutusluba
26	Loode-Eesti jäätmeäitlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine	Ei algatatud tegevusloaga seoses
27	Eesti Elektriijaamade 8.ploki ja Balti Elektriijaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH	Ehitusluba

Tabel 24-st nähtub, et enim algatati KMH-sid seoses ehituslubade taotlemisega (12 juhul 27-st), järgnes vee-erikasutusluba (6 juhtumit). Ülejäänud juhtumitel algatati KMH seoses projekteerimistingimuste, jäätmeloa, maavara kaevandamise loa, välisõhu saasteloa või kompleksloa taotlemisega. Erandi moodustab Loode-Eesti jäätmeäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine, milles arendaja soovis detailplaneeringu algatamist, kuid Saue VV algatas "lihtsalt" keskkonnamõju hindamise, mis ei olnud tegevusloa ega planeeringuga seotud.

Uurides KMH-de nimetusi on esmapilgul raske tuvastada, millise tegevusloa taotlemisega seoses antud KMH algatati. Paljudel juhtudel on KMH nimetus laiem kui vaid tegevusloaga piiritletud valdkond. Nii näiteks "Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimise KMH" hõlmab nii detailplaneeringut, ehitusloa ja vee-erikasutusloa taotlemist, või "Saaremaa sadama rajamise KMH", mille raames taotles arendaja ehitusluba ja vee-erikasutusluba. KMH protsessis osalejatele ja seda väljastpoolt jälgijatele oleks arusaadavam, kui KMH nimetus näitaks selgelt, mida KMH hõlmab ja millise tegevusloa taotlemisega on KMH algatatud (Soovitus 8).

8.2.2. KMH programm ja aruanne

8.2.2.1. KMH programmi sisukorra vastavus nõuetele

Vastavalt KeHASE §-le 12, lg 1 pidi KMH programm sisaldama kahte kohustuslikku osa: hindamise läbi viimise kava ja avalikustamise kava. Muus osas seadus KMH programmile nõudeid ei seadnud.

27 uuritava juhtumi puhul oli seadusest tulenevad nõuded üldjoontes täidetud, paremini mõju hindamise kava osas ja kehvemini avalikustamise kava osas (Tabel 25). Avalikustamise kava puudus täielikult ühel juhul (T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla

ümbersõidu KMH programmis), kuid seitsmel juhul oli see ebapiisav, sest tekstis oli märgitud vaid üldsõnaliselt, näiteks “keskkonnamõju hindamise algatamine ja selle tulemused avalikustatakse koos detailplaneeringuga” või “avalikustamisel järgitakse seadust” vms. Avalikustamisega seotud tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava (st tegevused olid kirjeldatud kuupäevaliselt) oli olemas 14-nes uuritavas KMH programmis (52%).

Tabel 23. Uuritavate KMH-de programmi sisukorra vastavus KeHASE nõuetele (1 – hindamise kava; 2 – avalikustamise kava)

Jrk. nr.	KMH nimetus	KMH programmi sisukorra vastavus KeHASE nõuetele (+ olemas; - puudub)			
		1	Kommentaariid	2	Kommentaariid
1	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	+	Üksikasjalik tegevuste kirjeldus	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste üldine kava olemas, puudub ajakava
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse üldine kava olemas
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	+	Üksikasjalik tegevuste kirjeldus	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	+	Pole struktureeritud ega ajaliselt järjestatud, jutustav tekst ühel leheküljel; mõju hindamise meetoodika puudub	-	Avalikustamise kava (tegevuste ja nende ajalise järjestuse alusel) puudub
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	KMH programm puudub KMH aruande lisat			
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
8	Kotinuka prügilala sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas, aga üldsõnaline	+	Tegevuste üldine kava olemas, puudub täpne ajakava
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	+	Üksikasjaline kirjeldus	-	Avalikustamise kava (tegevuste ja nende ajalise järjestuse alusel) puudub
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH	+	Üldsõnaline, mõju hindamise meetoodika puudub	-	Avalikustamise kava (tegevuste ja nende ajalise järjestuse alusel) puudub
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	+	Üksikasjaline kirjeldus	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas

Jrk. nr.	KMH nimetus	KMH programmi sisukorra vastavus KeHASE nõuetele (+ olemas; - puudub)			
		1	Kommentaariid	2	Kommentaariid
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	KMH programm puudub KMH aruande lisast			
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	+	Väga üldsõnaline	-	Avalikustamise kava (tegevuste ja nende ajalise järjestuse alusel) puudub
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	+	Üksikasjaline kirjeldus	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
18	Valjala seakasvatuse lägakäitluseadme ehitamise ja kasutamise KMH	+	Üldsõnaline, mõju hindamise meetodika puudub	-	Avalikustamise kava (tegevuste ja nende ajalise järjestuse alusel) puudub
19	Laguja prügilala sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas	-	Avalikustamise kava (tegevuste ja nende ajalise järjestuse alusel) puudub
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	+	Üksikasjaline kirjeldus	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas	-	Avalikustamise kava (tegevuste ja nende ajalise järjestuse alusel) puudub
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamise keskkonnamõju hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse täpne kava olemas, kuid eraldi programmist
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse kava olemas, kuid eraldi programmist
26	Loode-Eesti jäätmeäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste üldine kava olemas, puudub täpne ajakava
27	Eesti Elektri ja Balti 8.ploki ja Balti	+	Tegevuste kirjeldus olemas	+	Tegevuste ja nende ajalise järjestuse

Jrk. nr.	KMH nimetus	KMH programmi sisukorra vastavus KeHASE nõuetele (+ olemas; - puudub)			
		1	Kommentaariid	2	Kommentaariid
	Elektrijaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH				täpne kava olemas

8.2.2.2. KMH aruande sisukorra vastavus nõuetele

KeHASE §13, lg 2 sätestas nõuded KMH aruande sisule ja keskkonnaministri 31.01.2001 määrus nr 4¹⁸ täpsustas keskkonnamõju hindamise aruandele esitatavaid nõudeid veelgi. Keskkonnaministri määruse kohaselt pidid KMH aruandes olema järgmised peatükid:

1. Aruande sisu kokkuvõte
2. Sissejuhatus
3. Kavandatava tegevuse eesmärk
4. Mõjutatava keskkonna kirjeldus
5. Kavandatava tegevuse ja selle alternatiivide kirjeldus
6. Kavandatava tegevuse ja selle alternatiividega kaasnev keskkonnamõju
7. Alternatiivide võrdlemine
8. Loodusressursid
9. Kavandatav seire ja keskkonnaauditeerimine
10. Hindamistulemuste lühikokkuvõte
11. Lisad

Valdav osa uuritavaid KMH aruandeid vastas sisukorra osas esitatud nõuetele (Tabel 26). Enim puudusi esines sisukorra peatükkide 5 ja 6 vastavuse osas. Kirjeldatud oli küll kavandatavat tegevust ja selle keskkonnamõju, kuid sama süstemaatiliselt polnud käsitletud alternatiive ega nende keskkonnamõju. Sellest puudusest lähtuvalt jäi nõrgaks ka peatükk 7 “alternatiivide võrdlemine”. Paljud KMH eksperdid leidsid asjakohasema, kui alternatiivide kirjeldus ja võrdlus oli esitatud ühes ja samas peatükis koos. Esines aga juhtum, kus alternatiive polnud kirjeldatud ega nende keskkonnamõju hinnatud, kuid oli antud hinnang alternatiivide sobivusele, mida võib alternatiivide võrdluseks nimetada vaid tinglikult (Audru valda Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH).

Peatükk 3 eeldas kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi seletust, kuid mitmes KMHs tõlgendasid KMH eksperdid seda kui KMH vajaduse ja eesmärkide seletusena. Loodusressursside kasutamise otstarbekust (peatükk 8) käsitleti samuti suhteliselt formaalselt või puudus see peatükk sootuks. Ilmselt oli põhjus selles, et kasutamise otstarbekus eeldanuks lisaks keskkonnamõju hindamisele ka sotsiaal-majanduslikke arvutusi, mida aga arendaja ei pidanud ilma vastava nõudmiseta otstarbekaks teha. Peatükk 10 “hindamistulemuste lühikokkuvõte” oli paljudel juhtudel nimetatud “järeldesteks”, mis on sisuliselt ka täpsem, sest tulemuste lühikokkuvõte sisaldus juba peatükis 1 “aruande sisu kokkuvõte”.

Kuivõrd KeHAS ega keskkonnaministri vastav määrus¹⁵ ei eeldanud, et KMH aruandes antakse ülevaade avalikustamise kava täitmisest nagu nägid ette nõuded KMH programmi sisule, siis avalikustamise tulemusi reeglina ka ei käsitletud. Eriti põhjalikult on aga avalikustamise käigus esitatud küsimustele vastanud ja ettepanekute arvestamist-mitte-

¹⁸ Keskkonnaministri 31.01.2001 määrus nr 4 “Keskkonnamõju hindamise aruandele esitatavad täpsustatud nõuded” (RTL, 2001, 20, 274)

arvestamist põhjendanud OÜ ELLE eksperdid kahe KMH puhul (Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMHs ja Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMHs).

Tabel 24. KMH aruande sisukorra vastavus KeHASE ja keskkonnaministri määruse nõuetele

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH aruande sisukorra ¹⁸ vastavus KeHASE ja keskkonnaministri määruse nõuetele (+ olemas; - puudub)										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärilal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vão-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	+	+	-	+	+/-	+/-	+	+	-	-	+
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH (2004)	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
8	Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	-	+	+	+	+/-	+/-	-	+	+	+	+
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH (2001)	+	+	+	+	+/-	+/-	-	+	+	+	+
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	+	+	+	+	+/-	+/-	-	-	+	+	+
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	+	+	+	+	+/-	+/-	+	+	+	+	+
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	+	+	+	+	+/- ¹⁹	+/-	-	-	+	+	+
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	+	+	+	+	+	+/-	+	+	+	+	+
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	+	+	+	+	+/-	+/-	-	-	+	+	+

¹⁹ KMH eksperdi arvates antud kavandatava tegevuse puhul asukoha- ja tehnoloogilised alternatiivid puudusid, sest toimus olemasolevate hoonete renoveerimine ja parima võimaliku tehnika kasutamine

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH aruande sisukorra ¹⁸ vastavus KeHASE ja keskkonnaministri määruse nõuetele (+ olemas; - puudub)										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
19	Laguja prüügila sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	+	+	+	+	+	+/-	-	+	+	+	+
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine											+
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
25	Laheasu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	+	+	+	+	+/-	+/-	+	+	+	+	+
26	Loode-Eesti jäätmeäätlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
27	Eesti Elektri jaamade 8.ploki ja Balti Elektri jaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	KOKKU +:	23	27	23	27	18	16	19	19	22	24	27
	KOKKU -:	4	0	4	0	1	1	8	8	5	3	0
	KOKKU +/-	-	-	-	-	8	10	-	-	-	-	-

Tabelist nähtub, et kõige enam mittevastavusi tuvastati Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamise aruandes, kus puudus tervelt kuus asjakohast peatükki.

8.2.2.3. KMH aruande maht

Uuritava 27 KMH aruande keskmine maht ilma lisadeta oli **51,4 lehekülge**, ulatudes 12-st leheküljest kuni 131 leheküljeni (Tabel 27).

Tabel 25. KMH aruande maht uuritavas valimis

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH aruande maht (lehekülgede arv ilma lisadeta)							
		Alla 20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	Üle 80
1	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks				48				
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärilal ehituslubjakivi kaevandamise KMH						61		
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine		25						

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH aruande maht (lehekülgede arv ilma lisadeta)							
		Alla 20	21- 30	31- 40	41- 50	51- 60	61- 70	71- 80	Üle 80
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH				43				
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	12							
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH		30						
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH					58			
8	Kotinuka prügilala sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine		28						
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH				50				
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH		28						
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	13							
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH		21						
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH								94
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH			33					
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH						62		
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH							79	
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH			36					
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH						70		
19	Laguja prügilala sulgemise seotud keskkonnamõju hindamine			40					
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine				42				
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine				47				
22	Saaremaa sadama rajamise KMH								131
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine					58			
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine					56			
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine				50				
26	Loode-Eesti jäätmekäitlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine					59			
27	Eesti Elektri jaamade 8.ploki ja Balti Elektri jaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH								110
	KOKKU:	2	5	3	6	4	3	1	3
	%	59				41			

Ülaltoodud tabelist nähtub, et uuritavate KMH aruannete maht jäi 50 lehekülje piiresse, 59% uuritavatest KMH aruannetest oli 12 kuni 50 lehekülge pikk. Kahel juhul oli KMH suhteliselt õhuke, ulatudes põhitekti osas vaid 12-13 leheküljeni. Kolmel juhul oli tegemist mahukamate aruannetega, milles põhitekti osa küündis vastavalt 94, 110 ja 131

leheküljeni. Korrelatsiooni lühikese KMH aruande ja kvaliteedi vahel ei tuvastatud, kuivõrd kahe taolise KMH aruande puhul pidasid hindajad KMH aruannet ebapiisavaks vaid ühel juhul (Lisa 8).

Lisade osas torkas silma see, et lisadel puudus oma sisukord, mis raskendas vastava lisa otsimist. Asukohakaardid, mõju ulatust kirjeldavad kaardid ja joonised olid eritüübilised ja erineva korrektsuse astmega. Näiteks kasutati Lahesuu sadama süvendamise KMH aruandes mitte kõnealuse KMH tarvis koostatud kaarte ega jooniseid, vaid algselt muul otstarbel koostatud kaarte (nt üldisi merekaarte, veeproovivõtu asukohakaarte jms), millele paigutati antud KMHga seotud info. Spetsiaalkaarte, st kõnealuse KMH-ga vahetult seotud kaardi- ja joonismaterjale leidis enim Hendrikson&Ko ja OÜ ELLE koostatud KMH aruannetes.

8.2.3. Avalikustamine

8.2.3.1. Avaliku teatamise viisid

Uuritava valimi puhul uuriti avalikustamise viise (Tabel 28).

Tabel 26. Avaliku teatamise viisid uuritavas valimis

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH algatamisest ja programmi avalikust koosselekust teatamine		KMH aruande avalikust koosselekust teatamine	
		Ametlikes Teadaannetes	Muul viisil	Ametlikes Teadaannetes	Muul viisil
1	AS-i DBT mineraalvæetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	+	-	+	-
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärilal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	+	-	+	-
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	+	Linnaleht	+	Linnaleht
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vão-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	-	-	-	-
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	+	-	+	-
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	+	-	+	-
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	+	-	+	-
8	Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	+	-	+	-
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	+	-	+	-
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH	-	Vooremaa	-	-
11	Kunda linna reoveepuhasti	+	Virumaa	+	-

Jrk. Nr.	KMH nimetus	KMH algatamisest ja programmi avalikust koosolekust teatamine		KMH aruande avalikust koosolekust teatamine	
		Ametlikes Teadaannetes	Muul viisil	Ametlikes Teadaannetes	Muul viisil
	rekonstrueerimine		Teataja		
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	+	-	+	-
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	+	-	+	-
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH	+	-	+	-
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	+	-	+	-
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	+	-	+	-
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	+	-	+	-
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	+	Äripäev; Meie Maa	+	-
19	Laguja prügilä sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	+ (2 korda)	-	+	-
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	+	-	+	-
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	+	Postimees (2 korda)	+	Postimees
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	+	-	+ (2 korda)	-
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	+	-	+	-
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	+	-	+	-
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	+ (2 korda)	-	+	-
26	Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine	+	Eesti Päevaleht; Harjumaa, kutsed kohalikele elanikele koju 300 eks	+ (2 korda)	-
27	Eesti Elektri jaamade 8.ploki ja Balti Elektri jaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH	+	Äripäev	+	Äripäev

Tabel 28 näeme, et uuritava valimi puhul kasutati avalikkuse informeerimiseks valdavalt Ametlike Teadaandeid, vähem kohaliku ja üleriigilise levikuga ajalehti. Ainult ühe juhtumi puhul ei teatatud Ametlike Teadaannete (AT) kaudu KMH algatamisest ja programmi avalikust väljapanekust ega ka KMH programmi valmimisest ja vastavast

avalikust arutelust (Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH). Selle juhtumi puhul ilmus teade KMH algatamise ja programmi avaliku arutelu kohta kohalikus ajalehes "Vooremaa". See teatamise viis oli kooskõlas Planeerimisseadusega, sest antud juhtumi puhul oli tegemist detailplaneeringuga, mille väljapanekust pidi kohalik omavalitsus teatama vaid kohalikus ajalehes (§18, lg 6).

Ametlikest Teadaannetest võib leida mitmeid parandusteateid varem avaldatud teadete täpsustamiseks või tühistamiseks. Teate teksti on näiteks täpsustatud avaliku väljapaneku kestuse kuupäevade osas (nt Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimise KMH).

Korrektne avalik teade, kus sisaldub infot KMH algatamise motiivide, kavandatava tegevuse lühikirjeldus, asjaosaliste kontaktid ja materjalide asukohad, võiks välja näha järgmine (Näide 1).

Näide 1. Näide teatest avaldamiseks Ametlikes Teadaannetes keskkonnamõju hindamise algatamise, KMH programmi avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta

Keskkonnamõju hindamise algatamise, KMH programmi avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu teade

Keskkonnaministeerium teatab, et algatas 25.augustil 2003.a. Harju maakonnas Jõelähtme vallas Vao lubjakivimaardlas (riigimaal) ehituslubjakivi kaevandamise loa taotlusega seoses keskkonnamõju hindamise vastavalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnauditeerimise seaduse (RT I 2000, 54, 348) §-le 6, lg 2, pkt. 26.

Karjäär asub Jõelähtme vallas, Loo ja Liivamäe külade territooriumil, 250 m Tallinn-Narva maanteest lõuna suunas. Mäeeraldisest ida suunas (1 km) paikneb Maardu järv, lääne suunas asub Saha-Loo maantee. Lõuna poole jääb Loo alevik ca 300 m kaugusele. Taotletava mäeeraldisel teenindusmaa pindala on 44,59 ha ja mäeeraldisel pindala 41,50 ha. Kaevandamisel hakatakse kasutama lõhketöid ja hüdrovasaraga kobestamist. Kobestatud materjal laaditakse ekskavaatoriga või kopplaaduriga kalluritele ja veetakse purustus-sõelumissõlme juurde killustiku tootmiseks. Paljandustöödel ja kaevandamisel abimehhanismina kasutatakse buldooseri.

Keskkonnamõju hindamise programmi avalik arutelu toimub 9. septembril 2003. a algusega kell 18.00 Loo keskkoolis (Saha tee 7, 74201 Loo, Harjumaa). Keskkonnamõju hindamise programmiga on võimalik 26. augustist 09. septembrini 2003. a tutvuda:

- 1) Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakonnas, aadress: Rävälä pst 8, ruum C-207, 10143 Tallinn. Kontaktisik on spetsialist Irma Pakkõnen (tel. 6 273 055; faks: 6 604 522; e-mail: irma.pakkonen@ekm.envir.ee).
www.envir.ee/Vao_lubjakivi_KMH.pdf
- 2) Arendaja: Talter AS-s, aadress: Betoõni 28, 11415 Tallinn; Kontaktisik: Sven Pertens
- 3) KMH ekspert: Eesti Geoloõgiakeskus OÜ-s, aadress: Kadaka tee 82, 12618 Tallinn; Kontaktisik: Tarmo Kiipli

Ettepanekuid ja vastuväiteid keskkonnamõju hindamise programmi kohta saab Keskkonnaministeeriumile (Toompuiestee 24, 15172 Tallinn) esitada 09. septembrini 2003. a.

Haldusmenetluse seaduse kohaselt peaks avalik väljapanek kestma vähemalt 2 nädalat ehk 14 päeva. Uuritavate juhtumite seas oli 6 juhtumit, kus seadusekohast tähtaega oli lühendatud. Näiteks Muuga sadama sõeterminali infrastruktuuri projekti KMH puhul avaldati teade KMH algatamise ja avaliku arutelu toimumise kohta 16.09.2002 ja juba kaks päeva hiljem (18.02.2002) toimuski avalik koosolek. Niisamuti toimiti KMH aruande avaliku väljapanekuga, mille kohta avaldati teade AT-s 07.11.2002 ja 6 päeva hiljem (13.11.2002) toimus programmi avalik koosolek. Avaliku väljapaneku tähtaegu lühendati ka Kotinuka prüõgila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamisel, kus KMH programmi ja aruande avalikud väljapanekud kestsid vastavalt 7 ja 6 päeva. Avaliku väljapaneku tähtajad olid lühemad kui 14 päeva T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH, Kunda sadama vedellasti terminali KMH, Audru valda Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise keskkonnamõju hindamise ja Saaremaa sadama rajamise KMH puhul. Ühe juhtumi puhul - Kunda sadama vedellasti terminali KMH - oli ühte ja samasse, 16.06. AT-s avaldatud teatesse pandud nii info selle kohta, et KMH on algatatud, et detailplaneering on kehtestatud, ja et KMH programmi avalik koosolek (toimus 1.06.2004

– KP) on juba toimunud (vt allpool Näide 2). Selle teate põhjal võib teha järelduse, et Kunda linnavalitsus teatas KMH erinevatest etappidest tagantjärele.

Näide 2. Väljavõte teatest Ametlikes Teadannetes

16.06.2004 Keskkonnamõju hindamise teated

Kunda Linnavalitsus on algatanud 09.06.2004 korraldusega nr 173 Kunda sadama vedellasti terminali keskkonnamõju hindamise. Keskkonnamõju hindamise tööd tehakse juunis-juulis 2004. Vedellasti terminali kehtestatud detailplaneeringuga, keskkonnamõju hindamise programmiga ja selle avaliku arutelu protokolliga ning keskkonnamemorandumiga saab tutvuda Kunda Linnavalitsuses, Kasemäe tn 19. Arendaja AS Kunda Nordic Tsement esindajaks on nimetatud tööde korraldamisel dipl. ehitusinsener Aavo Raig (GSM 503 4236). Keskkonnamõju hindamise tööde aruande avaliku arutelu toimumise aeg ja koht teatatakse täiendavalt tööde lõppemise järgselt.

Uuringus osalenud huvirühmade esindajate seisukoht oli, et avaliku väljapaneku aega tuleks pikendada, kuivõrd kahepäevane periood ei võimalda enamasti mahukate materjalidega tutvuda, arvestades eriti asjaolu, et materjalid pole tavaliselt kättesaadavad elektroonselt. Huvirühmade esindajate arvates võiks materjalidega tutvumise ehk avaliku väljapaneku aeg olla vähemalt 4 nädalat. Haldusmenetlusseadus sätestab, et avalik väljapanek peab kestma vähemalt 2 nädalat (HMS, §49, lg2), mis tähendab, et väljapanek võib kesta ka kauem. 29.11. 2005 Keskkonnaministeeriumis käesolevat töö tulemusi tutvustaval seminaril pakuti seminaril osalejate poolt lahendusena välja, et avaliku väljapaneku kestuse võiks määrata otsustaja, võttes aluseks kavandatava tegevuse keerukuse ja avaliku huvi suuruse (Soovitus 7).

8.2.3.2. Millised huvitatud isikud osalesid avalikustamisel

Selleks, et uurida, kes tundsid huvi kavandatava tegevuse ja selle keskkonnamõjude kohta ja osalesid avalikel koosolekutel, jagati osalejad järgmistesse kategooriatesse (Tabel 29).

Tabel 27. Huvitatud isikute kategooriad

Kategooria number	Kategooria sisu
1	Kavandatava tegevuse asukoha KOV
2	Teised KOV-d
3	Maavalitsus
4	KKT/KKM
5	Teised riigiasutused (KKI, Maanteeamet)
6	Kohalikud elanikud
7	Kohalike elanike mitteformaalsed (seltsingud) ja formaalsed ühendused
8	Keskkonnaorganisatsioonid
9	Äriühingud (sh arendaja, KMH ekspert)
10	Uurimisinstiituidid

27 uuritava juhtumi puhul olid avalikel koosolekutel alati kohal arendaja, KMH ekspert ja otsustaja. Ühe uuritava juhtumi puhul (Lahesuu sadama süvendamise KMH) osales KMH aruande avalikul arutelul ainult 2 inimest - arendaja ja KMH ekspert (Tabel 30). 27 juhtumist oli ainult üks juhtum (OÜ Slops kavandatava tegevuse – asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine – keskkonnamõju hindamine), mis ei pälvinud avalikkuse ega ka teiste riigiasutuste (v.a. KMH järelevalve teostaja) huvi, kuivõrd avalikustamisel osalesid vaid arendaja, KMH ekspert ja otsustaja esindajad (Tabel 30). AS-i DBT

mineraalvæetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks, OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamise, Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamise ja Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõtjude hindamise avalikel koosolekutel ei osalenud ainsatki kohalikku elanikku ega keskkonnaorganisatsiooni esindajat.

Kõige vähem osalesid KMH avalikel koosolekutel maavalitsuste ja keskkonnateenistuste esindajad. Keskkonnateenistuste osalemine oli aktiivsem neil juhtudel, kui keskkonnateenistus oli otsustaja ja KMH järelevalvaja rollis ja vähemaktiivsem siis, kui keskkonnateenistus oli vaid KMH järelevalve teostaja rollis. Maavalitsuse esindajad osalesid ainult nelja uuritava KMH protsessis: Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH, Tamba tuulepargi rajamise KMH, Saaremaa sadama rajamise KMH ja Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamise KMH. Avalike arutelude protokollid näitavad, et maavalitsuste esindajad olid pigem kuulaja kui küsija rollis.

Mõnevõrra tagasihoidlikuks võib pidada ka Keskkonnainspektsiooni (KKI) osalemist KMH protsessis. Uuritavatest KMH-dest osales KKI kuues KMH-s (22%). Vestlustes keskkonnateenistuste spetsialistidega, märgiti et Keskkonnainspektsiooni osalemist oodatakse senisest enam, eelkõige avalikustamistel, kus vaagitakse parima tehnika ja leevendusmeetmete kasutamist, mille puhul on KKI hiljem järelevalve teostaja. KeHAS eeldas KKI teavitamist KMH algatamisest ja aruande valmimisest (§16, lg 1), mitte aga KKI-lt kooskõlastuse küsimist või avalikel aruteludel osalemist.

Tabel 28. Avalikustamisel osalenud isikud

Jrk nr	KMH nimetus	Avalikustamisel osalenud isikud (kategoriate alusel ²⁰)									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
							avalik huvi				
1	AS-i DBT mineraalvæetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	✓				✓				✓	
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärilal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	✓			✓		✓	✓		✓	✓
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine				✓					✓	
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	✓	✓		✓	✓	✓			✓	
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	✓				✓	✓			✓	
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH ²¹	✓							✓	✓	
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH				✓					✓	✓
8	Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	✓	✓		✓	✓				✓	
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamiseiga seotud KMH	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

²⁰ Kategoriad on toodud Tabel 27-s

²¹ Antud KMH aruandes puuduvad avalikel koosolekutel osalenute nimekirjad

Jrk nr	KMH nimetus	Avalikustamisel osalenud isikud (kategoriate alusel ²⁰)									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
							avalik huvi				
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH	✓		✓	✓		✓			✓	
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	✓			✓					✓	
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	✓			✓		✓			✓	
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	✓					✓		✓	✓	
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH	✓		✓	✓				✓	✓	✓
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH ²²	✓			✓		✓			✓	
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	✓			✓		✓			✓	
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	✓			✓		✓			✓	
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	✓			✓		✓		✓	✓	
19	Laguja prügilala sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	✓			✓		✓		✓	✓	
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	✓			✓	✓	✓		✓	✓	
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	✓			✓		✓		✓	✓	
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	✓	✓		✓		✓			✓	✓
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	✓		✓	✓		✓		✓	✓	✓
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine					✓				✓	✓
26	Loode-Eesti jäätmekäitlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓
27	Eesti Elektriijaamade 8.ploki ja Balti Elektriijaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH				✓				✓	✓	✓
	KOKKU:	23	5	4	22	8	18	4	12	27	10

Oluline infoallikas arendajale ja KMH eksperdile ühelt poolt ja avalikkusele teiselt poolt on avalikel koosolekutel esitatud küsimused, ettepanekud ja vastuväited. Avaliku huvi korral on avalike koosolekute korrektne läbiviimine ja vastamata jäänud küsimustele vastamine pärast koosolekut väga oluline protsessi osapoolte vastastikuse usalduse tekkimiseks. Seetõttu aitavad koosolekul osalejate nimekirja koostamine ning küsimuste ja arutelu protokollimine tõhusalt kaasa kogu KMH protsessi paremale juhtimisele, sh KMH programmi ja aruande sisukamaks muutmisele. Osalejate nimekiri peaks võimaldama ka koosolekust mitteosavõtnul aru saada, kes osalesid ja kuidas need isikud olid kavandatava tegevusega seotud või sellest mõjutatud. Asjakohast informatsiooni andsid käesolevas uurimistöös eeskätt nende avalike koosolekute protokollid, kus oli selgelt väljakirjutatud inimese ees- ja perekonnanimi ja organisatsioon, keda ta tollel koosolekul esindas, ning tema kontakt (-aadress või e-posti aadress) (Soovitus 9). Kuivõrd koosolekul protokollitud

²² KMH aruande lisas puuduvad avalike arutelude protokollid ja osalejate nimekirjad, küll on aga olemas ettepanekute koopiad. Viimaste järgi saab osaliselt otsustada, millised huvirühmad KMH protsessis osalesid

ja avalikustamise käigus kirjalikult esitatud küsimustele tuleb ka kirjalikult vastata, siis pelgalt telefoninumbri ülesmärkimisest tagasiside andmiseks ei piisa. Kindlasti tuleks koosoleku algul kokku leppida, kuidas toimitakse suuliselt esitatud küsimustega, millele esitaja koosoleku ajal vastust ei saanud. Korrektnen koosoleku protokoll võiks välja näha järgmine (Näide 3).

Näide 3. Koosoleku protokollinäidisvorm

.....
Koosoleku nimetus ehk põhjus /näiteks Saaremaa sadama rajamise keskkonnamõju hindamise aruande eelnõu arutelu/

Koosoleku protokoll

Kuupäev:
 Koht:
 Koosoleku aeg (toimumise kellaaeg):

Koosoleku juhataja (ees- ja perekonna nimi, ametikoht, organisatsioon):
 Koosoleku protokollija (ees- ja perekonna nimi, ametikoht, organisatsioon):

Koosoleku eesmärk (mida soovitakse arutada, mida otsustada): /näiteks Saaremaa sadama rajamise keskkonnamõju hindamise aruande järelduste ja kavandatavate meetmete piisavuse ja asjakohasuse üle arutelu ning otsustamine/

Päevakava

1.(Teema, kes esineb)
2.
3.
- jne

/järgneb koosoleku protokoll/

(Otsused tuuakse protokollis eraldi välja või esitatakse protokollis lõpus)

Lisa koosoleku protokollis juurde: Osalejate registreerimisleht

Jrk nr	Nimi	Seotus projektiga	Postiaadress või e-maili aadress	Allkiri
1				
2				
...				

.....
 Ei tohiks ära unustada, et koosoleku juhataja ja protokollija on ka osalejad ja nende nimed ja kontaktid peaksid samuti olema märgitud osalejate registreerimislehel.

8.2.3.3. Millised aspektid äratasid avalikustamisel enam huvi

Uurimaks teemasid, mis huvitasid avalikustamises osalenud osapooli enim, ehk milliste aspektide vastu tunti enim huvi, jagati need kaheksasse rühma (Tabel 31):

Tabel 29. Aspektid, mis huvitasid KMH osapooli

Aspekti number	Aspekt

1	Kavandatav tegevuse vajalikkus ja eesmärk
2	Asukoht
3	Mõju suurus ja ulatus
4	Protseduurilised aspektid (nt KMH programmi ja aruande avalik väljapanek, projektist teatamine, avalikustamisest teatamine jms)
5	Sotsiaalse mõjuga aspektid (nt tööhõive muutus, liikluse korralduse muutus, ettevõtluse iseloomu muutus, juurdepääsu muutus, elukvaliteedi muutus jms)
6	Majandusliku mõjuga aspektid (nt majanduslik tasuvus, majanduslik kahju, kinnisvara väärtuse langus)
7	Tehnoloogilised aspektid (nt tehnoloogia valik ja tänapäevsus)
8	Keskkonnakvaliteedi jälgimine (seire)

Uuringu tulemused näitasid, et avalikustamise käigus tunti enim huvi keskkonnamõju eri valdkondade vastu, vähem sotsiaalsete ja majanduslike aspektid vastu (Tabel 32). Keskkonnamõju järel oli oluliselt teisel kohal tehnoloogilised küsimused, nagu “kas planeeritav tehnoloogia on parim võimalik”. Peaaegu sama olulised olid avalikel aruteludel osalejate jaoks sotsiaalse mõjuga seonduvad aspektid, nagu töökohtade säilimine või suurenemine, juurdepääsuga (oma kinnistule, poodi, lasteaeda jne) seotud küsimused. Asukohaga ja trassivalikuga seotud küsimused ja keskkonnakvaliteedi jälgimine (seire vajadus) asetisid uuritavas valimis tähtsusest neljandale-viendale kohale. Vähe tunti huvi kavandatava tegevuse vajalikkuse ja eesmärgi vastu, aga ka majanduslike aspektide ja protseduuriireglite vastu.

Tabel 30. KMH osapooltes enim huvi äratanud aspektid

Jrk. nr.	KMH nimetus	Enim huviäratatud aspektid KMH protsessis (vt Tabel 31)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks		✓					✓	
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH ²³			✓		✓			
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine			✓		✓			
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH			✓		✓	✓		
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH			✓		✓			
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH			✓					
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH			✓				✓	
8	Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine			✓					
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	✓		✓			✓		
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga			✓	✓	✓			

²³ Nimetatud KMH aruandes on olemas KMH programmi avaliku koosoleku protokoll, kuid puudub KMH aruande avaliku koosoleku protokoll

Jrk. nr.	KMH nimetus	Enim huviäratanud aspektid KMH protsessis (vt Tabel 31)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
	kavandatava tegevuse KMH								
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine			✓	✓			✓	
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH			✓	✓	✓			✓
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH		✓	✓	✓		✓		
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH		✓	✓			✓	✓	
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH			✓				✓	✓
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH			✓				✓	✓
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH		✓	✓				✓	
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	✓	✓	✓		✓		✓	✓
19	Laguja prügilga sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine			✓				✓	✓
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine			✓					
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine		✓	✓		✓			
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine			✓				✓	
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	✓	✓	✓				✓	✓
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine			✓		✓			
26	Loode-Eesti jäätmekäitlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
27	Eesti Elektriijaamade 8.ploki ja Balti Elektriijaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH	✓		✓		✓			✓
	KOKKU:	6	9	26	6	12	6	13	9
	%	22	33	96	22	44	22	48	33

8.2.4. KMH vältus

KMH vältust arvatati KMH algatamise otsuse kuupäevast kuni KMH aruande heakskiitmise otsuse kuupäevani. Võttes arvesse KMH protsessi menetlemise tähtaegu, kujuneks KMH protsessi tõrgeteta läbiviimise ajaks minimaalselt 4 kuud (kui KMH programmi ja aruande koostamiseks kuluks vaid üks kuu) (Tabel 33). Avaliku väljapaneku korda ja tähtaega reguleerib HMS (vastavalt §49 ja lg 2).

Tabel 31. KMH vältus KeHASE järgi

Jrk. nr	Tegevus	Menetlemise ajakava vastavalt KeHASEle	Menetlemise ajakava vastavalt HMSle
1	Arendaja esitab otsustajale tegevusloa taotluse ja keskkonnamemorandumi	-	-
2	Otsustaja võtab tegevusloa menetlusse, otsustab KMH algatamise ning KMH algatamisel teatab sellest arendajale	30 päeva aega otsuse tegemiseks	-
3	Otsustaja teatab KMH algatamisest seaduses loetletud isikutele ja Ametlikes Teadaannetes	10 päeva jooksul alates KMH algatamise otsusest	Haldusorgan määrab ettepanekute ja vastuväidete esitamiseks

Jrk. nr	Tegevus	Menetlemise ajakava vastavalt KeHASEle	Menetlemise ajakava vastavalt HMSle
			tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui 2 nädalat (14 päeva) alates avalikust väljapanekust
4	KMH programmi avalik arutelu	Tähtaeg sõltub kavandatava tegevuse iseloomust ja mõjude mitmekesisusest ning huvitatud isikute arvust ja huvidest	-
5	KMH järelevalve teostaja kinnitab KMH programmi	14 päeva jooksul pärast avalikku arutelu	-
6	Kui keskkonnamõju ulatub teise maakonda, piiriveekogule või merele või olla piiriülene, siis suunab keskkonnateenistus KMH programmi (eelnõu) ja oma seisukoha edasi keskkonnaministrile ja informeerib sellest arendajat	Keskkonnaminister kinnitab KMH programmi 14 päeva jooksul pärast avalikku arutelu	-
7	KMH aruande koostamine	Tähtaeg sõltub kavandatava tegevuse iseloomust ja mõjude mitmekesisusest ning huvitatud isikute arvust ja huvidest	-
8	Otsustaja teatab KMH aruande valmimisest seaduses loetletud isikutele ja Ametlikes Teadaannetes	10 päeva jooksul arvates aruande saamisest	Haldusorgan määrab ettepanekute ja vastuväidete esitamiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui 2 nädalat (14 päeva) alates avalikust väljapanekust
9	KMH aruande avalik arutelu	Tähtaeg sõltub kavandatava tegevuse iseloomust ja mõjude mitmekesisusest ning huvitatud isikute arvust ja huvidest	-
10	KMH järelevalve teostaja teeb oma otsuse KMH aruande heakskiitmise ja keskkonnanõuete määramise kohta otsustajale ja arendajale teatavaks	30 päeva jooksul arvates aruande saamisest	-
	KOKKU:	Maksimaalselt 3 kuud menetlusaega, millele lisandub KMH programmi ja aruande koostamiseks kuluv aeg	

Analüüsid KMH protseduuri vältust uuritavate KMH juhtumite puhul, selgus, et keskmiselt vältas KMH protseduur **6 kuud**, valdav osa (64%) KMH juhtumitest vältas aga vähem kui pool aastat. Ülejäänud KMH juhtumid vältasid 7, 8, 10, 11 ja 15 kuud (Tabel 34). Mõnevõrra üllatav oli see, et kuus küllaltki suure mõjuga ja ulatusliku infrastruktuuri objekti KMH-d vältasid miinimum menetlusaja (3 kuud) ja sama aja jooksul valmisid nii KMH programm kui aruanne. Kestust arvutati täiskuudena alates KMH algatamise otsusest kuni KMH aruande heakskiitva otsuseni.

Tabel 32. KMH protseduuri kestus uuritavate KMH juhtumite puhul

Jrk nr	KMH nimetus	KMH kestus täiskuudes									
		3	4	5	6	7	8	9	10	>10	
1	AS-I DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks						✓				
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal										

Jrk nr	KMH nimetus	KMH kestus täiskuudes									
		3	4	5	6	7	8	9	10	>10	
	ehituslubjakivi kaevandamise KMH									✓ ²⁴	
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine				✓						
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Väo-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH						✓				
5	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH						✓				
6	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH				✓						
7	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH		✓								
8	Kotinuka prügilala sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine				✓						
9	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH					✓					
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH				✓						
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine		✓								
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH			✓							
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH			✓							
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH								✓		
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH		✓								
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	✓									
17	Paduri IV maatiksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	✓									
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	✓									
19	Laguja prügilala sulgemise seotud keskkonnamõju hindamine	✓									
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine				✓						
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine				✓						
22	Saaremaa sadama rajamise KMH									✓ ²⁵	
23	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	✓									
24	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine					✓					
25	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine		✓								
26	Loo-Eesti jäätmekäitlus-ettevõtte keskkonnamõju hindamine								✓		
27	Eesti Elektri jaamade 8.ploki ja Balti Elektri jaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH						✓				
	KOKKU:	5	4	2	6	2	4	0	2	2	
	%	20	15	7	22	7	15	-	7	7	
	%	64					36				

²⁴ Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH vältas 15 kuud

²⁵ Saaremaa sadama rajamise KMH vältas 11 kuud

8.2.5. Osapoolte hinnang KMH protsessi erinevatele etappidele

Ankeedi B-osas uuriti kolme osapoolte (KMH eksperdi, KMH järelevalve teostaja ja huvirühmade esindajate) hinnanguid ühe ja sama uuritava KMH kohta, milles nad osalesid. Ankeedis paluti hinnata kaheksa aspekti käsitlemise piisavust kõnealuses KMHs. 27 uuritava KMH kohta laekus hinnanguid järgmiselt: KMH ekspertidelt 26, KMH järelevalve teostajatelt 22 ja huvirühma esindajatelt 6 KMH kohta. Hinnanguid kaheksale aspektile anti skaalas: “++” – täiesti piisav, eeskujulik; “+” – enam-vähem piisav, rahuldav; “0” – ebapiisav, mitterahuldav (Tabel 35).

Tabel 33. Asjaosaliste hinnang KMH eri aspektide käsitlemise piisavusele uuritavas KMHs

Jrk nr	KMH aspekt	Hinnang KMH eri aspektidele (vastuste arv)								
		KMH ekspert			KMH järelevalve teostaja			Huvirühma esindaja		
		++	+	0	++	+	0	++	+	0
1	Huvi-rühmade määramine ja kaasamine (teavitamine)	15	10	1	8	13	0	0	4	2
	<i>Vastuste arv:</i>	26			21			6		
2	Avalike koosolekute läbiviimine	18	4	3 ²⁶	12	8	1	4	2	3
	<i>Vastuste arv:</i>	25			21			6		
3	Huvirühmadele tagasiside andmine	10	16	0	3	12	3	1	1	4
	<i>Vastuste arv:</i>	26			18			6		
4	Mõjude määramine ja analüüs	17	9	0	4	12	2	1	2	3
	<i>Vastuste arv:</i>	26			18			6		
5	Asukoha valik	10	12	1	4	5	6	0	0	5
	<i>Vastuste arv:</i>	23			15			5		
6	Alternatiivide valik	12	11	2	3	11	6	0	1	4
	<i>Vastuste arv:</i>	25			20			6		
7	KMH aruande sisuline vormistus (hästi struktureeritud, ladus tekst jms)	15	11	0	9	8	4	2	3	1
	<i>Vastuste arv:</i>	26			21			6		
8	KMH aruande tehniline vormistus (kõitmisviis, kaardid, lisad)	12	14	0	8	13	0	2	3	1

²⁶ Kui ebapiisavate ja mitterahuldavate KMH aruannete arv on 3 või suurem, siis on see värviliselt esile toodud

Jrk nr	KMH aspekt	Hinnang KMH eri aspektidele (vastuste arv)								
		KMH ekspert			KMH järelevalve teostaja			Huvirühma esindaja		
		++	+	0	++	+	0	++	+	0
	jms)									
	Vastuste arv:	26			21			6		

Ootuspäraselt olid huvirühmade esindajad oma hinnangutes kõige kriitilisemad. Huvirühmade esindajad hindasid kaheksast aspektist viit KMH aruannetes kõige nõrgemalt käsitletuteks. Huvirühmade kriitikat asukohavaliku ja alternatiivide kaalumisel jagasid ka keskkonnaametnikud, hinnates kuue KMH puhul asukohavaliku ja alternatiivide käsitlemist ebapiisavaks ja mitte-rahuldavaks. Kui huvirühmade esindajad pidasid avalike koosolekute korraldamist ja huvirühmadele tagasiside andmist nõrgaks, siis selles osas olid mõned KMH eksperdid sama meelt. Ettearvatult hindasid aga KMH eksperdid oma tööd kõrgemalt, kui seda tegid KMH järelevalve teostajad ja huvirühmad, pidades oma töös mitterahuldavaks vaid avalike koosolekute läbiviimist, mõningal määral ka alternatiivide ja asukohavalikut.

Asjaosaliste endi hinnangul olid uuritavate KMHde puhul suuremad probleemid seotud asukohavaliku (Soovitus 10) ja alternatiivide valikuga (Soovitus 11). Mõlemad aspektid hinnati ebapiisavateks ja mitterahuldavateks 11 uuritava KMH puhul.

Uurides seost KMH vältuse, KMH aruande mahu ja asjaosaliste hinnangute KMH kvaliteedile vahel, siis ei tuvastatud, et lühikese kestuse (4 kuus ja vähem), õhukese aruande (30 lk ja vähem põhiteksti) ja madala hinnangu (ebapiisav, mitterahuldav) vahel oleks seos (Lisa 8).

8.2.6. Vaided ja kohtukaasused

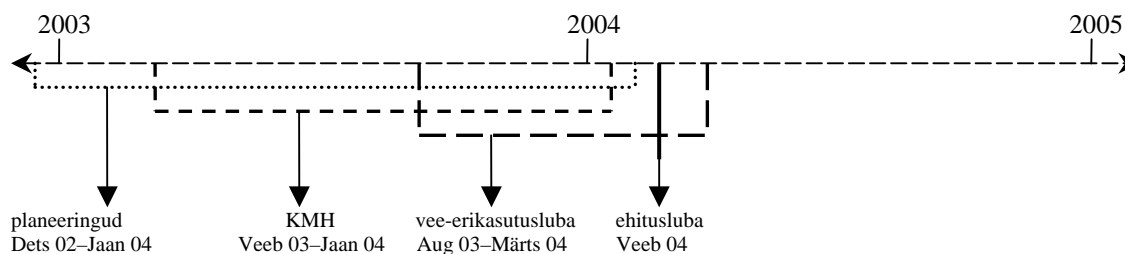
Uuritavate KMH juhtumite puhul vaidlustati KMH programmi või aruannet, kuid kohtu poole pöörduti vaid ühel juhtumil.

Kunda sadama vedellasti terminaali rajamise vastu kogusid kohalikud elanikud 18 allkirja. Pöördumise ajendiks oli keskkonna- ehk elukvaliteedi halvenemine Kundas. Suurt avalikku huvi äratasid ka Põltsamaa jõe paisutamise kava Väike-Kamari külas ja Maardu lubakivi karjääri laiendamine. Kui esimese juhtumi puhul olid kohalike elanike kartused seotud jõevee taseme tõstmisest tingitud ulatuslike alade üleujutusega, siis lubjakivi kaevandamise laiendamise kava oli elanike jaoks kui pikaajalise halva keskkonnakvaliteedi taluvuse kriitilise piiri ületamine. Lubjakivi kaevandamisega kaasnevad mõju (müra, tolm, vibratsioon, jms) olid juba kohalikele probleemiks varem ja karjääri laiendamine töötas olukorda veelgi halvendada.

KMH protsessi käigus jäi üks või mitu osapoolt eriarvamusele kahes uuritavas juhtumis. Eesti Ornitoloogiaühing ei pidanud võimalikuks Tamba tuulepargi rajamist Varbla valda kohta, mis on eeskätt linnustiku kaitseks Natura 2000 võrgustiku alana määratletud. Eestimaa Loodus Fond leidis Prangli liivakaevandamise ja Saaremaa sadama rajamise KMH aruannetes olulisi puudusi, mistõttu fond ei pidanud võimalikuks KMH aruande heakskiitmist. Mõlemal juhul otsustaja neid seisukohti ei arvestanud.

Kohtuni jõudis üks uuritavatest KMH juhtumitest – Saaremaa sadama rajamise KMH. Eestimaa Looduse Fond (ELF) ja Eesti Roheline Liikumine (ERL) pidasid sadama rajamise

protsessi mitteõiguspäraseks, põhjendades oma seisukohta sellega, et erinevad protseduurid kattusid, ja seetõttu tehti otsuseid, millel polnud piisavat alust (Joonis 3, Joonis 4). Nii alustati Mustjala valla üldplaneeringu menetlemist enne kui algatati keskkonnamõju hindamine ja vee-erikasutusloa taotlemist hiljem kui keskkonnamõju hindamist (Joonis 3). Nii jäi ebaselgeks, millise tegevusloa või planeeringuga seoses keskkonnamõju hindamine algatati ja läbi viidi.

Joonis 3. Saaremaa sadama rajamisega seotud tegevuslubade ja planeeringute menetlemise ajaline jaotus (ELF juristi K. Vaarmari joonis)

ELF ja ERL olid seisukohal²⁷, et sadama asukohavalik ei toimunud asjakohaselt ega õiguspäraselt, KMH aruandes ei olnud kavandatava tegevuse alternatiive käsitletud, samuti polnud avalikustamise käigus esitatud küsimustele ja vastuväidetele vastatud ega põhjendatud ettepanekute arvestamisest-mitte-arvestamisest. Kaebuse esitajate arvates polnud sadama rajamisel viidud läbi asjakohast asukohavalikut ega hinnatud sadama rajamise ja toimimisega kaasnevat kõiki keskkonnamõjusid, ehitusloa väljaandmisele ei eelnenud keskkonnamõju hindamist. ELF ja Eesti Ornitoloogiaühing vaidlustasid Mustjala valla Ninase poolsaare üldplaneeringu (Joonis 4). Pärnu Halduskohus rahuldab kaebuse ja tunnistas üldplaneeringu menetlusvigade tõttu õigustühiseks. Teades sadama kui mahuka infrastruktuuriobjekti rajamise kavasid, oleks Mustjala vald pidanud pöörama erilist tähelepanu üldplaneeringu keskkonnamõju hindamisele. Ent planeerimise eesmärgiga muutmisega muutus planeeringute koostamisega kaasnev keskkonnamõju hindamine vabatahtlikuks alates 01.01.2003. ELF ja ERL vaidlustasid Tallinna Halduskohtus ja Tallinna Ringkonnakohtus (Joonis 4) keskkonnaministri väljaantud vee-erikasutusloa. Kaebajate arvates olid mõjud mitmekesisemad ja ulatuslikumad kui ainult vee-erikasutusloa reguleerimiseseme piires. Mõlema astme kohtud olid seisukohal, et "...vee-erikasutusloa andmise otsustamiseks ei ole proportsionaalne nõuda laiulatuslikku keskkonnamõjude hindamist küsimustes, mis ei puutu loa reguleerimisalasse". Nõ viimane võimalus sadama rajamise ja toimimisega kaasnevat keskkonnamõju, sh mõju Kudemata Natura 2000 alale hinnata ja vastavaid asendusmeetmeid võtta, oleks olnud seoses ehitusloa menetlusega, mida aga ei tehtud (Joonis 3).

²⁷ Vastavat kohtukaasust tutvustatakse aruandes 3, Tallinna Ringkonnakohtu määrus on kättesaadav aadressil http://kola.just.ee/docs/public/dokument_308760.pdf

9. KOKKUVÕTE VALIKUURINGU PEAMISTEST TULEMUSTEST

Käesoleva uuringu eesmärgiks oli analüüsida KMH praktika käigus esilekerkinud probleeme ja anda soovitusi nende lahendamiseks. Alljärgnevalt on toodud töö peamised tulemused ja tähelepanekud.

1. Uuring hõlmas 27 KMH-d, mis viidi läbi seitsmes maakonnas KeHASE kehtivusajal, so perioodil 01.01.2001 kuni 02.04.2005. Uuritav valim jagunes üheksasse tegevusvaldkonda. Uuritavas valimis olid osapoolteks arendajad, KMH eksperdid, KMH järelevalve teostajad, otsustajad ja huvirühmade esindajad – ühtekokku 74 inimest.
2. KMH praktika uuring sisaldas osapoolte hinnanguid KMH protsessi läbiviimisele üldisemalt ning valitud KMH juhtumitele detailsemalt. 74-st adressaadist vastas ankeedile, osales telefonivestluses ja intervjuudes 70 (95%). Lisaks sellele analüüsiti KMH aruannete põhjal KMH programmi ja aruande vastavust nõuetele, avalikustamises osalenute arvu ja enim huviäratanud teemasid.
3. Valikuuringu tulemusena selgus, et KMH osapooled pole ühtemeelt KMH peamiste eesmärkide osas. Kuigi enamus vastajatest pidas KMH peamiseks ülesandeks nii majandusliku, sotsiaalse kui keskkonnakahju ennetamist ja minimeerimist, siis praktikas piirduakse enamasti siiski keskkonnakahju, vähesel määral ka sotsiaalse mõju hindamisega. Keskkonnamõju hindamine keskendub eelkõige kavandatava tegevuse mõju hindamisega looduskeskkonnale ja inimese elukvaliteedile, sh tervisele. Kavandatava tegevuse majandusliku mõju hindamisel arvestatakse tegevuse majanduslikku tasuvust kui ka arendaja võimet täita keskkonnanõudeid ja rakendada leevendavaid meetmeid, sh kasutada parimat võimalikku tehnikat. Kuid needki aspektid teenivad eelkõige looduse kaitse ja inimese elukvaliteedi tõstmise eesmärke.
4. Valikuuringu tulemused näitasid, et KMH osapooled pole ühtemeelt rollijaotuses KMH protsessi selle osas, mida seadus ei reguleeri. Seisukohad lahkesid eelkõige avalike koosolekute läbiviimise, konfliktsituatsioonide lahendamise ja riigiasutustega kooskõlastamise suhtes. Arendajad nägid suuremat rolli täitmas pigem teisi osapooli kui ise ennast.
5. Keskkonnateenistuste kahetine roll KMH järelevalve teostajana ja otsustajana tundub segavat mõlema rolli täitmist olukorras, kus ühe ja sama keskkonnaametniku ametijuhend eeldab nii keskkonnaloa menetlemist kui KMH järelevalve teostamist, ehk ametnik on ühes ja samas juhtumis nii otsustaja kui KMH järelevalve teostaja korruga. Taolisi olukordi oli antud valimis üks, kuid potentsiaalselt oleks võinud olla rohkem, sest seitsmest maakonna keskkonnateenistusest vaid kahes töötas ametnik, kelle tööülesannete hulka kuulus KMH järelevalve teostamine aga mitte keskkonnalubade menetlemine.
6. KMH algatamise motivatsioon kaalutusõiguse teostamisel oli suhteliselt nõrk. Uuritavas valimis arusaadav ja piisav motivatsioon enamasti puudus.

7. Uuringu käigus tuli esile küsimus tegevusloa reguleerimiseseme ja KMH ulatuse vahekorra kohta. Mõningatel juhtudel oli KMH ulatus laiem kui vaid kõnealuse tegevusloaga reguleeritav ulatus. Keskkonnaametnikud viitasid ka sellele, et ehitusloa vormis puudub võimalus keskkonnanõudeid märkida.
8. Uuringus osalenute arvates pole KMH objektiivne seni, kuni arendaja palkab KMH eksperdi. Küsitletavad pooldasid süsteemi, kus arendaja tasuks KMH eksperdile riigi vahendusel. Riigipoolne vahendustegevusel oleks aga rohkem miinused kui plussid, näiteks pikendaks see KMH protsessi oluliselt (hangete ja pakkumismenetluste läbiviimise tõttu) ja koormaks keskkonnametnikke ülemäärase tööga lepingute haldamisel. Töös tehakse ettepanek luua eraldiseisev riiklik komisjon – KMH nõuandev komisjon - kes komplekssete mõjude ja suure avaliku huvi korral hindaks KMH programmi ja KMH aruande kvaliteeti ning seega nõustaks KMH järelevalve teostajat.
9. KMH programmide analüüsi tulemusena ilmnes, et suuremad puudused olid seotud avalikustamise kavaga. Kava kas puudus üldse või oli ebamäärane, seostamata konkreetseid tegevusi konkreetsete tähtaegadega.
10. Uuringus osalenud huvirühmade arvates tuleks KMH programmi ja aruande eelnõu avaliku väljapaneku aega, mis haldusmenetluse seaduse kohaselt kestab vähemalt kaks nädalat, tuleks pikendada nelja nädalani. 29.11.2005.a. Keskkonnaministeeriumis toimunud käesoleva uuringu tulemuste arutelul tehti ettepanek jätta avaliku väljapaneku aja pikkuse üle otsustamine otsustaja pädevusse.
11. Avalike koosolekute protokollimine on omaette keeruline töö. Seadus sätestab, et avalikustamise käigus esitatud küsimustele, ettepanekutele ja vastuväidetele on vaja vastata. Ent seadus ei sätesta, kes peaks avalikku koosolekut juhtima ja protokollima. Uuring näitas, et praktikas on välja kujunenud tava, mille puhul tavaliselt jääb see arendaja ülesandeks, kes selle ülesande aga omakorda delegerib edasi KMH eksperdile. Töös tehakse ettepanek, et avalikku koosolekut juhataks ja protokolliks otsustaja, kuivõrd otsustaja eesmärgiks on anda kõigile osapooltele võrdsed võimalused kaasa rääkimiseks ja tasakaalustada huvisid.
12. Ei saa pidada piisavaks ega asjakohaseks, kui avalikul koosolekul osaleb vaid arendaja, KMH ekspert ja otsustaja. Avaliku huvi tekitamiseks peaks arendaja kasutama kõiki võimalusi. Asjaosalised pidasid kõige efektiivsemaks teavitamise viisiks mõju piirkonnas asuvatele kõigile elanikele kirja saatmist koju või otse postikasti panemist.
13. Uuritavate KMHde puhul tunti avalikel aruteludel enim huvi keskkonnamõju kohta, vähem sotsiaalsete mõjude ja tehnoloogiliste lahenduste vastu, kuivõrd KMH aruannetes polnud neid aspekte piisavalt käsitletud.
14. KMH aruande põhiteksti (ilma lisadeta) keskmine maht oli uuritavas valimis 51,4 lehekülge, mida võib optimaalseks pidada. Liiga lakoonilisi KMH aruandeid, kus põhiteksti maht oli vähem kui 30 lehekülge oli uuritavate KMHde hulgas 7 (26%).
15. KMH vältus oli uuritava valimi puhul keskmiselt 6 kuud, kuid 64% KMH-dest vältas vähem kui pool aastat. Arvutuslikult kestaks KMH menetlusprotseduur 3

kuud, mille kestel võib toimuda või sellele lisanduda KMH programmi ja aruande koostamine. Uuritavate KMHde hulgas oli 5 KMHd, mille kestus ei ületanud kolme kuud.

16. Uuringus osalenud keskkonnaametnikud ja huvirühmad olid kõige kriitilisemad kavandatav tegevuse asukohavaliku ja alternatiivide valiku ning mõjude määratlemise ja analüüsi suhtes. Huvirühmad olid rahulolematud ka avalike koosolekute läbiviimise ja huvirühmadele tagasiside andmise suhtes.
17. Seost lühikeseajalise (4 kuud ja vähem), väikesemahulise KMH aruande (30 lehekülge ja vähem põhiteksti) ning asjaosaliste madala hinnangu KMH kvaliteedile vahel uuritavas valimis ei tuvastatud. Antud teemat tuleks lähemalt uurida suurema valimi puhul.
18. Hindamaks KMH menetlusprotsessi nõuetekohasust ja KMH aruannete kvaliteeti tuleks välja töötada ja õiguslikult sätestada nõuded. Vastavate nõuete tutvustamine tuleks lülitada KMH sihtrühmadele suunatud koolitusprogrammidesse (Soovitus 12).
19. Vaided, mida esitati uuritavate KMHdega seoses, puudutasid inimeste kartust, et kavandatav tegevus võib halvendada elukeskkonna kvaliteeti, arendaja ja KMH ekspertide väheveenvaid põhjendusi, et mõju ei ole oluline. Paljudel juhtudel andsid kartustele aluse ebaprofessionaalselt läbi viidud avalikud koosolekud ja ebapiisav tagasiside esitatud küsimustele, ettepanekutele ja vastuväidetele.
20. Kohtukaasusi oli uuritava valimi hulgas üks – Saaremaa sadama rajamise keskkonnamõju hindamine. Kohtu poole ajendas Eestimaa Looduse Fondi ja Eesti Rohelist Liikumist pöörduma kaebajate arvates KMH aruande ebapiisavus otsusetegemiseks ja menetlusvead, mille tõttu poleks keskkonnaminister pidanud vee-erikasutusluba välja andma. Tallinna Halduskohus ja Tallinna Ringkonnakohus leidsid, et KMH aruanne oli vee-erikasutusloa reguleerimiseseme piires piisav. Kaebajad on täna endiselt seisukohal, et Saaremaa sadama asukohavaliku keskkonnamõju hindamist ei ole toimunud ja et see oleks pidanud toimuma Saare maakonnaplaneeringu muutmise protsessi raames ja et KMH aruanne on puudulik
21. Mitmed käesolevas uuringus esile kerkinud probleemid olid seotud küsimusega, millal on õige aeg ja koht küsida õigeid küsimusi, eeskätt kavandatava tegevuse asukoha ja trassi valiku ning tehnoloogiliste lahenduste kohta jt. Selleks on vaja õiguslikult reguleerida otsustuskord, mis määraks nimetatud valikute tegemise otsustustaseme ja menetluskorra. Ehitusloa ja detailplaneeringu menetlusprotsess ei ole asukohavaliku tegemiseks.
22. Elav huvi käesoleva töö tulemuste vastu 29.11. 2005.a. Keskkonnaministeriumis toimunud seminarist osavõtjate hulgas näitas, et taolisi uuringuid tuleks korraldada süstemaatiliselt. Töö tulemused peaksid olema avalikult kättesaadavad (Soovitus 13).

10. SOOVITUSED

Soovitus 1. Täpsustada seaduse (KeHJS) eesmärki selliselt, mis piiritleks paremini keskkonnamõju hindamise objekti ja ulatust. Näiteks võiks sõnastus olla järgmine “*Keskkonnamõju hindamise peamiseks ülesandeks on kavandatava tegevusega kaasneva võimaliku negatiivse mõju inimese elukeskkonnale, so looduskeskkonnale ja elukvaliteedile (sh tervisele), ennetamine ja minimeerimine.*”

Soovitus 2. Olukorras, kus üks ja sama keskkonnaametniku ametijuhend eeldab nii keskkonnaloa menetlemist kui KMH järelevalve teostamist, tuleks keskkonnateenistuse juhil kaaluda võimalust anda üks nendest rollidest teisele keskkonnaametnikule, et vältida olukorda, kus üks ja seesama ametnik on samas juhtumis nii otsustaja kui KMH järelevalvaja ehk “ise teen-ise kontrollin”.

Soovitus 3. Olukorras, kus on kõrgendatud üldine huvi või protsessis osaleb arvukalt huvirühmi ja üksikisikuid, oleks otstarbekam, kui avalikku koosolekut asuks juhtima ja protokollima otsustaja. KMH eksperdid ja huvirühmade esindajad ongi leidnud, et otsustaja oleks selle ülesande täitmiseks kõige sobivaim institutsioon, kuivõrd otsustaja peaks olema huvitatud eelkõige sellest, et enne otsuse tegemist oleksid kõik osapooled ärakuulatud ja nende arvamused kaalutud.

Soovitus 4. Töötada välja riiklike dokumentidega (arengukavades, tegevuskavades, sealhulgas spetsiifiliste kavades nagu jäätmekavades ja veemajanduskavades) määratavate ehituste ja rajatiste (sh suurte infrastruktuuriobjektide nagu teede, sadamate, sildade jms) asukohavaliku üle otsustamise tasemed ja kord, sh keskkonnamõju hindamise ulatus.

Soovitus 5. Kaaluda võimalust alata tasuvusuuring Keskkonnamõju hindamise nõuandva komisjoni loomiseks, mis annaks oma seisukoha KMH järelevalve teostajale KMH programmi ja aruande eelnõu sisulise piisavuse kohta.

Soovitus 6. Kaaluda võimalust alata uuring kõigi keskkonnateenistuste seas eesmärgiga tuvastada, kuivõrd tihti tuleb ette olukordi, kus keskkonnamõju hindamise ulatus ja kavandatud leevendavad meetmed ületavad keskkonnaloa spetsiifikast tulenevate ja otsustaja pädevusse antud keskkonnanõuete määramise ulatust.

Soovitus 7. Anda otsustajale õigus pikendada KMH programmi ja aruande eelnõude avaliku väljapaneku aega rohkem kui 2 nädalat sõltuvalt kavandatava tegevuse keerukusest ja avalikust huvi suuruselt.

Soovitus 8. KMH nimetuses võiks esineda täpsustus, millise tegevusloa või planeeringuga seoses antud KMH-d tehakse. Selline täpsustus annaks parema ülevaate KMH ulatusest.

Soovitus 9. KMH programmi ja aruande avaliku koosoleku osalejate registreerimislehel võiksid osalejate kohta olla kirjas järgmised andmed: “osaleja nimi”, “seotus projektiga”, “e-posti või postiaadress” ja “allkiri”.

Soovitus 10. Asukohavaliku protseduuri läbiviimiseks on vaja õiguslikult sätestada dokumentide hierarhia ja otsustuskord, millega näidatakse ära, mis otsuseid, mis tasemel teha saab. Asukohavalik ei ole (reeglina) detailplaneeringu ega ehitusloa menetlusprotsessi osa.

Soovitus 11. Alternatiivide valiku läbiviimiseks on vaja juba KMH programmis ära näidata ja asjaosalistega kokku leppida, mille alternatiive (asukoha, tehnoloogia jms) kaalutakse, et hoida ära hilisemaid arusaamatusi.

Soovitus 12. Töötada välja ja sätestada õiguslikult nõuded KMH menetlusprotsessile ja aruande kvaliteedile ning lülitada nende nõuete tutvustamine KMH sihtrühmadele suunatud koolitusprogrammidesse.

Soovitus 13. Viia süstemaatiliselt läbi KMH praktika ja kvaliteedi analüüse ja avalikustada nende tulemused.

11. LISAD

11.1. Lisa 1. Valikuuringu andmebaas

11.2. Lisa 2. Küsimustik arendajale (näidis)

Küsimustik AS-le Tallinna Sadam

A OSA. ÜLDKÜSIMUSED

1. Väide: **KMH peamiseks eesmärgiks on see, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks** (valige üks vastus)
 - 1.1. Majanduslikku kahju arendajale ja ühiskonnale (eeskätt ettevõtte pankrot)
 - 1.2. Sotsiaalset kahju ühiskonnale ja kohalikule kogukonnale (eeskätt töökohtade vähenemine või kadumine)
 - 1.3. Keskkonnakahju (eeskätt looduskeskkonnale ja elukvaliteedile – puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused jms)
 - 1.4. Nii keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalset kahju kogu ühiskonnale
 - 1.5. KMH peamine eesmärk sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
 - 1.6. Muu, mis
2. **Kelle poole pöördute esimesena, kui asute oma äriideed ellu viima ja soovite teada, mis tegevuslube ja kooskõlastusi teil selleks vaja läheb?** (valige üks vastus)
 - 2.1. Pöördun kohaliku omavalitsuse poole, kuhu oma tegevust planeerin?
 - 2.2. Pöördun maakonna keskkonnateenistuse poole, kuhu oma tegevust planeerin?
 - 2.3. Pöördun konsultatsioonifirma poole, kes mulle kõiki vajalikke toiminguid selgitab?
 - 2.4. Pöördun (kelle?)poole
 - 2.5. Ei pöördu kellegi poole, uurin ise järele
 - 2.6. Muu, mis?
3. **Kui tegevusloa andja nõuab keskkonnamõju hindamise läbiviimist, siis kuidas leiate KMH eksperdi(d)?** (valige üks vastus)
 - 2.1. Kasutan interneti-põhist otsingut
 - 2.2. Mul on KMH ekspertidega juba varasem kogemus, tean kust leida
 - 2.3. Küsin tuttavate käest, kes on varem KMHD teinud
 - 2.4. Küsin kohalikust omavalitsusest
 - 2.5. Küsin maakonna keskkonnateenistusest
 - 2.6. Muu, mis
4. **Mida hindate KMH eksperdi valikul esmajärjekorras?** (valige üks vastus)
 - 3.1. KMH eksperdi varasemat kogemust
 - 3.2. Mõne tuttava soovitus
 - 3.3. KMH eksperdi renomeed
 - 3.4. KMH hinda
 - 3.5. KMH eksperdi suutlikkust viia tõrgeteta läbi KMH (sh ladus suhtlemine ametiasutustega ja huvirühmadega)
 - 3.6. KMH eksperdi kvalifikatsiooni, st tema eriala vastavust keskkonnamõju hindamise objektile
 - 3.7. Muud, mis?
5. **Kui oluliseks peate KMH ekspertide litsentseerimist?**
 - 4.1. See on väga oluline, see annab töö kvaliteedile garantii
 - 4.2. See on suhteliselt oluline, aga on ka teisi kriteeriume
 - 4.3. Sel pole olulist tähtsust
 - 4.4. Sel pole üldse tähtsust, see nõue tuleks seadusest välja võtta
6. **Palun märkige alljärgnevas tabelis ära, millised tööloigud KMH protsessis peaksid teie arvates olema ühe või teise osapoole põhiülesanne/põhivastutus?** (pange iga ala-küsimuse juures *vaid üks ristike* sobivasse lahtrisse)

Jrk. Nr	Tegevus KMH aruande koostamisel	Kes seda peaks eelkõige tegema?			
		Arendaja	KMH ekspert	Otsustaja ehk tegevusloa väljaandja	KMH järelevalve teostaja
5.1.	Kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendus ja kirjeldus				
5.2.	KMH programmi ja aruande mustandi koostamine				
5.3.	KMH programmi ja aruande mustandi avalikust arutelust teatamine				
5.4.	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu juhtimine				
5.5.	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu protokollimine				
5.6.	Avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele vastamine				
5.7.	Riigiasutustega kooskõlastamine				
5.8.	Konflikt-situatsioonide lahendamine erinevate osapoolte vahel KMH protsessis				

7. Kas ja mil määral peaks KMH ekspert teie arvates vastutama KMH järelduste eest kavandatava tegevuse rakendamisel? (valige üks vastus)

- 6.1. KMH eksperdi vastutus lõpeb KMH aruande heakskiitmisega
- 6.2. KMH eksperdi vastutus lõpeb tellija-täitja lepingu lõppemisega
- 6.3. KMH eksperdi edaspidine vastutus on vaid moraalne (nt mõju renomeele, mistõttu ei saa uut tööd jms)
- 6.4. KMH eksperdi vastutus peaks olema materiaalne (nt peaks ta kahjud hüvitama)
- 6.5. KMH eksperdi vastutust on raske, kui mitte võimatu, määrata
- 6.6. Muu, mis?

8. KMH praktika on näidanud, et keskkonnamõju hindamisel tekib enim probleeme alternatiivide valikuga. Millele teie arvates on keskkonna seisukohast enim otstarbekas valida ja analüüsida alternatiive? (valige üks vastus)

- 7.1. Asukohale
- 7.2. Tehnoloogiale
- 7.3. Leevendavatele meetmetele
- 7.4. Hoonete arhitektuursele lahendusele
- 7.5. Tegevuse vajadusele
- 7.6. Muu, mis?

9. KMH praktika on näidanud, et enim poleemikat ja huvirühmade vastuseisu on tekitanud kavandatava tegevuse asukohavalik, sest tihti tehakse KMH vaid arendaja poolt valitud territooriumile ega kaaluta teisi variante. Kuidas oleks teie arvates võimalik kaaluda asukohaalternatiive? (valige üks vastus)

- 8.1. Arendaja peab oma tegevuse kavandamisel alati välja valima rohkem kui ühe territooriumi
- 8.2. Asukohavalik ei ole arendaja mure, erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta

- 8.3. Arendaja saabki kaaluda ainult seda territooriumi, mis on tema valduses, asukohavalik on KMHs suhteliselt formaalne tegevus
- 8.4. Muu, kuidas?

10. Kuidas teie arvates saaks kõige tõhusamalt ennetada negatiivset avalikku arvamust arendaja kavandatava tegevuse suhtes? (valige üks vastus)

- 9.1. Arendaja peaks esmalt (enne tegevusloa taotlemist ja KMHd) oma ideed tutvustama (nt kohalikus lehes või avalikul koosolekul), et teada saada, milline on suhtumine
- 9.2. Arendaja peaks esmalt tellima (enne tegevusloa taotlemist ja KMHd) eel-uuringu kavandatava tegevuse võimalustest ja piirangutest valitud ala(de)l, millega kaardistatakse võimalikke ohtusid (sh negatiivne suhtumine)
- 9.3. Arendaja peaks kohalikele inimestele midagi lubama, mis nad positiivseks muudab (nt töökohad, infrastruktuuri rajamine/rekonstrueerimine jms)
- 9.4. Negatiivset suhtumist ei saa ennetada, sest kunagi ei tea ette, mis tuleb
- 9.5. Muu, mis?

11. KMH praktika on näidanud, et KMH protsess vältab 4 kuni 24 kuud, enamasti 5-8 kuud. Kuidas hindate sellist KMH ajakulu võrreldes kogu projekti ettevalmistus-perioodiga? (valige üks vastus)

- 10.1. Pean seda optimaalseks
- 10.2. KMH kestus peaks olema lühem, see ei tohiks ületadakuud
- 10.3. KMH kestusele ei saa piire seada, läheb aega mis läheb
- 10.4. Muu mis?

12. Mis oleks teie hinnangul KMH optimaalne maksumuse proportsioon võrreldes kogu projekti maksumusega, ehk mis tingimustel jätaksite projekti katki, sest KMH läheks liiga kalliks maksma?

- 11.1. KMH maksumus ei tohiks ületada 1% kogu projekti maksumusest
- 11.2. KMH maksumus ei tohiks ületada 5% kogu projekti maksumusest
- 11.3. KMH maksumus ei tohiks ületada 10% kogu projekti maksumusest
- 11.4. KMH maksumus ei tohiks ületada(?) % kogu projekti maksumusest
- 11.5. KMH maksumusel pole suurt tähtsust, kulub palju kulub
- 11.6. Muu, mis?

13. Milline KMH etapp tekitab teile kui arendajale kõige enam raskusi? (valige üks vastus)

- 12.1. Tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendamine otsustajale/huvirühmadele
- 12.2. Aru saada, kas minu tegevus on KMH objekt ehk kas KMH-d on vaja?
- 12.3. Tööülesande püstitamine KMH ekspordile
- 12.4. Mõjude määratlemine ja nende hindamine
- 12.5. Avalike koosolekute läbiviimine ja küsimustele vastamine
- 12.6. Suhtlemine ametiasutustega (bürokratia)
- 12.7. Muu, mis?

B OSA. VALIK-UURINGU KÜSIMUSED

1. KMH nimetus: Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine, 2002

1.1. Kas nimetatud KMH sujus teie ootustele vastavalt?

Kui jah, siis miks?

.....

Kui ei, siis miks?

.....

1.2. Mis te arvate, kas huvirühmade teavitamine ja osalemine oli piisav?

Kui jah, siis miks?

.....

Kui ei, siis miks?

.....

2. KMH nimetus: Saaremaa sadama rajamise keskkonnamõju hindamine, 2003

2.1. Keskkonnaorganisatsioonid vaidlustasid kohtus vee-erikasutusloa väljaandmise, sest kõiki sadamaga seotud mõjusid ei arvestatud. Kohus leidis, et kogu sadamat ei saagi vee-erikasutusloa raamides käsitleda.

Kas olete kohtuga sama meelt?

Kui jah, siis miks?

.....

Kui ei, siis miks?

.....

2.2. Kuivõrd KKM ja kohus leidsid, et vee-erikasutusloa menetlemisel polnud vajadust hinnata kogu sadama selle rajamise ja käitamise perioodi keskkonnamõju, siis millal ja millise protsessi raames oleks seda Teie arvates pidanud hindama?

.....

2.3. Kuidas oleks saanud ennetada konflikte keskkonnaorganisatsioonidega?

.....

2.4. Milliseid "karisid" oleks saanud paremini vältida KMH käigus kui seda praktikas tehti?

.....

3. KMH nimetus: Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine, 2003

3.1. Miks kaaluti KMH käigus vaid üht liivakaevandamise maardlat?

.....

3.2. Kas kõiki KMH aruandes toodud keskkonnameetmeid on arendaja rakendanud? Millised meetmete rakendamine on olnud keeruline/kulukas?

.....

TÄNAME!

11.3. Lisa 3. Küsimustik KMH eksperdile (näidis)

Küsimustik – KMH eksperdile Kuido Kartaule

A OSA. ÜLDKÜSIMUSED

1. Kas teie arvates on keskkonnamõju hindamise algatamise motiivid (olulise keskkonnamõju kriteeriumid) piisavad ja hästi mõistetavad? (valige üks vastus)

1.1. Täiesti piisavad ja mõistetavad, sest ega kõiki elus ettetulevaid juhtumeid ei saa seadusesse kirjutada, oluline on ka igakordne kaalutlemine

1.2. Enam-vähem piisavad ja mõistetavad, kuid oleks vaja veel täpsustada (mida?)

.....

1.3. Ebapiisavad ja ebaselged, sest

.....

1.4. Täiesti arusaamatud, sest

1.5. Muu, mis ?

.....

2. Kui oluliseks peate KMH ekspertide litsentseerimist? (valige üks vastus)

2.1. See on väga oluline, see annab töö kvaliteedile garantii

2.2. See on suhteliselt oluline, aga on ka teisi kriteeriume

2.3. Sel pole olulist tähtsust

2.4. Sel pole üldse tähtsust, see nõue tuleks seadusest välja võtta

3. Palun märkige alljärgnevas tabelis ära, millised tööloigud KMH protsessis peaksid teie arvates olema ühe või teise osapoole põhiülesanne/põhivastutus? (pange iga ala-küsimuse juures *vaid üks ristike* sobivasse lahtrisse)

Jrk. Nr	Tegevus KMH aruande koostamisel	Kes seda peaks eelkõige tegema?			
		Arendaja	KMH ekspert	Otsustaja ehk tegevusloa väljaandja	KMH järelevalve teostaja
3.1.	Kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendus ja kirjeldus				
3.2.	KMH programmi ja aruande mustandi koostamine				
3.3.	KMH programmi ja aruande mustandi avalikust arutelust teatamine				
3.4.	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu juhtimine				
3.5.	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu protokollimine				
3.6.	Avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele vastamine				
3.7.	Riigiasutustega				

Jrk. Nr	Tegevus KMH aruande koostamisel	Kes seda peaks eelkõige tegema?			
		Arendaja	KMH ekspert	Otsustaja ehk tegevusloa väljaandja	KMH järelevalve teostaja
	kooskõlastamine				
3.8.	Konflikt-situatsioonide lahendamine erinevate osapoolte vahel KMH protsessis				

4. Kas ja mil määral peaks KMH ekspert teie arvates vastutama KMH järelduste eest kavandatava tegevuse rakendamisel? (valige üks vastus)

- 4.1. KMH eksperdi vastutus lõpeb KMH aruande heakskiitmisega
- 4.2. KMH eksperdi vastutus lõpeb tellija-täitja lepingu lõppemisega
- 4.3. KMH eksperdi edaspidine vastutus on vaid moraalne (nt mõju renomeele, mistõttu ei ei saa uut tööd jms)
- 4.4. KMH eksperdi vastutus peaks olema materiaalne (nt peaks ta kahjud hüvitama)
- 4.5. KMH eksperdi vastutust on raske, kui mitte võimatu, määrata
- 4.6. Muu, mis?

5. KMH praktika on näidanud, et keskkonnamõju hindamisel tekib enim probleeme alternatiivide valikuga. Millele teie arvates on keskkonna seisukohast enim otstarbekas valida ja analüüsida alternatiive? (valige üks vastus)

- 5.1. Asukohale
- 5.2. Tehnoloogiale
- 5.3. Leevendavatele meetmetele
- 5.4. Hoonete arhitektuursele lahendusele
- 5.5. Tegevuse vajadusele
- 5.6. Muu, mis?

6. KMH praktika on näidanud, et enim poleemikat ja huvirühmade vastuseisu on tekitanud kavandatava tegevuse asukohavalik, sest tihti tehakse KMH vaid arendaja poolt valitud territooriumile ega kaaluta teisi variante. Kuidas oleks teie arvates võimalik kaaluda asukohaalternatiive? (valige üks vastus)

- 6.1. Arendaja peab oma tegevuse kavandamisel alati välja valima rohkem kui ühe territooriumi
- 6.2. Asukohavalik ei ole arendaja mure, erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta
- 6.3. Arendaja saabki kaaluda ainult seda territooriumi, mis on tema valduses, asukohavalik on KMHs suhteliselt formaalne tegevus
- 6.4. Muu, kuidas?

7. Milline KMH etapp tekitab teile kui KMH eksperdile kõige enam raskusi? (valige üks vastus)

- 7.1. Tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendamine huvirühmadele
- 7.2. KMH programmi koostamine
- 7.3. Mõjude määratlemine ja nende hindamine
- 7.4. Andmete vähesus
- 7.5. Avalike koosolekute läbiviimine ja küsimustele vastamine
- 7.6. KMH aruande tehniline vormistamine
- 7.7. Suhtlemine ametiasutustega (bürokratia)
- 7.8. Arendaja antud lühike tähtaeg
- 7.9. Arendaja surve teatud tulemuste saamiseks
- 7.10. Muu, mis?

8.Väide: KMH järelevalve teostaja ei tohiks oma tegevusega takistada (kohalikku) arendustegevust (valige üks vastus)

- 8.1. Enamasti on see nii, et eelistatakse majanduslikke kaalutlusi
- 8.2. Suhteliselt tihti
- 8.3. Tuleb ette mõnikord
- 8.4. Tuleb ette harva
- 8.5. Sellist olukorda pole esinenud, alati eelistatakse keskkonnakaalutlusi

2) Väide: Kui keskkonnateenistus on otsustaja (ehk keskkonnaloa väljaandja) ja KMH järelevalve teostaja rollis korraga, siis tekib huvide/rollide konflikt (valige üks vastus)

- 9.1. Enamasti on see nii, sest otsustajal tuleb tasakaalustada kõiki (majandus- , sotsiaalseid ja keskkonna-) huvisid, kuid KMH järelevalve teostaja peab hea seisma eelkõige keskkonnahuvide eest
- 9.2. Sellist olukorda ei saa tekkida, sest nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves on esmatähtsad vaid keskkonnaaspektid.
- 9.2. Huvide konflikti pole, sest nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves tuleb niikuinii arvestada kõiki (majandus-, sotsiaal - kui keskkonna-) aspekte võrdselt.
- 9.4. Sellist olukorda tuleb ette harva, sest (miks?)

3) Väide: Keskkonnamõju hindamine pole objektiivne seni, kuni KMH ekspert ja arendaja on lepingulistes suhetes (valige üks vastus)

- 10.1. Olen sama meelt, eksperdile peaks tasuma riik
- 10.2. Olen sama meelt, eksperdile peaks tasuma arendaja riigi vahendusel
- 10.3. KMH objektiivsust tuleks tõsta KMH aruande kvaliteedi parema kontrolliga mitte KMH eksperdi ja arendaja vaheliste suhete muutmisega
- 10.4. KMH on täna piisavalt objektiivne, pole vaja olukorda muuta
- 10.5. Muu, mis ?.....

B OSA. SPETS-UURINGU KÜSIMUSED

Olete olnud juhtekspert järgmises(-tes) KMH-des:

KMH 1: Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH, 2004

KMH 2: Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise keskkonnamõju hindamine, 2004

KMH 3: Varbla vald, Tamba tuulepargi DP keskkonnamõju hindamine, 2002

KMH 4: Unimäe küla Paduri IV maaüksusele tuulegeneraatorite kavandamise KMH, 2005

Hinnang oma tööle. Millised aspektid nimetatud KMH-s olid Teie arvates piisavad ja ebapiisavad? Märkide igasse lahtrisse:

++ – täiesti piisav, eeskujulik
+ – enam-vähem piisav, rahuldav
0 - ebapiisav ja mitterahuldav

Jrk.nr	Aspektid	KMH 1	KMH 2	KMH 3	KMH 4
1	Huvirühmade määratlemine ja kaasamine (teavitamine)				
2	Avalike koosolekute läbiviimine				
3	Huvirühmadele tagasiside andmine				
4	Mõjude määratlemine ja analüüs				
5	Asukoha valik				
6	Alternatiivide valik				
7	KMH aruande sisuline vormistus (hästi struktureeritud, ladus tekst)				
8	KMH aruande tehniline vormistus (kõitmisviis, kaardid, lisad)				

TÄNAME!

11.4. Lisa 4. Küsimustik keskkonnaametnikele (näidis)

A OSA . ÜLDKÜSIMUSED

a. Väide: **KMH peamiseks eesmärgiks on see, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks (valige üks vastus)**

- 1.1. Majanduslikku kahju arendajale ja ühiskonnale (eeskätt ettevõtte pankrot)
- 1.2. Sotsiaalsel kahju ühiskonnale ja kohalikule kogukonnale (eeskätt töökohtade vähenemine või kadumine)
- 1.3. Keskkonnakahju (eeskätt looduskeskkonnale ja elukvaliteedile – puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused jms)
- 1.4. Nii keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalsel kahju kogu ühiskonnale
- 1.5. KMH peamine eesmärk sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 1.6. Muu, mis

2.Väide: Lisaks peamisele eesmärgile **täidab KMH veel teisi eesmärke, järjekorras on järgmisena oluline** (valige üks vastus)

- 2.1. Demokraatia arendamine (huvirühmade kaasamine, avalikud arutelud, ettepanekute/vastuväidete arvestamine jms)
- 2.2. Kavandatava tegevuse majandusliku mõttekuse ja kuluefektiivsuse analüüs
- 2.3. Kavandatava tegevuse vajaduse analüüs
- 2.4. Kavandatava tegevuse sotsiaalsete mõjude analüüs
- 2.5. Kavandatava tegevuse positiivsete mõjude analüüs
- 2.6. Muu, mis

3.Väide: **KKT kui Otsustaja ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et KMH oleks nõuetekohaselt läbiviidud (vastavalt õigusaktidele) (valige üks vastus)**

- 3.1. Olen sama meelt
- 3.2. KKT ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 3.3. See ei ole KKT peamine ülesanne

4.Väide: **KKT kui Otsustaja ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks olulist negatiivset keskkonnamõju (valige üks vastus)**

- 4.1. Olen sama meelt
- 4.2. KKT (kui otsustaja) ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 4.3. See ei ole KKT kui otsustaja peamine ülesanne

5.Väide: **KKT kui Otsustaja ülesandeks on seista hea üldiste huvide, mitte erahuvide eest keskkonnakaitsel (valige üks vastus)**

- 5.1. Olen sama meelt
- 5.2. KKT kui otsustaja ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 5.3. See ei ole KKT kui otsustaja ülesanne

6.Väide: **Otsustaja ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel oleks tagatud säästva arengu põhimõte: majandus-, sotsiaalse ja keskkonna-valdkonna tasakaalustatud areng (valige üks vastus)**

- 6.1. Täpselt nii, ja alati
- 6.2. Ainult siis, kui KKT on otsustaja rollis
- 6.3. KKT peaks hea seisma ainult keskkonnavaldkonna eest, majanduse- ja sotsiaalvaldkonna eest peaksid hea seisma teised vastavad ametkonnad

7.Väide: **Otsustaja praktika on näidanud, et olukorras, kus kaalukaasil on ühel pool kohaliku elu arendamine ja teisel pool keskkonnanõuded, tuleb eelistada esimest, st majanduslikke kaalutlusi (valige üks vastus).**

- 7.1. Enamasti on see nii, et eelistatakse majanduslikke kaalutlusi
- 7.2. Suhteliselt tihti
- 7.3. Tuleb ette mõnikord

- 7.4. Tuleb ette harva
- 7.5. Sellist olukorda pole esinenud, alati eelistatakse keskkonnakaalutlusi

8.Väide: KMH järelevalve teostaja peamiseks ülesandeks on (valige üks vastus):

- 8.1. kontrollida, et KMH oleks nõuetekohaselt (sh avalikustamine) läbi viidud ja negatiivse keskkonnamõju vältimine tegevuse kavandamisel ja elluviimisel on seejuures kõige tähtsam aspekt
- 8.2. kontrollida, et KMH oleks nõuetekohaselt (sh avalikustamine) läbi viidud, kuid negatiivse keskkonnamõju vältimine tegevuse kavandamisel ja elluviimisel ei ole seejuures kõige olulisem, on ka teisi aspekte
- 8.3. Muu, mis ?.....

9.Väide: KMH järelevalve teostaja ei tohiks oma tegevusega takistada (kohalikku) arendustegevust (valige üks vastus)

- 9.1. Enamasti on see nii, et eelistatakse majanduslikke kaalutlusi
- 9.2. Suhteliselt tihti
- 9.3. Tuleb ette mõnikord
- 9.4. Tuleb ette harva
- 9.5. Sellist olukorda pole esinenud, alati eelistatakse keskkonnakaalutlusi

10. Väide: Kui keskkonnateenistus on otsustaja (ehk keskkonnaloa väljaandja) ja KMH järelevalve teostaja rollis korraga, siis tekib huvide/rollide konflikt (valige üks vastus)

- 10.1. Enamasti on see nii, sest otsustajal tuleb tasakaalustada kõiki (majandus-, sotsiaalseid ja keskkonna-) huvisid, kuid KMH järelevalve teostaja peab hea seisma eelkõige keskkonnanahvide eest
- 10.2. Sellist olukorda ei saa tekkida, sest nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves on esmatähtsad vaid keskkonnanahvide aspektid.
- 10.2. Huvide konflikti pole, sest nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves tuleb niikuinii arvestada kõiki (majandus-, sotsiaal - kui keskkonna-) aspekte võrdselt.
- 10.4. Sellist olukorda tuleb ette harva, sest (miks?)

11. KMH praktika on näidanud, et keskkonnamõju hindamisel tekib enim probleeme alternatiivide valikuga. Millele teie arvates on keskkonna seisukohast enim otstarbekas valida ja analüüsida alternatiive? (valige üks vastus)

- 11.1. Asukohale
- 11.2. Tehnoloogiale
- 11.3. Leevendavatele meetmetele
- 11.4. Hoonete arhitektuursele lahendusele
- 11.5. Tegevuse vajadusele
- 11.6. Muu, mis?

12. KMH praktika on näidanud, et enim poleemikat ja huvirühmade vastuseisu on tekitanud kavandatava tegevuse asukohavalik, sest tihti tehakse KMH vaid arendaja poolt valitud territooriumile ega kaaluta teisi variante. Kuidas oleks teie arvates võimalik kaaluda asukohaalternatiive? (valige üks vastus)

- 12.1. Arendaja peab oma tegevuse kavandamisel alati välja valima rohkem kui ühe territooriumi
- 12.2. Asukohavalik ei ole arendaja mure, erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta
- 12.3. Arendaja saabki kaaluda ainult seda territooriumi, mis on tema valduses, asukohavalik on KMHs suhteliselt formaalne tegevus
- 12.4. Muu, kuidas?

13. Mis valmistab teile teie igapäeva töös kõige enam raskusi ?

Märkige palun igasse lahtrisse, kas 1 - kõige probleemsem; 2- suhteliselt probleemne või 0 – probleeme pole, vastavalt oma rollile (otsustaja või järelevalve teostaja) ja vajadusel lisage ka täpsustav kommentaar:

KMH etapid	KKT kui Otsustaja	Kommentaar	KKT kui KMH järelevalve teostaja	Kommentaar
13.1. Olulise keskkonnamõju määratlemine ehk kas KMH on vajalik?				
13.2. KMH algatamisest Ametlikes Teadaannetes teatamine				
13.3. KMH programmi ulatuse ja piisavuse kontrollimine (st programmi kinnitamine)				
13.4. KMH programmi valmimisest teatamine Ametlikes Teadaannetes				
13.5. KMH programmi avaliku arutelu ettevalmistamine ja läbi viimine				
13.6. Huvirühmade määratlemine				
13.7. Avalikustamise käigus tulnud küsimustele, ettepanekutele ja vastuväidetele vastamine				
13.8. Otsustamine, kas kiita KMH programm heaks või mitte				
13.9. Huvirühmadega suhtlemine				
13.10. Arendajaga suhtlemine				
13.11. KMH ekspertidega suhtlemine				
13.12. KMH aruande kvaliteedi kontroll				
13.13. Keskkonnanõuete seadmine				
13.14. Otsustamine, kas anda keskkonnaluba või mitte				
13.15. Otsustamine, kas kiita KMH aruanne heaks või mitte				

14. Väide: Keskkonnamõju hindamine pole objektiivne seni, kuni KMH ekspert ja arendaja on lepingulistes suhetes (valige üks vastus)

- 14.1. Olen sama meelt, eksperdile peaks tasuma riik
- 14.2. Olen sama meelt, eksperdile peaks tasuma arendaja riigi vahendusel
- 14.3. KMH objektiivsust tuleks tõsta KMH aruande kvaliteedi parema kontrolliga mitte KMH eksperdi ja arendaja vaheliste suhete muutmisega
- 14.4. KMH on täna piisavalt objektiivne, pole vaja olukorda muuta
- 14.5. Muu, mis ?.....

B OSA. SPETS-UURINGU KÜSIMUSED

Teie menetleda on olnud järgmised KMH-d:

KMH 1: AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks, 2004

KMH 2: Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärilal ehituslubjakivi kaevandamise KMH, 2004

KMH 3: OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine, 2004

KMH 4: Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH, 2003

Millised aspektid nimetatud KMH-s olid Teie arvates piisavad ja ebapiisavad? Märkide igasse lahtrisse:

++ – täiesti piisav, eeskujulik
+ – enam-vähem piisav, rahuldav
0 - ebapiisav ja mitterahuldav

Jr k. nr	Aspektid	KMH 1	KMH 2	KMH3	KMH 4
1	Huvirühmade määratlemine ja kaasamine (teavitamine)				
2	Avalike koosolekute läbiviimine				
3	Huvirühmadele tagasiside andmine				
4	Mõjude määratlemine ja analüüs				
5	Asukoha valik				
6	Alternatiivide valik				
7	KMH aruande sisuline vormistus (hästi struktureeritud, ladus tekst)				
8	KMH aruande tehniline vormistus (kõitmisviis, kaardid, lisad)				

TÄNAME!

11.5. Lisa 5. Küsimustik kohalikule omavalitsusele ja maanteeametile (näidis)

A OSA . ÜLDKÜSIMUSED

1.Väide: KMH peamiseks eesmärgiks on see, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks (vali üks vastus)

- 1.1. Majanduslikku kahju arendajale ja ühiskonnale (eeskätt ettevõtte pankrot)
- 1.2. Sotsiaalset kahju ühiskonnale ja kohalikule kogukonnale (eeskätt töökohtade vähenemine või kadumine)
- 1.3. Keskkonnakahju (eeskätt looduskeskkonnale ja elukvaliteedile – puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused jms)
- 1.4. Nii keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalset kahju kogu ühiskonnale
- 1.5. KMH peamine eesmärk sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 1.6. Muu, mis

2.Väide: Lisaks peamisele eesmärgile täidab KMH veel teisi eesmärke, nagu (palun reastage alljärgnevad eesmärgid tähtsuse järjekorras (1 -kõige tähtsam, 2, 3, jne märkige kasti sisse)

- 2.1. Demokraatia arendamine (huvirühmade kaasamine, avalikud arutelud, ettepanekute/vastuväidete arvestamine jms)
- 2.2. Kavandatava tegevuse majandusliku mõttekuse ja kuluefektiivsuse analüüs
- 2.3. Kavandatava tegevuse vajaduse analüüs
- 2.4. Kavandatava tegevuse sotsiaalsete mõjude analüüs
- 2.5. Kavandatava tegevuse positiivsete mõjude analüüs
- 2.6. Muu, mis

3. Väide: OTSUSTAJA ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et KMH oleks nõuetekohaselt läbiviidud (vastavalt õigusaktidele) (vali üks vastus)

- 3.1. Olen sama meelt
- 3.2. OTSUSTAJA ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 3.3. See ei ole OTSUSTAJA peamine ülesanne

4. Väide: OTSUSTAJA ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks olulist negatiivset keskkonnamõju (vali üks vastus)

- 4.1. Olen sama meelt
- 4.2. OTSUSTAJA ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 4.3. See ei ole OTSUSTAJA peamine ülesanne

5. Väide: OTSUSTAJA ülesandeks on seista hea üldiste huvide, mitte niivõrd erahuvide eest (vali üks vastus)

- 5.1. Olen sama meelt
- 5.2. OTSUSTAJA ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 5.3. See ei ole OTSUSTAJA ülesanne

6. Väide: OTSUSTAJA ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel oleks tagatud säästva arengu põhimõte: majandus-, sotsiaalse ja keskkonna-valdkonna tasakaalustatud areng (vali vaid üks vastus)

- 6.1. Täpselt nii, ja alati
- 6.2. KOV kui OTSUSTAJA peab arvestama eelkõige valijate soovidega
- 6.4. KOV kui OTSUSTAJA peab eelistama sotsiaal-majanduslikke huve
- 6.5. OTSUSTAJA peab eelistama elukeskkonna säilitamist majanduslike huvide ees

7. Väide: OTSUSTAJA praktika on näidanud, et olukorras, kus kaalukaasil on ühel pool kohaliku elu arendamine ja teisel pool keskkonnanõuded, tuleb eelistada esimest, st majanduslikke kaalutlusi (vali üks vastus)

- 7.1. Alati on nii, et eelistatakse majanduslikke kaalutlusi
- 7.2. Suhteliselt tihti

- 7.3. Tuleb ette mõnikord
- 7.4. Tuleb ette harva
- 7.5. Sellist olukorda pole esinenud, alati eelistatakse keskkonnakaalutlusi

8. Väide: Edukat KMH–d iseloomustab see, et protsess (sh avalikustamine) viiakse läbi nõuetekohaselt (vali üks vastus)

- 8.1. Olen täiesti nõus
- 8.2. Olen enam-vähem nõus
- 8.3. Ei ole nõus, sest

9. Väide: Keskkonnamõju algatamisest ja protsessi eri etappidest teatamiseks on kõige efektiivsem, kui teade ilmub (saadetakse) (vali üks vastus)

- 9.1. Ametlikes Teadaannetes (www.ametlikudteadaanded.ee)
- 9.2. Kohalikus ajalehes
- 9.3. Kohalikus raadios
- 9.4. Omavalitsuse teadetetahvil
- 9.5. Kirjaga koju

10. Millist KMH etappi tuleks Teie arvates täiustada? (valige või lisage üks vastus)

- 10.1. Olulise mõjuga tegevuste nimekirja oleks vaja täpsustada (st veelgi detailsemaks muuta)
- 10.2. Olulise mõjuga tegevuste nimekiri ei peaks olema liiga detailne, OTSUSTAJALE tuleb anda suurem kaalutlemisõigus
- 10.3. Keskkonnaekspertide ja arendaja kui tellija ja täitja lepinguline suhe tuleks lõpetada, et tagada KMH objektiivsus
- 10.4. Muu, mis

B OSA. SPETS-UURINGU KÜSIMUSED

KMH nimetus: Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise keskkonnamõju hindamine, 2004

1. Kas nimetatud KMH sujus teie ootustele vastavalt?

Kui jah, siis miks?

.....
.....

Kui ei, siis miks?

.....
.....

2. Mis te arvate, kas huvirühmade teavitamine ja osalemine oli piisav?

Kui jah, siis miks?

.....
.....

Kui ei, siis miks?

.....
.....

3. Milliseid "karisid" oleks saanud paremini vältida KMH käigus kui seda praktikas tehti?

.....
.....

4. Kas kõiki KMH aruandes toodud keskkonnameetmeid on arendaja rakendanud? Milliste meetmete rakendamine on Teie arvates olnud arendajale keeruline/kulukas?

.....
.....

TÄNAME!

11.6. Lisa 6. Küsimustik huvirühma esindajale (näidis)

A OSA. ÜLDKÜSIMUSED

1.Väide: KMH peamiseks eesmärgiks on see, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks (valige üks vastus)

- 1.1. Majanduslikku kahju arendajale (eeskätt ettevõtte pankrot) ja ühiskonnale
- 1.2. Sotsiaalset kahju ühiskonnale ja kohalikule kogukonnale (eeskätt töökohtade vähenemine või kadumine)
- 1.3. Keskkonnakahju (eeskätt looduskeskkonnale ja elukvaliteedile – puhas õhk ja vesi, müravaba keskkond, puhkevõimalused jms)
- 1.4. Nii keskkonna-, majanduslikku kui sotsiaalset kahju kogu ühiskonnale
- 1.5. KMH peamine eesmärk sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 1.6. Muu, mis

2.Väide: Lisaks peamisele eesmärgile täidab KMH veel teisi eesmärke, järjekorras on järgmisena oluline (valige üks vastus)

- 2.1. Demokraatia arendamine (huvirühmade kaasamine, avalikud arutelud, ettepanekute/vastuväidete arvestamine jms)
- 2.2. Kavandatava tegevuse majandusliku mõttekuse ja kuluefektiivsuse analüüs
- 2.3. Kavandatava tegevuse vajaduse analüüs
- 2.4. Kavandatava tegevuse sotsiaalsete mõjude analüüs
- 2.5. Kavandatava tegevuse positiivsete mõjude analüüs
- 2.6. Muu, mis

3.Väide: Otsustaja ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et KMH oleks nõuetekohaselt läbiviidud (vastavalt õigusaktidele) (valige üks vastus)

- 3.1. Olen sama meelt
- 3.2. Otsustaja ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 3.3. See ei ole otsustaja peamine ülesanne

4.Väide: Otsustaja ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel ei tekiks olulist negatiivset keskkonnamõju (valige üks vastus)

- 4.1. Olen sama meelt
- 4.2. Otsustaja ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 4.3. See ei ole otsustaja peamine ülesanne

5.Väide: Otsustaja ülesandeks on seista hea üldiste huvide, mitte erahuvide eest keskkonnakaitsel (valige üks vastus)

- 5.1. Olen sama meelt
- 5.2. otsustaja ülesanne sõltub KMH ülesandest, KMH ülesanne on igas KMH-s erinev
- 5.3. See ei ole otsustaja ülesanne

6.Väide: Otsustaja ülesandeks on esmajärjekorras seista hea selle eest, et kavandatava tegevuse ettevalmistamise, toimimise ja lõpetamise tagajärjel oleks tagatud säästva arengu põhimõte: majandus-, sotsiaalse ja keskkonna-valdkonna tasakaalustatud areng (valige üks vastus)

- 6.1. Täpselt nii, ja alati
- 6.2. Ainult siis, kui KKT on otsustaja rollis
- 6.3. KKT peaks hea seisma ainult keskkonnavaldkonna eest, majanduse- ja sotsiaalvaldkonna eest peaksid hea seisma teised vastavad ametkonnad

7.Väide: Otsustaja praktika on näidanud, et olukorras, kus kaalukaasil on ühel pool kohaliku elu arendamine ja teisel pool keskkonnanõuded, tuleb eelistada esimest, st majanduslikke kaalutlusi (valige üks vastus).

- 7.1. Enamasti on see nii, et eelistatakse majanduslikke kaalutlusi
- 7.2. Suhteliselt tihti
- 7.3. Tuleb ette mõnikord
- 7.4. Tuleb ette harva

- 7.5. Sellist olukorda pole esinenud, alati eelistatakse keskkonnakaalutlusi

8.Väide: KMH järelevalve teostaja peamiseks ülesandeks on (valige üks vastus):

- 8.1. kontrollida, et KMH oleks nõuetekohaselt (sh avalikustamine) läbi viidud ja negatiivse keskkonnamõju vältimine tegevuse kavandamisel ja elluviimisel on seejuures kõige tähtsam aspekt
- 8.2. kontrollida, et KMH oleks nõuetekohaselt (sh avalikustamine) läbi viidud, kuid negatiivse keskkonnamõju vältimine tegevuse kavandamisel ja elluviimisel ei ole seejuures kõige olulisem, on ka teisi aspekte
- 8.3. Muu, mis ?.....

9.Väide: KMH järelevalve teostaja ei tohiks oma tegevusega takistada (kohalikku) arendustegevust (valige üks vastus)

- 9.1. Enamasti on see nii, et eelistatakse majanduslikke kaalutlusi
- 9.2. Suhteliselt tihti
- 9.3. Tuleb ette mõnikord
- 9.4. Tuleb ette harva
- 9.5. Sellist olukorda pole esinenud, alati eelistatakse keskkonnakaalutlusi

10.Väide: Kui keskkonnateenistus on otsustaja (ehk keskkonnaloa väljaandja) ja KMH järelevalve teostaja rollis korraga, siis tekib huvide/rollide konflikt (valige üks vastus)

- 10.1. Enamasti on see nii, sest otsustajal tuleb tasakaalustada kõiki (majandus- , sotsiaalseid ja keskkonna-) huviseid, kuid KMH järelevalve teostaja peab hea seisma eelkõige keskkonnahuvide eest
- 10.2. Sellist olukorda ei saa tekkida, sest nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves on esmatähtsad vaid keskkonnaaspektid.
- 10.2. Huvide konflikti pole, sest nii keskkonnalubade väljaandmisel kui KMH järelevalves tuleb niikuinii arvestada kõiki (majandus-, sotsiaal - kui keskkonna-) aspekte võrdselt.
- 10.4. Sellist olukorda tuleb ette harva, sest (miks?)

11. KMH praktika on näidanud, et keskkonnamõju hindamisel tekib enim probleeme alternatiivide valikuga. Millele teie arvates on keskkonna seisukohast enim otstarbekas valida ja analüüsida alternatiive? (valige üks vastus)

- 11.1. Asukohale
- 11.2. Tehnoloogiale
- 11.3. Leevendavatele meetmetele
- 11.4. Hoonete arhitektuursele lahendusele
- 11.5. Tegevuse vajadusele
- 11.6. Muu, mis?

12. KMH praktika on näidanud, et enim poleemikat ja huvirühmade vastuseisu on tekitanud kavandatava tegevuse asukohavalik, sest tihti tehakse KMH vaid arendaja poolt valitud territooriumile ega kaaluta teisi variante. Kuidas oleks teie arvates võimalik kaaluda asukohaalternatiive? (valige üks vastus)

- 12.1. Arendaja peab oma tegevuse kavandamisel alati välja valima rohkem kui ühe territooriumi
- 12.2. Asukohavalik ei ole arendaja mure, erinevaid asukohti peaks eelkõige välja pakkuma kohalik omavalitsus või maavalitsus (või riik), kellel on rohkem infot erinevate võimaluste ja piirangute kohta
- 12.3. Arendaja saabki kaaluda ainult seda territooriumi, mis on tema valduses, asukohavalik on KMHs suhteliselt formaalne tegevus
- 12.4. Muu, kuidas?

13. Kui oluliseks peate KMH ekspertide litsentseerimist? (valige üks vastus)

- 13.1. See on väga oluline, see annab töö kvaliteedile garantii
- 13.2. See on suhteliselt oluline, aga on ka teisi kriteeriume
- 13.3. Sel pole olulist tähtsust
- 13.4. Sel pole üldse tähtsust, see nõue tuleks seadusest välja võtta

14. Palun märkige alljärgnevas tabelis ära, millised tööloigud KMH protsessis peaksid teie arvates olema ühe või teise osapoolte põhiülesanne/põhivastutus? (pange iga ala-küsimuse juures *vaid üks ristike* sobivasse lahtrisse)

Jrk. Nr	Tegevus KMH aruande koostamisel	Kes seda peaks eelkõige tegema?			
		Arendaja	KMH ekspert	Otsustaja ehk tegevusloa väljaandja	KMH järelvalve teostaja
14.1.	Kavandatava tegevuse vajaduse ja eesmärgi põhjendus ja kirjeldus				
14.2.	KMH programmi ja aruande mustandi koostamine				
14.3.	KMH programmi ja aruande mustandi avalikust arutelust teatamine				
14.4.	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu juhtimine				
14.5.	KMH programmi ja aruande mustandi avaliku arutelu protokollimine				
14.6.	Avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele vastamine				
14.7.	Riigiasutustega kooskõlastamine				
14.8.	Konflikt-situatsioonide lahendamine erinevate osapoolte vahel KMH protsessis				

15. Kas ja mil määral peaks KMH ekspert teie arvates vastutama KMH järelvalve eest kavandatava tegevuse rakendamisel? (valige üks vastus)

- 15.1. KMH eksperdi vastutus lõpeb KMH aruande heakskiitmisega
- 15.2. KMH eksperdi vastutus lõpeb tellija-täitja lepingu lõppemisega
- 15.3. KMH eksperdi edaspidine vastutus on vaid moraalne (nt mõju renomeele, mistõttu ei ei saa uut tööd jms)
- 15.4. KMH eksperdi vastutus peaks olema materiaalne (nt peaks ta kahjud hüvitama)
- 15.5. KMH eksperdi vastutust on raske, kui mitte võimatu, määrata
- 15.6. Muu, mis?

16. Väide: Keskkonnamõju hindamine pole objektiivne seni, kuni KMH ekspert ja arendaja on lepingulistes suhetes (valige üks vastus)

- 16.1. Olen sama meelt, eksperdile peaks tasuma riik
- 16.2. Olen sama meelt, eksperdile peaks tasuma arendaja riigi vahendusel
- 16.3. KMH objektiivsust tuleks tõsta KMH aruande kvaliteedi parema kontrolliga mitte KMH eksperdi ja arendaja vaheliste suhete muutmisega
- 16.4. KMH on täna piisavalt objektiivne, pole vaja olukorda muuta
- 16.5. Muu, mis?

17. Keskkonnamõju algatamisest ja protsessi eri etappidest teatamiseks on kõige efektiivsem, kui teade ilmub (saadetakse) (valige üks vastus)

- 17.1. Ametlikes Teadaannetes (www.ametlikudteadaanded.ee)
- 17.2. Kohalikus ajalehes
- 17.3. Kohalikus raadios
- 17.4. Omavalitsuse teadetetahvilil
- 17.5. Kirjaga koju

B OSA. SPETS-UURINGU KÜSIMUSED

1. Palun vaadake juuresolevat nimekirja KMH-dest, mida käesolevas uuringus detailsemalt käsitletakse. Palun järjestage need KMHd, kus teie organisatsioon osales järgmiselt: KMH1, KMH 2, KMH3 jne kasutades vastavat lahtrit (tabel 1).

2. Millised aspektid nimetatud KMH-s olid Teie arvates piisavad ja ebapiisavad? Märkide tabelis 2 igasse lahtrisse:

- ++ – täiesti piisav, eeskujulik
- + – enam-vähem piisav, rahuldav
- 0 - ebapiisav ja mitterahuldav

Tabel 2. Hinnang KMH-le

Jrk.nr	Aspektid	KMH 1	KMH 2	KMH 3	KMH 4	KMH
1	Huvirühmade määramine ja kaasamine (teavitamine)					
2	Avalike koosolekute läbiviimine					
3	Huvirühmadele tagasiside andmine					
4	Mõjude määramine ja analüüs					
5	Asukoha valik					
6	Alternatiivide valik					
7	KMH aruande sisuline vormistus (hästi struktureeritud, ladus tekst)					
8	KMH aruande tehniline vormistus (kõitmisviis, kaardid, lisad)					

Tabel 1. Uuritav valim

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevus-valdkond	KMH juhtekspert	KMH 1, KMH 2
1	Harjumaa	AS-I DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	2004	Tööstus	Eike Riis, E-Konsult OÜ	
2	Harjumaa	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	2004	Maavara kaevandamine	Rein Ratas, AS Tallmac	
3	Harjumaa	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	2004	Jäätmekäitlus	Peeter Kais, AS Maves	
4	Harjumaa	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Väo-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	2003	Tee-ehitus	Rein Kitsing, AS Merin	
5	Ida-Virumaa	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	2004	Energeetika	Kuido Kartau, OÜ Hendrikson&Ko	
6	Ida-Virumaa	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	2003	Tööstus	Aavo Rätsep, TPÜ Ökoloogia Instituut	
7	Ida-Virumaa	Kotinuka prügilal sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	2001	Jäätmekäitlus	Toomas Ideon, AS Maves	
8	Jõgevamaa	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	2004	Vesiehitus	Arvo Järvet, FIE	
9	Jõgevamaa	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	2003	Tee-ehitus	Lauri Aasalo, AS Entec	
10	Jõgevamaa	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse KMH	2001	Vesiehitus	Silver Riige, AS Maves	
11	Lääne-Virumaa	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	2004	Jäätmekäitlus	Enno Kirt, OÜ Enno Kirt Projekt	
12	Lääne-Virumaa	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	2004	Tööstus	Rein Kitsing, AS Merin	
13	Lääne-Virumaa	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	2004	Põllumajandus	Toomas Pallo, OÜ ELLE	
14	Pärnumaa	Tamba tuulepargi	2002	Energeetika	Kuido Kartau,	

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevusvaldkond	KMH juhtekspert	KMH 1, KMH 2
		detailplaneeringu KMH			OÜ Hendrikson&Ko	
15	Pärnumaa	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	2004	Tööstus	Kuido Kartau, OÜ Hendrikson&Ko	
16	Pärnumaa	Niimiste seafarmi KMH	2005	Põllumajandus	Toomas Pallo, ELLE OÜ	
17	Saaremaa	Paduri IV maaiüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	2005	Energeetika	Kuido Kartau, OÜ Hendrikson&Ko	
18	Saaremaa	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	2005	Jäätmekäitlus	Aare Kuusik, OÜ Vetepere	
19	Tartumaa	Laguja prügilala sulgemisega seotud keskkonnamõju hindamine	2004	Jäätmekäitlus	Juhan Ruut, FIE	
20	Tartumaa	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnamõju hindamine	2002	Puhkemajandus	Anne Rooma, AS Kobras	
21	Tartumaa	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine	2004	Tee-ehitus	Urmas Uri, AS Kobras	

Lisaks pakkusid Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja tehnoloogia osakonna spetsialistid välja kuus keskkonnaministri järelevalves olnud KMH juhtumit. Nendeks olid:

Tabel 1 (jätk).

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevusvaldkond	KMH juhtekspert	KMH 1, KMH 2, ...
22	Saaremaa	Saaremaa sadama rajamise KMH	2003	Sadam	Rein Ratas, AS Tallmac	
23	Harjumaa	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	2004	Sadam	Ahto Järvik, Eesti Mereakadeemia	
24	Harjumaa	Muuga sadama sõeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	2002	Tööstus	Karin Juhat, OÜ E-Konsult	
25	Harjumaa	Prangli ehitusliiva maardlast	2003	Maavara kaevandamine	Jüri Kask	

Jrk nr.	Maakond	KMH juhtumi nimetus	KMH algatamise aasta	Tegevus-valdkond	KMH juhtekspert	KMH 1, KMH 2, ...
		kaevandamine				
26	Harjumaa	Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine	2002	Jäätmekäitlus	Mihkel Vaarik, AS Entec	
27	Ida-Virumaa	Eesti Elektri jaamade 8.ploki ja Balti Elektri jaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH	2002	Energeetika	Valdo Liblik, TPÜ Ökoloogiainstituut	

TÄNAME!

11.7. Lisa 7. Küsitletud asjaosalised

Jrk nr	KMH nimetus	Arendaja esindaja	KMH ekspert	KMH järelevalvaja esindaja	Otsustaja esindaja	Huvirühma esindaja(d)
1	AS-i DBT mineraalväetiste terminali III ehitusjärjekorra keskkonnamõju hinnang projekteerimistingimuste taotlemiseks	Andrus Uus, tehnikadirektor, AS DBT	Eike Riis, OÜ E-Konsult	Ly Jalakas, peaspetsialist, Harjumaa KKT	Sigrid Rajangu, keskkonnaameti juhataja, Viimsi VV	
2	Maardu lubjakivimaardla Maardu III paekarjäärialal ehituslubjakivi kaevandamise KMH	Toomas Külaots, juhatause esimees, OÜ Starhill	Rein Ratas, AS Tallmac	Ly Jalakas, peaspetsialist, Harjumaa KKT	Ly Jalakas, peaspetsialist, Harjumaa KKT	
3	OÜ Slops kavandatava tegevuse - asbesti sisaldavate ehitusjäätmete ladestamine - keskkonnamõju hindamine	Aap Mumme, juhatause esimees OÜ Slops	Peeter Kais, AS Maves	Ly Jalakas, peaspetsialist, Harjumaa KKT	Ly Jalakas, peaspetsialist, Harjumaa KKT	
4	Projekteerimise tehniline abi: E20 Tallinn-Narva maantee Vao-Maardu lõigu (9-17 km) rekonstrueerimise KMH	Raul Vibo, Hendrik Puhkim, Maanteeamet	Rein Kitsing, AS Merin	Ly Jalakas, peaspetsialist, Harjumaa KKT	Raul Vibo, Hendrik Puhkim, Maanteeamet	
5	Aseri valda Aseriaru külla kavandatava tuulepargi arendamise KMH	Sigmond Kartau, juhataja, OÜ Irbeni	Kuido Kartau, Hendrikson & Ko	Triin Vall, spetsialist, Ida-Virumaa KKT	Ivo Korjus, abivallavanem, Aseri VV	
6	Viru Liimid AS-i tootmisprotsesside KMH	Jaak Jürgenson, keskkonna- ja tehnikaosakonna juhataja AS Viru Liimid	Aavo Rätsep, TLÜ Ökoloogia Instituudi Kirde-Eesti osakond	Triin Vall, spetsialist, Ida-Virumaa KKT	Triin Vall, spetsialist, Ida-Virumaa KKT	
7	Kotinuka prügila sulgemise üldplaneeringu keskkonnamõju hindamine	Vello Juhkov, abilinnapea, Jõhvi LV (ei vastanud)	Toomas Ideon, AS Maves (ei vastanud)	Triin Vall, spetsialist, Ida-Virumaa KKT	Aare Lehtpuu, abivallavanem, Jõhvi VV	
8	Väike-Kamari külas Põltsamaa jõe paisutamise seotud KMH	Toivo Tõnson, vallavanem, Põltsamaa VV	Arvo Järvet, Tartu Ülikool	Marju Markina, Spetsialist, Jõgevamaa KKT	Marju Markina, Spetsialist, Jõgevamaa KKT	
9	T3 Jõhvi-Tartu-Valga mnt Raja küla ümbersõidu KMH	Raul Vibo, Hendrik Puhkim, Maanteeamet	Lauri Aasalo, AS Entec	Marju Markina, Spetsialist, Jõgevamaa KKT	Raul Vibo, Hendrik Puhkim, Maanteeamet	
10	Voore asula ja paisjärve maa-ala detailplaneeringuga kavandatava tegevuse	Toivo Kalling, abivallavanem, Saare VV	Silver Riige, AS Maves	Marju Markina, Spetsialist, Jõgevamaa KKT	Toivo Kalling, abivallavanem, Saare VV	

Jrk nr	KMH nimetus	Arendaja esindaja	KMH ekspert	KMH järelevalvaja esindaja	Otsustaja esindaja	Huvirühma esindaja(d)
	KMH					
11	Kunda linna reoveepuhasti rekonstrueerimine	Anne Paavel, linnasekretär, Kunda LV	Enno Kirt, Enno Kirt projekt OÜ	Taimar Ala, peaspetsialist, Lääne-Virumaa KKT	Riina Sooäär, arendusnõunik, Kunda LV (ei vastanud)	
12	Kunda sadama vedellasti terminali KMH	Aadu Kana, vanemnõunik, AS Kunda Nordic Tsement	Rein Kitsing, AS Merin	Taimar Ala, peaspetsialist, Lääne-Virumaa KKT	Riina Sooäär, arendusnõunik, Kunda LV (ei vastanud)	
13	Viru-Jaagupi veisefarmi rekonstrueerimise KMH	Terje Küla, keskkonnaspetsialist, OÜ Voore Mõis	Toomas Pallo, OÜ ELLE	Taimar Ala, peaspetsialist, Lääne-Virumaa KKT	Raigo Rebane, keskkonnateenistuse nõunik, Vinni VV	MTÜ ERL
14	Tamba tuulepargi detailplaneeringu KMH	Toivo Reimal, juhatuse liige, Tuuleenergia OÜ	Kuido Kartau, Hendrikson & Ko	Toomas Kalda, Spetsialist, Pärnumaa KKT	Marii Altmann, arengu- ja keskkonnateenistuse nõunik, Varbla VV	SA Kihnu Väina Merepark
15	Audru valda, Aruvälja külla kalajahu tööstuse rajamise KMH	Priit Udras, juhataja, juhatuse liige, AS Pomes Feeds	Kuido Kartau, Hendrikson & Ko	Toomas Kalda, Spetsialist, Pärnumaa KKT	Priit Annus, keskkonna- ja maanõunik, Audru VV	
16	Niimiste seafarmi rekonstrueerimise KMH	Terje Küla, keskkonnaspetsialist, OÜ Lõpe Agro	Toomas Pallo, OÜ ELLE	Toomas Kalda, Spetsialist, Pärnumaa KKT	Enn Mäesalu, keskkonna- ja maanõunik, Tori VV	
17	Paduri IV maaüksusele kavandatavate tuuleturbiinide rajamise KMH	Egon Sepp, juhataja, OÜ GRGM Projekt	Kuido Kartau, Hendrikson & Ko	Urve Saar, peaspetsialist, Saaremaa KKT	Peeter Arikas, ehitusnõunik, Kaarma VV	
18	Valjala seakasvatuse lägakäitlusseadme ehitamise ja kasutamise KMH	Peep Kruuser, objektijuht, OÜ Saare ECONOMICS	Aare Kuusiku, OÜ Vetepere	Urve Saar, peaspetsialist, Saaremaa KKT	Maarika Saks, planeerimis- ja arendusspetsialist, Valjala VV	
19	Laguja prügilala sulgemisega seotud keskkonnateenistuse hindamine	Sven Tarto, keskkonnateenistuse spetsialist, Nõo VV	Juhan Ruut, FIE	Ivo Ojamäe, peaspetsialist, Tartumaa KKT	Sven Tarto, keskkonnateenistuse spetsialist, Nõo VV	MTÜ ERL
20	Luke mõisapargi detailplaneeringuga kavandatavate tegevuste keskkonnateenistuse hindamine	Sven Tarto, keskkonnateenistuse spetsialist, Nõo VV	Anne Rooma, AS Kobras	Ivo Ojamäe, peaspetsialist, Tartumaa KKT	Sven Tarto, keskkonnateenistuse spetsialist, Nõo VV	MTÜ ERL
21	Näituse tänava liiklustunneli uusehituse ja sellest tuleneva tänavavõrgu rekonstrueerimise eelprojektiga kavandatava tegevuse keskkonnateenistuse hindamine	Ülle Mauer, linnamajanduse osakonna keskkonnateenistuse juhataja, Tartu LV	Urmas Uri, AS Kobras	Ivo Ojamäe, peaspetsialist, Tartumaa KKT	Ülle Mauer, linnamajanduse osakonna keskkonnateenistuse juhataja, Tartu LV	MTÜ ERL
22	Saaremaa sadama rajamise KMH	Andres Linnamägi, peaspetsialist, AS Tallinna Sadam	Rein Ratas, AS Tallmac	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	SA ELF; MTÜ ERL; MTÜ EOÜ; MTÜ Saaremaa Linnuklubi

Jrk nr	KMH nimetus	Arendaja esindaja	KMH ekspert	KMH järelevalvaja esindaja	Otsustaja esindaja	Huvirühma esindaja(d)
23	Lahesuu sadama süvenduse keskkonnamõjude hindamine	Nalmond Meri, haldusjuht AS Lahesuu Sadam	Ahto Järvik, Eesti Mereakadeemia	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	
24	Muuga sadama söeterminali infrastruktuuri projekti keskkonnamõju hindamine	Andres Linnamägi, peaspetsialist, AS Tallinna Sadam	Karin Juhat, OÜ E-Konsult	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	
25	Prangli ehitusliiva maardlast kaevandamine	Andres Linnamägi, peaspetsialist, AS Tallinna Sadam	Jüri Kask, TTÜ Meresüsteemide Instituut	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	SA ELF
26	Loode-Eesti jäätmekäitlusettevõtte keskkonnamõju hindamine	Katy Pärn, keskkonna- ja kvaliteedijuht, AS Ragn-Sells	Mihkel Vaarik, AS Entec	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	Priidu Kalbre, abivallavanemarendusnõunik, Saue VV (ei vastanud)	Seltsing "Puhta Ääsmäe eest!"; MTÜ ERL
27	Eesti Elektriijaamade 8.ploki ja Balti Elektriijaamade 11.ploki renoveerimisprojekti KMH	Arvo Tordik, keskkonnajuht AS Narva Elektriijaamad	Valdo Liblik, TLÜ Ökoloogia Instituudi Kirde-Eesti osakond	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	Irma Pakkonen, spetsialist, Eduard Sizov, peaspetsialist, Keskkonnaministeerium	

11.8. Lisa 8. Asjaosaliste hinnang uuritavate KMHde kohta

11.9. Lisa 9. 29.11.2005 Keskkonnaministeeriumis toimunud käesoleva töö tulemusi tutvustavast seminarist osavõtjate nimekiri

Jrk nr	Osaleja nimi	Firma, organisatsioon
1.	Ahto Järvik	Eesti Mereakadeemia
2.	Aide Kaar	OÜ E-Konsult
3.	Andres Kask	OÜ Altakon Grupp
4.	Andres Linnamägi	AS Tallina Sadam
5.	Anne Randmer	MTÜ Arenguprogrammide keskus EMIECO
6.	Anne Rooma	AS Kobras
7.	Anu Saue	Hiumaa KKT
8.	Arvo Järvet	Tartu Ülikool
9.	Dagmar Heringas	Läänemaa KKT
10.	Eduard Sizov	Keskkonnaministeerium
11.	Ellin Unt	ELLE OÜ
12.	Enno Kirt	Enno Kirt Projekt OÜ
13.	Helen Poltimäe	SEI- Tallinn
14.	Helen Uustalu	Keskkonnaministeerium
15.	Helve Laos	Võrumaa KKT
16.	Herdis Fridolin	Keskkonnaministeerium
17.	Hetti Kask	Raplamaa KKT
18.	Inga Kindsigo	ELLE OÜ
19.	Irma Pakkonen	Keskkonnaministeerium
20.	Ivo Ojamäe	Tartumaa KKT
21.	Kaia Kirs	Loode-Eesti Jäätmeäitlusettevõte

Jrk nr	Osaleja nimi	Firma, organisatsioon
22.	Kaja Peterson	SEI- Tallinn
23.	Kalju Kiis	Raplamaa KKT
24.	Karin Juhat	OÜ E-Konsult
25.	Kerli Rästa	Harjumaa KKT
26.	Kärt Mae	Keskkonnaministeerium
27.	Kärt Vaarmari	Eestimaa Looduse Fond
28.	Laur Linnupõld	OÜ E-Konsult
29.	Lembit Linnupõld	OÜ E-Konsult
30.	Liis Keerberg	Eesti Roheline Liikumine
31.	Ly Jalakas	Harjumaa KKT
32.	Mariliis Märtsen	Jõgevamaa KKT
33.	Margit Auväärt	Keskkonnaministeerium
34.	Meelis Järvemägi	Põlvamaa KKT
35.	Meelis Uustal	SEI- Tallinn, TLÜ
36.	Mihkel Vaarik	AS Entec
37.	Peeter Arikas	Kaarma VV
38.	Piret Kuldna	SEI- Tallinn
39.	Raul Vibo	Maanteeamet
40.	Reeli Susi	Raplamaa KKT
41.	Rein Kitsing	AS Merin
42.	Silver Riige	AS Maves
43.	Terje Küla	AS Lõpe Agro
44.	Siret Punnisk	Põlvamaa KKT

Jrk nr	Osaleja nimi	Firma, organisatsioon
45.	Toivo Tõnson	Põltsamaa VV
46.	Toomas Kalda	Pärnumaa KKT
47.	Triin Rand	Saue VV
48.	Tõnis Pöder	Tallinna Ülikool
49.	Valdo Liblik	TLÜ Ökoloogia Instituudi Kirde-Eesti osak
50.	Valdur Lahtvee	SEI Tallinn
51.	Veronika Verš	Keskkonnaministeerium
52.	Ülle Mauer	Tartu LV